

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Ζ'. - ΤΕΥΧ. Θ' ΚΑΙ Ι'.

ΜΑΙΟΣ ΚΑΙ ΙΟΥΝΙΟΣ

Ολα τα δικαιώματα διατηρούνται. Απαγορεύεται η αναπαραγωγή ή η μετάφραση, ολική ή μερική, χωρίς την άδεια του εκδότη.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. Ν. ΣΙΔΑΡΕΛΛΟΥ

1885

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΝ ΤΩ ΕΝΝΑΤΩ ΚΑΙ ΔΕΚΑΤΩ ΤΕΥΧΕΙ.

Γ. Ι. ΔΕΡΒΟΥ — Παιδαγωγική μελέτη περί τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ ἐορτῇ τοῦ Ἑλλ. Διδασκ. Συλλόγου. συνέχ. καὶ τέλος (σ. 257—268).

Α. Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΥ — Περί δημοσίας ἐκπαιδεύσεως (συνέχ.) (σελ. 269—281).

ΣΗ. ΣΟΥΓΚΡΑ — Βραχέα τινα περὶ πίστεως καὶ ἐπιστήμης. (συνέχεια καὶ τέλος) (σελ. 282—288).

Η. Γ. ΖΕΡΑΕΝΤΗ — Δύο διδάσκαλοι τῆς Μεγ. τοῦ Γένους (Πατριαρχικῆς) Σχολῆς. (σελ. 289—303).

ΕΛΕΥΘ. ΤΡ. ΚΟΥΣΗ — Περί Τραπεζούντιας διαλέκτου (συνέχεια) (σελ. 304—302).

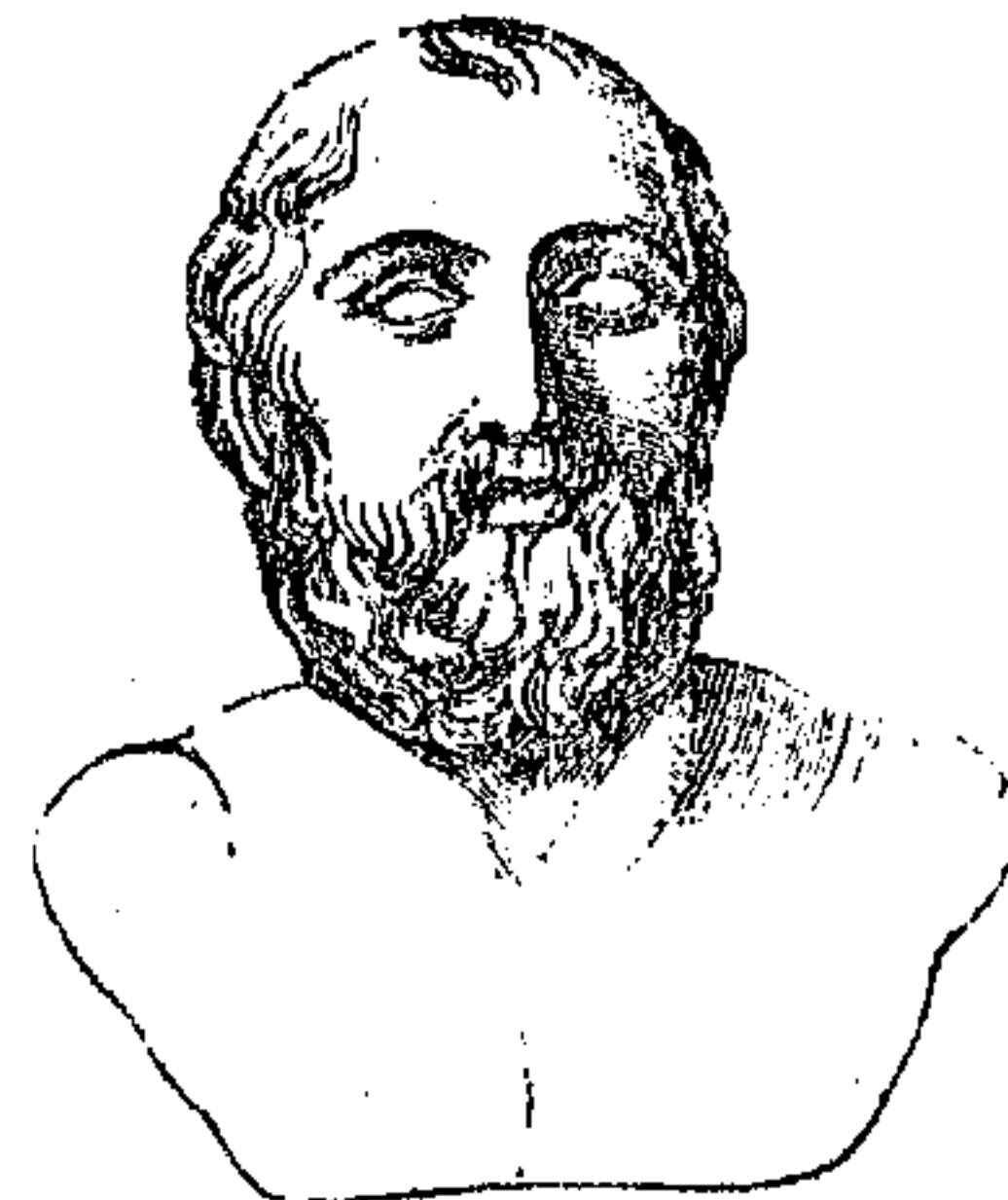
ΕΜ. ΓΑΛΑΝΗ — Ὑπόδειγμα ἐκθέσεων διὰ τοὺς παῖδας (σ. 313-6).

» Ὁ διδάσκαλος τοῦ 14 αἰῶνος ἐν Ἰσπανίᾳ (σελ. 316—7).

» Περί τῶν παιγνιδίων διὰ μικρᾶς σφαίρας παρὰ τοῖς ἀρχαίοις (σελ. 318—319).

Ν. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ — Πρακτικαὶ γνώσεις — Λύσεις τῶν προηγουμένων προβλημάτων. — Πρόβλημα ιγ', ιδ' καὶ ιε'. (σελ. 319-320).

Ἐκδόται τῆς ἐκδόσεως τοῦ α Πλάτωνος ἢ εἰσὶν οἱ Κ.Κ. Βλ. Σχορδῆ-
λης, Εὐμ. Γαλάνης καὶ Σπ. Σούγκρας.

ΠΛΑΤΩΝ

ΕΤΟΣ Ζ'.	ΜΑΙΟΣ ΚΑΙ ΙΟΥΝΙΟΣ.	ΤΕΥΧ. Θ'. ΚΑΙ Ι'.
----------	--------------------	-------------------

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ

Ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ ἐορτῇ τοῦ Ἑλληνικοῦ Διδασκαλικοῦ Συλλόγου
ΥΠΟ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Γ. ΔΕΡΒΟΥ
Ἑξηγητοῦ.

(Συνέχ. ὅρα εἰς προηγ. φυλλάδιον).

Καθὼς δὲ οἱ μέγιστοι τῆς Ἑκκλησίας διδάσκαλοι καὶ φωστῆρες
τυγχόντες ὑγιοῦς θρησκευτικῆς μορφώσεως ἐγένοντο διαπρύσιοι
κήρυκες αὐτῆς, οἱ ὧν ὑπεδείξαμεν μέσων, οὕτω γευσάμενοι καὶ
ἐθνικῆς παιδείας καὶ ἀγωγῆς ὑπερεμάχησαν αὐτῆς καὶ ἐπειράθη-
σαν νὰ ἐνσταλάξωσιν αὐτὴν εἰς τὰς ἀπαλὰς ψυχὰς τῶν νέων.
Καὶ ἡ μὲν Ἀντιόχεια, ἡ μὴ τῶν πρωτευουσῶν τοῦ πάλαι πε-
πολιτισμένου κόσμου, ἡ κεφαλὴ καὶ μήτηρ πασῶν τῶν πόλεων
τῆς Ἀνατολῆς, τὸ κέντρον τῶν Σύρων, Ἑλλήνων, Ῥωμαίων,
Ἑβραίων, Χριστιανῶν, Γνωστικῶν, ἡ ἐστὶν παντὸς ἐπιστημονι-
(ΤΟΜ. Ζ')

κοῦ καὶ ἐμπορικοῦ πνεύματος, εἶναι ὁ τόπος, ἐν ᾧ ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἐδιδάχθη τὴν μὲν φιλοσοφίαν παρὰ τοῦ Ἀνδραγαθίου, τὴν δὲ ῥητορικὴν παρὰ τοῦ περιβόητου ῥήτορος ἐθνικοῦ Λιβανίου, ὅστις μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου ἐρωτώμενος ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν, τίς ἐμελλε νὰ γένηται διάδοχος αὐτοῦ ἐν τῇ ῥητορικῇ, εἶπεν· ὁ Ἰωάννης καὶ ὑψηλίσσετο τὸν Χρυσόστομον. ⁽¹⁾ Αἱ δὲ Ἀθῆναι, ἡ πόλις τῆς Ἀθηνᾶς, ἡ μήτηρ τοῦ Πλάτωνος καὶ Δημοσθένους καὶ τῆς ἄλλης πολυειδοῦς σοφίας, ἡ μὴ ἔχουσα μὲν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐποχῇ τὴν καλλονὴν καὶ τὴν ἀκμὴν τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ἀλλὰ διασώζουσα τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην τοῦ ἀρχαίου ἐπιστημονικοῦ βίου, εἶναι κυρίως ὁ τόπος, εἰς ὃν ὁ μέγας Βασιλείος καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος μετὰ σπουδῆς προσέδραμον, ὅπως ἀκούσωσι τῶν περιφήμων σοφιστῶν Ἰμερίου καὶ Προκίρεσιου, χωρὶς ὅμως ν' ἀμελήσωσι ν' ἀκροασθῶσι καὶ τοῦ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐθνικοῦ ῥήτορος Λιβανίου, παρ' ᾧ μαθητεύσαντες ἐξεπόνθησαν ἄκρως τὴν ῥητορικὴν. ⁽²⁾

Οἱ τρεῖς τῆς Ἐκκλησίας ἱεράρχαι ἐφοίτων εἰς τὰς ἐθνικὰς σχολὰς τῶν φιλοσόφων καὶ ῥητόρων ζηλοῦντες οὐχὶ τοὺς ἀρχαίους τοῦ χριστιανισμοῦ ἀπολογητὰς, Τατιανούς, Ἑρμείας καὶ τοὺς αὐτοῖς ὁμοφρονούντας, οἵτινες ἐδίδασκον, ὅτι τὰ συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων ἄγουσι πρὸς καταδίχην, ὅτι ἐοίκασι λαβυρίνθοις, ὅτι οἱ ἀναγινώσκοντες αὐτὰ ὁμοιάζουσι τὸν πίθον τῶν Δαναίδων, ὅτι ἡ φιλοσοφία εἰσῆχθη εἰς τὸν κόσμον ὑπὸ τοῦ Διαδόλου καὶ ὅτι οἱ φιλόσοφοι ἀγνοοῦντες τὸν Θεὸν καὶ τὰ περὶ αὐτὸν διαλέ-

(1) Σωκράτης ἐκκλ. ἱστορ. Γ'. κεφ. 3. Σωζόμενος ἐκκλ. ἱστορ. Η'. κεφ. 2 «ὁ Ἰωάννης λέγειν καὶ πείθειν δεινὸς καὶ τοὺς κατ' αὐτὸν ὑπερβάλλων ῥήτορας, ὡς καὶ ὁ Λιβάνιος ὁ Σύρος σοφιστὴς ἐμαρτύρησεν. Ἦνίκα γὰρ ἐμελλε τελευτᾶν, πυνθανομένων τῶν ἐπιτηδείων, τίς ἀντ' αὐτοῦ ἔσται, λέγεται Ἰωάννην εἶπεν, εἰ μὴ Χριστιανοὶ τοῦτον ἐσύλησαν.»

(2) Λιβάνιος τόμ. Α'. σελ. 531. Σωκράτης ἐκκλ. ἱστορ. Δ'. κεφ. 26. Γρηγόριος Ναζιανζηνὸς λόγος 43, κεφ. 14, ὅστις τὰς Ἀθῆνας καὶ χρυσᾶς ἀποκαλεῖ «Ἀθῆνας τὰς χρυσᾶς ὄντως ἐμοὶ καὶ τῶν καλῶν προγόνους, εἶπαρ τινί.»

γονται πρὸς ἀλλήλους ὥσπερ τυφλὸς πρὸς κωφόν· ⁽¹⁾ ἀλλὰ μιμούμενοι τοὺς διαπρεπεῖς καὶ ἐξόχους διδασκάλους καὶ ἀπολογητὰς τῆς Ἐκκλησίας Ἰουστίνους, Κλήμεντας, Ὠριγένας, οἵτινες ἐκήρυττον, ὅτι οἱ ποιηταί, οἱ φιλόσοφοι καὶ πάντες οἱ πρὸ Χριστοῦ ἀγαθὸν τι διδάξαντες εἶχον ἐν ἑαυτοῖς σπέρμα τι τοῦ Θεοῦ λόγου, ἐφωτίσθησαν ὑπ' αὐτοῦ, ὅτι, ὡς ὁ νόμος τοὺς Ἑβραίους, τοιοῦτοτρόπως ἡ φιλοσοφία τοὺς Ἕλληνας ἐπαιδαγωγεῖ εἰς Χριστὸν, ὅτι ἡ καθόλου φιλοσοφία, μᾶλλον ἢ φιλοσοφία τῶν Ἑλλήνων, εἶναι ἡ ὑποβάθρα τῆς κατὰ Χριστὸν φιλοσοφίας καὶ ὅτι οἱ μετὰ λόγου βιώσαντες ἄνδρες δύνανται νὰ κληθῶσι χριστιανοί, καίπερ πρὸ Χριστοῦ ζήσαντες. ⁽²⁾ Οἱ τρεῖς δὲ τῆς Ἐκκλησίας ἱεράρχαι πιστοὶ ἐν-

(1) Τατιανὸς λόγος πρὸς Ἕλληνας κεφ. 20. Ἑρμείας «διασυρρὸς τῶν ἐξω φιλοσόφων.» Θεόφιλος ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας πρὸς Αὐτόλυνον βιβλ. 1'. κεφ. 3.

(2) Ἰουστίνος ἀπολογία Β'. 8 καὶ 13 «οὐκ ἀλλότριά ἐστι τὰ Πλάτωνος διδάγματα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' οὐκ ἐστὶ πάντα ὁμοία, ὥσπερ οὐδὲ τὰ τῶν ἄλλων, Στωϊκῶν τε καὶ ποιητῶν συγγραμμάτων· ἕκαστος γάρ τις ἀπὸ μέρους τοῦ σπερματικοῦ θεοῦ λόγου τὸ συγγενὲς ὁρῶν καλῶς ἐφθέγγετο — ὅσα οὖν παρὰ πᾶσι καλῶς εἶρηται ἡμῶν τῶν χριστιανῶν ἐστὶ.» Τοῦ αὐτοῦ ἀπολογία Α'. 46 «οἱ μετὰ λόγου βιώσαντες χριστιανοὶ εἰσι, καὶ ἄθεοι ἐνομισθήσαν, οἷον ἐν Ἑλλήσιν μὲν Σωκράτης καὶ Ἡράκλειτος καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτοῖς. Ἐν βαρβάροις δὲ Ἀβραὰμ καὶ Ἀνανίας καὶ Ἀζαρίης καὶ Μισαήλ καὶ Ἠλίας καὶ ἄλλοι, ὧν τὰς πράξεις ἢ τὰ ὀνόματα καταλέγειν μακρὸν εἶναι ἐπιστάμενοι τανῦν παραιτούμεθα. Ὡστε καὶ οἱ προγενόμενοι ἄνευ λόγου βιώσαντες ἄχρηστοι καὶ ἐχθροὶ τῷ Χριστῷ ἦσαν καὶ φονεῖς τῶν μετὰ λόγου βιούντων· οἱ δὲ μετὰ λόγου βιώσαντες καὶ βιῶντες χριστιανοὶ καὶ ἄφθοβοι καὶ ἀτάραχοι ὑπάρχουσι.» Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς Στρωμ. βιβλ. Α'. κεφ. 5 § 28. «Ἦν μὲν οὖν πρὸ τῆς τοῦ Κυρίου παρουσίας εἰς δικαιοσύνην Ἑλλήσιν ἀναγκαία φιλοσοφία, νυνὶ δὲ χρησίμη πρὸς θεοσέβειαν γίνεται, προπαιδεῖα τις οὕσα τοῖς τὴν πίστιν δι' ἀποδείξεως καρπυμένους..... Πάντων μὲν γὰρ αἷτις τῶν καλῶν ὁ Θεός, ἀλλὰ τῶν μὲν κατὰ προηγούμενον ὡς τῆς τε διαθήκης τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς νέας, τῶν δὲ κατ' ἐπακολούθημα ὡς τῆς φιλοσοφίας. Τάχα δὲ καὶ προηγούμενως τοῖς Ἕλλησιν ἐδόθη τότε πρὶν ἢ τὸν Κύριον καλεῖσαι καὶ τοὺς Ἕλληνας· ἐπαιδαγωγεῖ γὰρ καὶ αὕτη τὸ ἐλληνικόν, ὡς ὁ νόμος τοὺς Ἑβραίους εἰς Χριστόν. Προπαρασκευάζει τῶν ἡ φιλοσοφία προοδοποιῶσα τὸν ὑπὸ Χριστοῦ τελειούμενον.» Στρωμ.

τες ὁπαδοὶ τῶν φιλελευθέρων ἐκείνων ἀνδρῶν ἤρξαντο μελετῶντες καὶ σπουδάζοντες τὰ συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ πᾶν ἀγαθὸν καὶ χρήσιμον θηρεύοντες ἐν ἅπασι τοῖς συστήμασι τῶν φιλοσόφων· διὸ δύνανται νῦν κληθῶσιν ἐκλεκτικοὶ φιλόσοφοι, ὥς μὴ ἀκολουθήσαντες τυφλῶς οὐδὲν φιλοσοφικὸν σύστημα, οὔτε τὸ Πλατωνικόν, οὔτε τὸ Ἀριστοτελικόν, οὔτε τὸ Στωικόν, οὔτε τὸ Ἐπικούρειον. Καὶ οὐ μόνον τοῦτο ἐποιοῦν, ἀλλὰ καὶ τὸ κάλλος τοῦ ῥητορικοῦ λόγου ἐπεδίωκον καὶ τὸν τύπον καὶ τὸν χαρακτήρα τοῦ Ἑλληνος ἔφερον, γινώσκοντες, ὅτι κάτοχοι ἀληθοῦς ἐλληνικῆς μορφώσεως εἶναι ἐκαὶ οἱ, οἵτινες μετελάμβανον τοῦ μόνου τῆς φιλοσοφίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ῥητορικῆς· διὸ ἡ Ἑλλάς ἐκαλεῖτο μήτηρ τῆς παιδείσεως καὶ τῶν λόγων.⁽¹⁾

Τοιοῦτον λοιπὸν ἔχοντες ἔρωτα πρὸς τὴν ἐλληνικὴν παιδείαν οἱ τρεῖς τῆς Ἑκκλησίας ἱεράρχαι ἠγωνίζοντο παντὶ σθένει νὰ ἐμπνεύσωσιν αὐτὸν εἰς τὰς ἀπαλὰς ψυχὰς τῶν νέων. Καὶ δὴ συνεβούλευον αὐτοὺς νὰ σπουδάζωσι τοὺς Ἑλληνας συγγραφεῖς, ν' ἀντλῶσιν ἐξ αὐτῶν πᾶν ἀγαθὸν καὶ ὠφέλιμον, ἐπιδρῶν ἐπὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν, νὰ μὴ προσέχωσιν εἰς πάντα τὰ παρὰ τῶν ποιητῶν λεγόμενα, νὰ ζηλῶσι τοὺς λόγους ἢ τὰς πράξεις τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν,

βιβλ. Ζ'. κεφ. 3 § 20 «Φιλοσοφία δὲ ἡ Ἑλληνικὴ οἷον προκαθαίρει καὶ προσθίζει τὴν ψυχὴν εἰς παραδοχὴν πίστεως, ἐφ' ἣ τὴν γνῶσιν ἐποικοδομεῖ ἢ ἀλήθεια.» Στωμ. βιβλ. ε'. κεφ. 8 § 67 τὴν δὲ φιλοσοφίαν καὶ μάλλον Ἑλλήσιν οἷον διαθήκη οὐκ αὐτοῖς δεδῶσθαι ὑποβάθραι οὐσαν τῆς κατὰ Χριστὸν φιλοσοφίας.» Ὁριγένης κατὰ Κέλσου βιβλ. ε'. κεφ. 3.

(1) Οἱ νέοι ἠσκούντο ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν τριῶν ἱεραρχῶν τὸ μὲν εἰς τὴν φιλοσοφίαν, τὸ δὲ εἰς τὴν ῥητορικὴν ἢ εἰς τοὺς λόγους. Μήτηρ δὲ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ῥητορικῆς ἡ τῶν λόγων ἦτο ἡ Ἑλλάς. Καὶ ὑπὸ μὲν τὴν λέξιν φιλοσοφία ἐνοῦντο καὶ ἡ ἀστρονομία καὶ ἡ γεωμετρία καὶ ἡ ἱατρικὴ κτλ. ὑπὸ δὲ τὴν λέξιν ῥητορικὴ ἐνοεῖτο ἡ ἀσκησης τῶν νέων περὶ τὸ πῶς νὰ καταστῶσιν ἱκανοὶ ἐν τῷ λέγειν, ἐν τοῖς λόγοις, μελετῶντες καὶ σπουδάζοντες τοὺς ἀρχαίους ῥήτορας. Λιβάνιος τόμ. Α'. σελ. 375· τόμ. Β'. σελ. 587· τόμ. Γ'. σελ. 437 Γρηγόριος Νάζιανζηνός λόγος 13 κεφ. 23.

νὰ μὴ μιμῶνται τοὺς μοχθηροὺς ἀνδρας, οὓς οἱ ποιηταὶ περιγράφουσι καὶ νὰ φράσωσι τὰ ὅσα αὐτῶν. Οἱ δὲ νέοι ὀφείλουσι ν' ἀρύωνται τὰ ὠφέλιμα καὶ χρήσιμα οὐ μόνον ἐκ τῶν ποιητῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ῥητόρων, φιλοσόφων καὶ ἄλλων συγγραφέων καὶ μάλιστα ἐκεῖνα τὰ μέρη, ἐν οἷς οὗτοι ἐπὶ ἡγεσάν τὴν ἀρετὴν καὶ κατέκριναν τὴν κακίαν. Μελετῶντες δὲ τοὺς ῥήτορας συγγραφεῖς ὀφείλουσι νὰ ἐπιδιώκωσι οὐ μόνον τὸ ἡδὺ καὶ ἐπίχαρι τῶν ἐπιδεικτικῶν λόγων αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ν' ἀντλῶσιν ἐξ αὐτῶν πᾶν ὅ, τι ὠφελεῖ τὴν ψυχὴν αὐτῶν. Καθὼς αἱ μέλιται τὸ μὲν χρήσιμον ἐκ τῶν ἀνθέων συλλέγουσι, τὸ δ' ἄχρηστον ἀφίρουν, οὕτω καὶ οἱ νέοι δέον τὸ μὲν χρήσιμον νὰ κομίζωνται, τὸ δὲ λοιπὸν ν' ἀφίρουν, ὥστε πολλὰ ὠφελήματα ἐκ τῶν ποιητῶν, ῥητόρων, φιλοσόφων καὶ ἄλλων συγγραφέων δύνανται νὰ προσέλθωσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν νέων.⁽¹⁾ Ὡστε ἡ ἀττικὴ παιδεία δέον ν' ἀποβλέπῃ κυρίως εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ ἡθους τῶν νέων, ὥς ὑποδείκναι Γρηγόριος ὁ Νάζιανζηνός ἐν τινὶ πρὸς Σταγείριον ἐπιστολῇ γράφον «ἀττικὸς σὺ τὴν παιδείαν; ἀττικοὶ καὶ ἡμεῖς. Νέων προκαθέλῃ; πάσης ἡλικίας ἡμεῖς. Τυποῖς πρὸς λόγον; ἡμεῖς πρὸς ἥθος.»²

Τούτων δ' οὕτως ἐρόντων, οἱ τρεῖς τῆς Ἑκκλησίας ἱεράρχαι ἐπιλαβόμενοι τῆς τε θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς ἀγωγῆς τῶν νέων κατέσφωσαν οὐκ ὀλίγον ν' ἀναστείλωσι τὸν ῥόον τῆς κακίας αὐτῶν καὶ νὰ καταστήσωσιν αὐτοὺς μακροθύμους, ἐπεικεῖς, σώφρονες, σεμνοὺς καὶ μάλιστα ἐλεήμονας πρὸς τοὺς πτωχοὺς, ξένους καὶ ἀσθενεῖς καὶ ἐνθέρμους ζηλωτὰς καὶ ἐραστὰς τῆς ἀρχαίας κλασικῆς φιλολογίας. Παρεργόμενος δὲ διὰ τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου τὸ ἀγαθὸν τῆς μακροθυμίας, ἐπεικειᾶς, σωφροσύνης καὶ σεμνότητος, ὧν οἱ τρεῖς ἱεράρχαι ἐγένοντο τοῖς νέοις πρόξενοι καὶ αἵτιοι, περιορίζομαι νὰ μνημονεύσω τῶν δύο τελευταίων.

Ἡ ἐλεημοσύνη καλλιεργηθεῖσα ὑπὸ τῶν μεγάλων διδασκάλων καὶ φωστῆρων τῆς Ἑκκλησίας τηλικούτους παρήγα-

(1) Βασίλειος παραινέσις πρὸς τοὺς νέους.

(2) Γρηγόριος Νάζιανζηνός ἐπιστ. 188 πρὸς Σταγείριον.

γεν ἄγλαους καρπούς, ὥστε οἱ ἄνθρωποι ἄθροοι προστρέχοντες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν κατέθετον τῷ ταμεῖῳ αὐτῆς ἄφθονα χρήματα, ὅπως χρησιμεύωσιν εἰς ἔργα φιλανθρωπίας καὶ φιλαδελφίας· διὸ δικαίως ἡ Ἐκκλησία τῆς ἐποχῆς ἐκείνης προσηγορεύετο καὶ πανδοχεῖον καὶ κοινὸν οἶκημα καὶ ξενῶν. Καὶ ἐπειδὴ συκοφάνται καὶ σπερμολόγοι οὐκ ἐπαύοντο διαδίδοντες, ὅτι ἡ Ἐκκλησία χρηματίζεται, ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος παρακαλεῖ τούτους νὰ κατασκευάσωσιν ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν ξενοδοχεῖα καὶ στήσωσιν ἐν αὐταῖς κλίνας, τραπέζας καὶ λυχνίας. Οὗτος δ' ὁ πατὴρ λέγει «ἐσπιν οἶκημα κοινὸν ἡ Ἐκκλησία, ὃν ξενῶνα καλοῦμεν· περιεργάζεσθε καὶ ὑμεῖς, καθέξεσθε παρὰ τὰς θύρας, τοὺς ἐρχομένους ὑποδέχεσθε· καὶ μὴ εἰς τὰς οἰκίας ὑμῶν βούλησθε, ἀλλ' ἐτέρως τὰ πρὸς τὰς χρεῖας αὐτοῖς χορηγοῦντες..... Ἀλλ' ἔχει δαπανήματα ἡ Ἐκκλησία, φησί, χρήματα ἔχει καὶ προσόδους. Εἰπέ μοι, ἀναλώματα δὲ οὐκ ἔχει; δαπάνην δὲ οὐκ ἔχει καθημερινήν; Ναί, φησί. Τί οὖν οὐ βοηθεῖς τῇ μετρίᾳ; Αἰσχύνομαι μὲν ταῦτα λέγων· πλὴν ἀλλ' οὐδὲν ἀναγκάζω. Εἴ τις νομίζει χρηματισμὸν εἶναι τὰ λεγόμενα, ποιήσῃ ἐαυτῷ ξενοδοχεῖον ἐπὶ τῆς οἰκίας· στήσον ἐκεῖ κλίνην, στήσον ἐκεῖ τραπέζαν καὶ λυχνίαν. Πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, οἱ μὲν στρατιῶται ἔλθοιεν, ἔχειν ὑμᾶς ἀποτεταγμένα οἰκήματα καὶ πολλὴν ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν καὶ πάντα παρέχειν αὐτοῖς, ἐπειδὴ τὸν πόλεμον ὑμῖν ἀμύνουσι τοῦτον τὸν αἰσθητόν· τοὺς δὲ ξένους μὴ ἔχειν, ὅπου καταμείνοιεν; Νίκησον τὴν Ἐκκλησίαν. Βούλει ἐντρέψαι ἡμᾶς; Τοῦτο ποιήσον· ὑπερβαλοῦ τῇ φιλοτιμίᾳ· ἔχε οἶκημα, ἐνθα Χριστὸς παραγίνεται· εἰπέ· τοῦτο τὸ κέλλιον τοῦ Χριστοῦ ἡ οἰκία αὕτη αὐτῷ ἀφώρισται. Καὶ καταγώγιον ἢ καὶ εὐτελές, οὐκ ἀπαξιοῖ γυμνὸς καὶ ξένος ὁ Χριστὸς περίεσι, μόνον σκέπης δεόμενος· καὶ τούτῳ παρέχε· μὴ ὥμος ἔσο μηδὲ ἄπάνθρωπος, μηδὲ ἐν μὲν τοῖς βιωτικοῖς οὕτω σφοδρὸς ἔσο, ἐν δὲ τοῖς πνευματικοῖς ψυχρὸς.»⁽¹⁾ Αὐτὸς δὲ ὁ μέγας Βασίλειος ἐθεμελίωσε διὰ τῶν ἐαυτοῦ χρημάτων καὶ διὰ τῆς συνδρομῆς ἄλλων χριστιανῶν πρὸ τῶν θυρῶν

(1) Χρυσόστομος τόμ. Θ'. σελ. 319.

τῆς πόλεως Καισαρείας μέγιστον κατάσκημα, ἐνθα ἐτρέφοτο καὶ ἐθεραπεύοντο πτωχοὶ καὶ ἀσθενεῖς, ὅπερ ὠμοιάζε καὶνὴν πόλιν, ὡς ἀναφέρει Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς γράφων «καλὸν φιλανθρωπία καὶ πτωχοτροφία καὶ τὸ τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας βοήθημα. Μικρὸν ἀπὸ τῆς πόλεως (Καισαρείας) πρῶελθε καὶ θέασαι τὴν καὶνὴν πόλιν, τὸ τῆς εὐσεβείας ταμεῖον, τὸ κοινὸν τῶν ἐχόντων θησαύρισμα, εἰς ὃ τὰ περιττὰ τοῦ πλούτου, ἥδη δὲ καὶ τὰ ἀναγκαῖα ταῖς ἐκείνου (Βασιλείου) παραινέσεσιν ἀποτίθεται, σῆτας ἀποσειόμενα καὶ κλέπτας οὐκ εὐφραίνοντα καὶ φθόνου πάλιν καὶ καιροῦ φθορὰν διαφεύγοντα· ἐν ᾧ νόσος φιλοσοφεῖται καὶ συμφορὰ μακαρίζεται καὶ τὸ συμπαθὲς δοκιμάζεται.»⁽¹⁾ Ἡ δὲ ψυχὴ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ ὑπὸ δεινοῦ διακατείχeto ἄλγους, βλέποντος ὅτι οἱ πτωχοὶ καὶ ἀσθενεῖς ἀπελαύνονταν πόλεων, ἀπελαύνονταν οἰκιῶν, ἀγορᾶς, συλλόγων, ὁδῶν, πανηγύρεων, συμπόσιων, (ὡ τοῦ πάθους!) αὐτοῦ τοῦ ὕδατος. Οὕτε πηγὰς ῥέουσai τούτοις κοινὰ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, οὔτε ποταμοὶ πιστεύονται μὴδὲν ἐφέλκεσθαι τοῦ μολύσματος· καὶ τὸ παραδοξότατον, ὡς ἄγῃ μὲν ἀπελαύνομεν, ὡς δὲ οὐδὲν λυποῦντας πάλιν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπιστρέφομεν, οὐκ οἴκησιν ἀπονέμοντες, οὐ τὰς ἀναγκαῖας τροφάς, οὐ θεραπείαν τοῖς τραύμασιν, οὐ σκέπη τὴν νόσον εἰς δύναμιν περιστέλλοντες. Διὰ τοῦτο περιπλανῶνται νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἄποροι καὶ γυμνοὶ καὶ ἀνέστιοι, τὴν νόσον ἐπιδεικνύντες, τὰ ἀρχαῖα ἐκδιηγούμενοι, τὸν Πλάστην ἐπιβοώμενοι, γρώμενοι τοῖς ἀλλήλων μέλεσιν ἀντὶ τῶν λειπόντων, σοφισταὶ μελῶν ἐλκόντων ἔλεον, ἄρτου τι μικρὸν αἰτοῦντες, ἢ ὄφου τι βραχύτατον, ἢ ῥάκος τι τρύχινον, βοήθημα τῆς αἰσχύνης, ἢ παραμυθίαν τοῖς ἔλκεσι⁽²⁾.» Καὶ ἐνῷ ταῦτα πάσχουσιν οἱ πτωχοὶ καὶ ἀσθενεῖς, «ἡμεῖς, λέγει ὁ Γρηγόριος, ἀνακείσμεθα λαμπροὶ λαμπρῶς ἐπὶ στιβάδος ὑψηλῆς τε καὶ μετεώρου καὶ τῶν περιττῶν καὶ ἀψάυστων ἐπιβλήματων, καὶ φωνῆς ἀκούσωμεν τῶν αἰτήσεων δυσχεραίνον-

(1) Λόγος 43 κεφ. 63.

(2) Λόγος 14 κεφ. 12.

τες. Δεῖ δὲ ἡμῖν τὸ μὲν ἔδαφος εὐωδεῖν ἀνθεσι, πολλάκις καὶ τῆς ὥρας ἔξω, τὴν δὲ τράπεζαν κατερράνθαι μύροις καὶ μύρων τοῖς εὐωδеспτάτοις τε καὶ πολυτελεστέτοις, ἵνα καὶ μᾶλλον ἐκθηλυώμεθα· παῖδας δὲ παρεστάναι, τοὺς μὲν ἐν κόσμῳ καὶ ἐφεξῆς, ἀνέτους τὰς κόμας καὶ θηλυδρίας, καὶ τῇ κατὰ πρόσωπον κουρᾷ περιειργασμένους, πλεῖον ἢ ὅσον συμφέρει λίχνους ὀφθαλμοὺς κεκοσμημένους· τοὺς δὲ τὰς κάλυκας ἐπ' ἄκρων δακτύλων ἔχοντας, ὡς οἷόν τε εὐπρεπέστατά τε ὁμοῦ καὶ ἀσφαλέστατα.»⁽¹⁾

Οὕτω δὲ οἱ τρεῖς ἱεράρχαι διὰ τοῦ λόγου καὶ τοῦ βίου αὐτῶν κατέστησαν τοὺς νέους ἐλεήμονας πρὸς τοὺς πτωχοὺς, ξένους καὶ ἀσθενεῖς καὶ κατήρτισαν αὐτοὺς πράγματι τελείους καὶ ἐναρέτους χριστιανοὺς οὓς, ὡς καλὰ πρότυπα, προβάλλει τοῖς ἐθνικοῖς καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουλιανὸς ὁ παραβάτης ἐν τινι πρὸς τὸν Ἀρσάκιον, ἀρχιερέα τῆς Γαλατίας, ἐπιστολῇ, ἐν ᾗ προτρέπει αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐθνικοὺς ἱερεῖς νὰ γένωνται ζηλωταὶ καὶ μιμηταὶ ἐκείνων τῶν φιλοξένων καὶ φιланθρωπῶν χριστιανῶν. Ἡ δ' ἐπιστολὴ αὐτοῦ ἔχει οὕτως· «οὐδὲ ἀποθλέπομεν, ὡς μάλιστα τὴν ἀθεότητα συνηύξησεν ἡ περὶ τοὺς ξένους φιλανθρωπία καὶ ἡ περὶ τὰς ταφὰς τῶν νεκρῶν προμήθεια καὶ ἡ πεπλασμένη σεμνότης κατὰ τὸν βίον· ὧν ἕκαστον οἶομαι χρῆναι παρ' ἡμῶν ἀληθῶς ἐπιτηδεύεσθαι. Καὶ τὸ οὐκ ἀπόχρη τὸ σὲ μόνον εἶναι τοιοῦτον, ἀλλὰ πάντας ἀπαξάπλως ὅσοι περὶ τὴν Γαλατίαν εἰσὶν ἱερεῖς· οὓς ἢ δυσώπησον ἢ πείσον εἶναι σπουδαίους, ἢ τῆς ἱερατικῆς λειτουργίας ἀπόστησον, εἰ μὴ προσέρχονται μετὰ γυναικῶν καὶ παιδῶν καὶ θεραπόντων τοῖς θεοῖς, ἀλλὰ ἀνέχονται τῶν οἰκετῶν ἢ υἱέων ἢ τῶν γαμετῶν ἀσεβούντων μὲν εἰς τοὺς θεοὺς, ἀθεότητα δὲ θεοσεβείας προτιμώντων. Ἐπειτα παραίνεσον ἱερέα μήτε θεάτρῳ παραβάλλειν μήτε ἐν καπηλείῳ πίνειν ἢ τέχνης τινὸς καὶ ἐργασίας αἰσχρᾶς καὶ ἐπονειδίστου προϊστάσθαι· καὶ τοὺς μὲν πειθομένους τίμα, τοὺς δὲ ἀπειθοῦντας ἐξώθει. Ξενοδοκεῖα καθ' ἑκάστην πόλιν κατέστησον πνικὰ, ἵν' ἀπολαύσωσιν οἱ ξένοι τῆς παρ' ἡμῶν φιλανθρωπίας, οἱ

⁽¹⁾ Λόγος 14 κεφ. 17.

τῶν ἡμετέρων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλων ὅστις ἂν ἐνδεηθῇ χρημάτων. Ὅθεν δὲ εὐπορήσεις, ἐπινενόηταί μοι τέως. Ἐκάστου γὰρ ἐνιαυτοῦ τρισμυρίους μοδίους κατὰ πᾶσαν τὴν Γαλατίαν ἐκέλευσα δοθῆναι σίτου· καὶ ἑξακισμυρίους οἴνου ξέστας· ὧν τὸ μὲν πέμπτον εἰς τοὺς πένητας τοὺς τοῖς ἱερεῦσιν ὑπηρετούμενους ἀναλίσκεσθαι φημι χρῆναι, τὰ δὲ ἄλλα τοῖς ξένοις καὶ τοῖς μεταιτοῦσιν ἐπινέμεσθαι παρ' ἡμῶν. Διόχρῳ γὰρ, εἰ τῶν μὲν Ἰουδαίων οὐδεὶς μεταίτει, τρέφονται δὲ οἱ δυσσεβεῖς Γαλιλαῖοι (οἱ χριστιανοὶ) πρὸς τοῖς ἱερεῶν καὶ τοὺς ἡμετέρους, οἱ δὲ ἡμέτεροι τῆς παρ' ἡμῶν ἐπικοροίας ἐνδεῶς φαίνονται.»⁽¹⁾

Ἀλλ' οὐ μόνον ἡ ἐλεημοσύνη καὶ αἱ συμπαραρροατοῦσαι αὐτῇ ἀρεταί, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀληθοῦς ἐλληνικὴ παιδεία καλλιεργηθεῖσα ὑπὸ τῶν τριῶν ἱεραρχῶν τηλικαῦτα ἀπέφερον ἐν τῇ ἐποχῇ αὐτῶν ἀγαθὰ, ὥστε οἱ παῖδες τῶν χριστιανῶν ἀποβαλόντες τὸ κατὰ τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων μῖσος ἤρξαντο ἀποδεχόμενοι πᾶν ἀγαθὸν διδασχθὲν ἐν τῇ ἐλληνικῇ φιλοσοφίᾳ καὶ θαυμάζοντες πᾶν ὥρατον

(1) Ἰουλιανὸς ἐπιστολὴ 49 Ἀρσάκιῳ ἀρχιερεῖ Γαλατίας πρὸς. καὶ Μισοπώγωνα αὐτοῦ σελ. 468 ἐκδ. Teubner. Σημειωτέον, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουλιανὸς μιμούμενος τοὺς χριστιανούς διέταξε τὴν ἰδρυσθαι οὐ μόνον φιλανθρωπικῶν κατιστημάτων, ἀλλὰ καὶ σχολῶν καὶ διδασκαλείων, ἐν οἷς ἐξηγοῦντο καὶ ἐδιδάσκοντο τὰ δόγματα τοῦ ἔθνους. Ἰρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς ἐν λόγῳ 4 κεφ. 111. λέγει αὐτοῦτο δὴ καὶ οὕτως διανοηθεῖς, διδασκαλεῖα μὲν ἰδρύσασθαι κατὰ πᾶσαν πόλιν ἑτοιμὸς ἦν, βήματα τε καὶ προεδρίας καὶ ὑφεδρίας, Ἑλληνικῶν τε δογμάτων ἀναγνώσεις καὶ ἀναπτύξεις, ὅσαι τε ἦθος ρυθμίζουσι καὶ ὅσαι τῆς ἐπικρύψεως· εὐχῶν τε τύπον ἐν μέρει καὶ τῆς τῶν ἀμαρτανόντων κατὰ μέτρον ἐπιτιμῆσεως· προτελείων τε καὶ τελειώσεως καὶ ὅσα τῆς ἡμετέρας σαφῶς ἐστὶν εὐταξίας ἔτι δὲ καταγῶγια πῆξασθαι καὶ ξενῶνας, ἀγνευτήριά τε καὶ παρθενῶνας καὶ φροντιστήρια καὶ τὴν εἰς τοὺς δεομένους φιλανθρωπίαν, τὴν τε ἄλλην ὁπόση καὶ τὴν ἐν τοῖς ἐπιστολιγραφαῖς συνθήμασιν, οἷς ἡμεῖς ἐξ ἔθνους ὡς ἔθνος τοὺς χρῆζοντας παραπέμπομεν· ἡ δὲ καὶ μάλιστα τῶν ἡμετέρων εἰς θεομαχίαν πρὸς. Σωζόρ. ἐκδ. Ιστορ. II. 16.

αὐτοῖς. Εἰργάσθησαν μετὰ πολλοῦ ζήλου καὶ ἐπιμελείας πρὸς κατάρτισιν ὑγιούς καὶ ἀληθοῦς κοινωνίας, καταδείξαντες, ὅτι τρεῖς εἶναι οἱ οὐσιωδέστατοι παράγοντες αὐτῆς, οἱ εὐσεβεῖς γουρεῖς, οἱ ἐνάρετοι διδάσκαλοι καὶ οἱ καλοὶ νομοθέται, οἵτινες κοινῇ συμπράττοντες δύνανται νὰ τύχωσι τοῦ ἐπιζητουμένου σκοποῦ. Ἐξήγειραν τὸ φρόνημα τῶν νέων πρὸς ἀνάκτησιν τὸ μὲν τῆς ἀληθοῦς χριστιανικῆς ἠθικῆς, τὸ δὲ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς δόξης καὶ εὐκλείας, κατορθώσαντες, ὅπως ἑκάτερα ἀναδύσῃ νέαν καὶ λαμπροτέραν λάμψιν. Ἐμύχθησαν ὑπὲρ τῆς καταπολεμήσεως ἐκείνων τῶν χριστιανῶν τῆς ἐποχῆς αὐτῶν, οἵτινες ἐμίσουν τὰ συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων καὶ μάλιστα τὴν φιλοσοφίαν αὐτῶν, ἀποδείξαντες, ὅτι οὐδεμία ὑφίσταται πραγματικὴ διαμάχη τῆς χριστιανικῆς πρὸς τὴν ἀληθῆ ἠθικὴν μόρφωσιν. Ἐσπούδασαν νὰ συνδέσωσι χριστιανούς καὶ ἐθνικούς διὰ τοῦ δεσμοῦ τῆς ἐνότητος, ἀγάπης καὶ ὁμονοίας καὶ κατέθηκαν οὕτω τὰ θεμέλια τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς ἀγωγῆς τῶν νέων. Ἐπὶ τοιούτων δὲ στερεῶν θεμελίων καὶ ἡμεῖς οἱ διδάσκαλοι ἐποικοδομοῦντες ἀναλόγως τῶν σημερινῶν περιστάσεων καὶ ὑποδεικνύοντες, ὅτι ὁ κατάρτισμός χρηστῆς κοινωνίας ἐξαρτᾶται οὐχὶ ἐκ τῆς διαστάσεως τῶν τριῶν οὐσιωδεστάτων παιδαγωγικῶν στοιχείων, τοῦ οἴκου, τοῦ σχολείου καὶ τῆς πολιτείας, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐνότητος, ἐνεργείας καὶ δραστηριότητος αὐτῶν, θέλομεν δυναθῇ νὰ ἐνσπείρωμεν εἰς τὰς ἀπαλὰς ψυχὰς τῶν νέων τὰ ἀγαθὰ σπέρματα τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς μορφώσεως καὶ θέλομεν καταστήσει τοὺς ἐλληνόπαιδας χρηστοὺς καὶ ἀγαθοὺς, ὧν ἡ ἡμετέρα πατρίς, ὅπως δοξασθῇ, μεγίστην ἔχει ἀνάγκην.

ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΥΠΟ Α. Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΥ

(Συνέχεια ἴδε τεῦχος Ζ' καὶ Η'.)

III. ΑΝΩΤΕΡΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ.

Αὕτη περιλαμβάνει τὴν ἐν πανεπιστημίῳ, πολυτεχνεῖῳ καὶ εἰδικοῖς σχολείοις χορηγουμένην διδασκαλίαν· οὐ μόνον δὲ συμπληροῦται δι' αὐτῶν ἡ ἀνωτέρα καὶ τελειότερα παιδεύσις, ἀλλὰ μορφοῦται καὶ ἡ πρὸς ἐξάσκησιν βιοποριστικοῦ τινος ἐπαγγέλματος ἀπαιτούμενη εἰδικότης· ἀνώτατοι δὲ σκοποὶ τῶν ἰδρυμάτων τούτων εἰσὶν ἡ καλλιέργεια τῆς ἐπιστήμης καὶ ἡ προαγωγή αὐτῆς δι' αὐτοτελοῦς καὶ ἀπὸ τῆς διδασκαλίας ἀνεξαρτήτου ἐρεῦνης.

Α. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ.

1. Σκοπὸς τῶν πανεπιστημίων εἶναι πρὸ παντὸς ἄλλου ἡ καλλιέργεια γνησίας ἐπιστημοσύνης καὶ ἡ δι' αὐτῆς διαμόρφωσις τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνθρώπου· εἶναι οὕτως εἰπεῖν φυτῶρια ὠρισμένων τινῶν ἐπαγγελμάτων, προαπαιτούντων γενικωτέραν ἐπιστημονικὴν καὶ δὴ φιλολογικὴν προπαρασκευὴν ἥτοι γνῶσιν τῆς λατινικῆς καὶ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης. Τὰ ἐπαγγέλματα ταῦτα εἰσὶ τὰ τῶν ἱερέων, τῶν καθηγητῶν τῆς μέσης καὶ ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως, τῶν νομικῶν καὶ τῶν ἰατρῶν.

2. Διοίκεσις. Τὰ πανεπιστήμιά εἰσι σωματεῖα συνιστάμενα ἐκ τοῦ συλλόγου τῶν διδασκόντων καὶ ἐκ τῶν εἰς τὸ μητρώον ἐγγεγραμμένων φοιτητῶν τῶν διαφόρων σχολῶν, ἐν τισὶ δὲ πανεπιστημίῳ, ὡς τοῖς τῆς Βιέννης καὶ τῆς Πράγας, καὶ ἐκ τοῦ συλλόγου τῶν διδασκόντων.

Ὁ σύλλογος τῶν διδασκόντων πανεπιστημίου τινὸς, ἥτοι ἡ συνέλευσις τῶν μελῶν αὐτοῦ, ὑποδιαιρεῖται εἰς εἰδικωτέρους διδα-

τακτικούς συλλόγους τῶν τεσσάρων σχολῶν, περιλαμβάνει δὲ πάντας τοὺς τακτικούς καὶ ἐκτάκτους καθηγητάς, τοὺς ὑφηγητάς καὶ τοὺς διδασκάλους. Τὸ διδακτικὸν συμβούλιον σχολῆς τινος διοικεῖται ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῶν καθηγητῶν, ὅπερ συνίσταται ἐκ πάντων τῶν τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων καθηγητῶν, χωρὶς ὅμως νῦν ὑπερβαίνῃ ὁ ἀριθμὸς τῶν τελευταίων τὸ ἥμισυ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πρώτων. Ἐν τῷ συμβουλίῳ τῶν καθηγητῶν ἔχουσιν ἔδραν καὶ ψῆφον συμβουλευτικὴν δύο ἀντιπρόσωποι τῶν ὑφηγητῶν τῆς οἰκείας σχολῆς, μόνον δὲ κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ κοσμήτορος καὶ τοῦ πρυτάνεως ἔχουσιν καὶ ψῆφον ἀποφασίζουσιν. Τὸ συμβούλιον τῶν καθηγητῶν ἐκλέγει ἐτησίως ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἴτε εἰσέτι ἐνεργῶν εἴτε ποτὲ διατελεσάντων τακτικῶν καθηγητῶν τὸν ἑαυτοῦ πρόεδρον, ὅστις φέρει τὸν τίτλον τοῦ κοσμήτορος τῶν καθηγητῶν τῆς οἰκείας σχολῆς. Ἐν Βιέννῃ δὲ καὶ Πράγᾳ ἀποτελεῖται ὑπὸ πάντων τῶν εἰς τὸ μητρώον ἐγγεγραμμένων διδασκόντων σχολῆς τινος συμβούλιον διδασκόντων, ἐκλέγον ἐτησίως τὸν κοσμήτορα τῶν διδασκόντων, ὅστις ἔχει ἔδραν καὶ ψῆφον ἐν τῷ συμβουλίῳ τῶν καθηγητῶν. Διδάσκαλοι δὲ λέγονται οἱ μὴ ἐκπροσωποῦντες ἐπιστήμην, ἀλλὰ διδάσκοντες τέχνην τινὰ ἢ ἐμπειρίαν, οἷον ξένην ζῶσαν γλώσσαν, διδασκομένην οὐχὶ ὑπὸ φιλολογικὴν ἐποψίν, ἀλλὰ χάριν πρακτικῆς ἐκμαθήσεως, γυμναστικῆν, ξιφασκίαν κ.τ.τ.

Ἐκ τῶν καθηγητῶν τῶν διαφόρων σχολῶν ἐκλέγεται ἡ ἀκαδημαϊκὴ σύγκλητος, συνισταμένη ἐκ τοῦ πρυτάνεως, τοῦ ἀντιπρυτάνεως, τῶν κοσμητόρων καὶ τῶν προκοσμητόρων (κοσμητόρων τοῦ παρελθόντος ἔτους) μετὰ τοῦ ἀρχιγραμματέως τοῦ πανεπιστημίου.

Ὁ πρύτανης ἐκλέγεται κατ' ἔτος ἐκ περιτροπῆς ἐξ ἄλλης σχολῆς ἐκ τοῦ συνόλου τῶν τακτικῶν καθηγητῶν ἢ τῶν ποτὲ τοιούτων ἐν τῷ σχετικῷ πανεπιστημίῳ διατελεσάντων, ἐν Βιέννῃ δὲ καὶ Πράγᾳ δύνανται νὰ ἐκλεχθῶσιν ὡς συγκλητικοὶ καὶ ἔξοχα μέλη ἐκ τοῦ διδακτορικοῦ συλλόγου, κατ' ἐξαίρεσιν δὲ καὶ πρυτάνεις. Ἐν Βιέννῃ καὶ Πράγᾳ οἱ σύλλογοι τῶν καθηγητῶν καὶ τῶν διδασκόντων τῆς σχολῆς, ἐξ ἧς πρόκειται νὰ ἐκλεχθῇ ὁ πρύ-

τανης, προτείνουσιν ἀνὰ δύο ἄτομα, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ ἀκαδημαϊκὴ σύγκλητος ἐκλέγει τὸν πρύτανην. Εἰς δὲ τὰ λοιπὰ πανεπιστήμια τὰ συμβούλια τῶν καθηγητῶν τῶν διαφόρων σχολῶν ἐκλέγουσιν ἀνὰ τέσσαρα πρόσωπα, ὧν δύο ἀναγκαίως εἰσὶ τακτικοὶ καθηγηταί, οἱ δὲ ἕτεροι δύο δύνανται νὰ ᾧσι καὶ ἐκτακτοὶ ἢ ὑφηγηταί· οἱ οὕτως ἐκλεχθέντες, ἢ τὸν ἀριθμὸν, συνέρχονται ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀποχωροῦντος πρυτάνεως καὶ ἐκλέγουσι τὸν νέον πρύτανην. Ὁ ἐκλεχθεὶς πρύτανης ὡς καὶ οἱ ἐκλεχθέντες κοσμήτορες ἐγκρίνονται ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ὅπερ ἀποφασίζει, ὅταν δι' ἰσοψηρίαν μεταωθῇ ἢ ἐκλογή ὠρισμένου προσώπου ὡς πρυτάνεως, ἐνῷ κατὰ τὴν αὐτὴν περίπτωσιν εἰς τὰς τῶν κοσμητόρων ἐκλογὰς ἡ ἀκαδημαϊκὴ σύγκλητος ἀποφασίζει μετὰ τῶν τὸν ἀνώτερον ἀριθμὸν ψήφων λαβόντων ὑποψηφίων.

Συνήθως οἱ φοιτηταὶ πανεπιστημίου ἢ σχολῆς τινος δὲν ἀποτελοῦσιν ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν σωματεῖόν τι, ὅθεν ἀπαγορεύεται αὐτοῖς ἡ συγκρότησις τακτικῶν συνέδριάσεων, ἢ ἐκλογή προέδρου ἢ ἀντιπροσώπων ἢ καὶ γραμματέων καὶ ἐπιμελητῶν. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως δὲν ἐμποδίζεται ὁ σχηματισμὸς συλλόγων ἢ ἐταιριῶν μετὰ τῶν φοιτητῶν, εἴτε χάριν στενωτέρου συνδέσμου τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς πατρίδος προερχομένων φοιτητῶν, εἴτε χάριν ἐπιστημονικοῦ ἢ ἄλλου τινὸς οὐχὶ δὲ καὶ πολιτικοῦ σκοποῦ, ἐννοεῖται ὅμως, ὅτι διέπονται τὰ τῶν σωματείων τούτων ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ νόμου περὶ σωματείων καὶ ἐταιριῶν.

3. Διαιρέσις. Τὰ αὐστριακὰ πανεπιστήμια περιέχουσι τέσσαρας σχολὰς, οἷον τὴν καθολικὴν θεολογικὴν (τινὰ δὲ ἀντ' αὐτῆς ἔχουσιν ἀνάλόγως τῆς ἐπικρατούσης τοῦ πληθυσμοῦ θρησκείας διαμαρτυρουμένην ἢ ὀρθόδοξον), τὴν νομικὴν καὶ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν, τὴν ἰατροχειρουργικὴν καὶ τὴν φιλοσοφικὴν σχολήν. Ἐν τοῖς πανεπιστημίοις τῆς Lemberg καὶ τοῦ Innsbruck ἐλλείπει ἡ ἰατρικὴ σχολή, πρόκειται ὅμως κατ' αὐτὰς νὰ εἰσαχθῇ (1881).

4. Διδασκαλία. Εἰς τὰς διαφόρους σχολὰς περιλαμβάνονται ἐπιστήμαι ἀναγόμεναι εἰς αὐτάς, μόνον δὲ εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σχολήν.

λήν ἀνάγονται ἐκτὸς τῆς φιλοσοφίας, τῆς ἱστορίας, τῆς γεωγραφίας, τῆς ἀρχαιολογίας, τῆς φιλολογίας, τῆς γλωσσολογίας καὶ τῶν μαθηματικῶν καὶ αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι.

α'. Ἐλευθερία ἀκροάσεως. Οἱ φοιτηταὶ εἰσιν ἐλεύθεροι ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν παραδόσεων, τῆς σειράς αὐτῶν, τοῦ χρόνου καὶ τοῦ καθηγητοῦ, οὅτινος θέλουσι ν' ἀκροασθῶσι· περιορισμὸς δὲ τις τῆς ἐλευθερίας ταύτης ἀφορᾷ μόνον τοὺς ὅρους, ὑπ' οὓς δύναται νὰ προσέλθωσιν εἰς τὰς αὐστηρὰς λεγομένας ἐπὶ διδασκαλίᾳ ἐξετάσεις. Μόνον λοιπὸν ὑπὸ τὴν ἐννοίαν ταύτην δύναται νὰ γείνη λόγος περὶ διακρίσεως τῶν παραδόσεων εἰς ὑποχρεωτικὰς καὶ εἰς μὴ ὑποχρεωτικὰς ἢτοι ἐλευθέρους, ἐφ' ὅσον τῶν μὲν πρώτων ἀκροῶνται ὑποχρεωτικῶς οἱ θέλοντες νὰ ὑποστῶσι τὰς ἀνωτέρω ἐξετάσεις φοιτηταί, ἐνῶ οἱ τῶν τελευταίων ἀκρόασις ἀπόκειται εἰς τὴν ἐλευθέρην αὐτῶν ἐκλογὴν. Ἐκτὸς τούτου ἀπαιτεῖται, ἵνα τις λάβῃ τὴν ἄδειαν νὰ προσέλθῃ εἰς τὰς διδασκαλικὰς ἐξετάσεις, ἀπόδειξις, πλειοετοῦς φοιτήσεως τοῦ πανεπιστημίου· καὶ διὰ μὲν τὴν θεολογικὴν διδασκαλικὴν ἐξέτασιν φοιτήσις τεσσάρων ἐτῶν, διὰ δὲ τὴν φιλοσοφικὴν τριῶν, διὰ τὴν ἱατρικὴν πέντε καὶ διὰ τὴν νομικὴν τεσσάρων ἐτῶν· ἡ αὕτη δὲ διάταξις ἰσχύει εἰς πάσας τὰς πρὸς ἀπόκτησιν σχετικοῦ τινος ἐπαγγέλματος ἀπαιτουμένας δημοσίας ἐξετάσεις. Ἐπιτρέπεται τοῖς ἀστυριακοῖς φοιτηταῖς νὰ φοιτῶσι καὶ εἰς ἄλλοδαπὰ πανεπιστήμια, ὁφείλουσιν ὅμως μέρος τῶν ὠρισμένων ἐτῶν νὰ διανύσωσι ἐν ἀστυριακῷ πανεπιστημίῳ, καὶ ὅτ' οἱ μὲν ὑποψήφιοι διδάκτορες τῆς φιλοσοφικῆς τοῦλάχιστον ἐν ἔτος, οἱ δὲ τῶν λοιπῶν σχολῶν τοῦλάχιστον δύο ἔτη.

Ἐκαστος τακτικὸς φοιτητὴς διατελεῖ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ μόνον ἐν μιᾷ σχολῇ φοιτητῆς, δύναται ὅμως κατὰ διαφόρους χρόνους καὶ εἰς διαφόρους σχολὰς νὰ ἐγγραφῇ, δὲν ἀπαγορεύεται δ' αὐτῷ ἢ ἀκρόασις καὶ ἄλλων ἐκτὸς τῶν τῆς σχολῆς τοῦ μαθημάτων. (1) ὑπὸ τῶν φοιτητῶν διανυόμενος ἀκαδημαϊκὸς χρόνος υποδιαιρεῖται εἰς ἑξαμηνίας· ἵνα δὲ ὑπολογισθῇ αὐτοῖς πλήρης τις ἑξαμηνία ἐν τῇ ἀκαδημαϊκῇ αὐτῶν θητείᾳ, ἀπαιτεῖται συνήθως ἡ ἐγγραφή καὶ φοιτήσις εἰς τρία μαθήματα, ὥστε νὰ συμπληρωθῶσι καθ'

ἐξδομῶν τοῦλάχιστον 10 ὥραι ἐκτὸς τῶν ὥρῶν τῶν ὑπὸ διδασκάλων διδασκόμενων μαθημάτων.

Ἰδιωτικὴ διδασκαλία ἐν τοῖς μαθήμασι τοῦ πανεπιστημίου δὲν ἐπιτρέπεται καὶ ἰδιοδιδάκτους μαθητὰς δὲν ἔχει τὸ πανεπιστήμιον· ἰδιαίτεροι δὲ σπουδᾷ ἄνευ τῆς φοιτήσεως τῶν δημοσίων παραδόσεων δὲν δικαιούσι πρὸς ὑποβολὴν εἰς διδασκαλικὰς ἢ ἐπὶ ἐπαγγέλματι γινόμενας ἐξετάσεις· μόνον δὲ εἰς τὰς τελευταίας ταύτας ἐξετάσεις τῶν νομικῶν καὶ τῶν πολιτικῶν ὑπαλλήλων ἐπιτρέπονται ἐν τισι περιστάσεσιν ἐξαιρέσεις, οὐχὶ ὅμως καὶ κατὰ τὰς ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ διδασκαλικὰς ἐξετάσεις.

β'. Ἐλευθερία διδασκαλίας. Ἡ δημοσία ἐν πανεπιστημίοις διδασκαλία ἐπιτρέπεται μόνον τοῖς καθηγηταῖς, ὑφηγηταῖς καὶ διδασκάλοις. Ἐκαστος καθηγητῆς διορίζεται μόνον δι' ὠρισμένον τι εἰδικὸν μάθημα, ἀπορρέον ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ εἰδικότητος, ἐπιτρέπεται δὲ αὐτῷ κατόπιν ἀπλῆς εἰδοποιήσεως τοῦ συμβουλίου τῶν καθηγητῶν νὰ ἐκτελῇ παραδόσεις καὶ περὶ ἄλλων μαθημάτων συγγενῶν τῆς σχολῆς αὐτοῦ. Ἐὰν ὅμως ἐπιθυμῇ νὰ διδάξῃ μαθήματα μὴ πρὸς τὸ εἰδικὸν ἐαυτοῦ μάθημα συγγενῇ ἢ εἰς ἄλλην σχολὴν ἀνήκοντα, ὁφείλει νὰ λάβῃ τὴν ἐπὶ τούτῳ ἄδειαν τοῦ ὑπουργείου. Ἀπαξ δὲ διορισθεὶς ὁ καθηγητῆς, δὲν δύναται πλέον νὰ ἐγκατασταθῇ ὡς ὑφηγητῆς ἑτέρου μαθήματος ἢ νὰ δώσῃ ἐξετάσεις διδασκαλικὰς ἐνώπιον ἑτέρας σχολῆς. Οἱ δὲ ὑφηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι περιορίζονται ἐν ταῖς παραδόσεσιν αὐτῶν εἰς τὸ μάθημα, δι' ὃ ἔλαβον τὴν ὑπουργικὴν ἄδειαν.

Δι' ἐν καὶ τὸ αὐτὸ μάθημα δύνανται νὰ ὑπάρχωσι πλειότεροι καθηγηταὶ καὶ ὑφηγηταί· μαθήματα δὲ, ὧν ἡ ἐξέτασις εἰς τὰς διδασκαλικὰς καὶ τὰς ἐπὶ ἐπαγγέλματι ἐξετάσεις εἶναι ὑποχρεωτική, πρέπει ἀναγκαίως νὰ ἀντιπροσωπεύωνται ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ὑπὸ τινος καθηγητοῦ· ὅθεν διορίζεται ἀμέσως ἀντικαταστάτης ἐν περιπτώσει χηρείας τῆς θέσεως. Ἄλλως ὅμως ὁ διορισμὸς τῶν καθηγητῶν γίνεται μόνον καθ' ὅσον παρουσιάζονται ἱκανοὶ ὑποψήφιοι. Ἐκάστη εἰδικὴ ἐπιστήμη δύναται νὰ ἀντιπροσωπευθῇ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ, ὅπταν εὕρεθῇ ἀνὴρ, τεκμηριῶν ἕξοχον

πρὸς τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐπιστήμης ἐκείνης ἰκανότητα. Τοιαῦτα ἔδωκε λοιπὸν εἰς μόνον προσωρινὰ καὶ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τῆς ὑπάρξεως κατὰλλήλου καὶ ἐπὶ τούτῳ καλουμένου σοφοῦ.

Ὡς πρὸς δὲ τὸ περιεχόμενον, τὴν ἔκτασιν καὶ διάρκειαν τῶν παραδόσεων ἐν πανεπιστημίῳ ἰσχύει, ὅτι οἱ διδάσκοντες ὑποχρεωτικὰ μαθήματα ὀφείλουσιν εἶτε ἐν τῷ ἑξαμηνίῳ εἶτε κατ' ἐξαιρέσειν ἐν τῷ ἑποῦς νὰ ἐξαντλήσωσι τοιοῦτοτρόπως τὸ θέμα αὐτῶν, ὥστε οἱ φοιτηταὶ νὰ θυνηθῶσι κατὰ τὰς ἐξετάσεις ν' ἀποδείξωσι τὴν τελείαν αὐτῶν ἐκπαιδεύσιν καὶ νὰ συμπληρώσωσι τὴν ἀκρόασιν πάντων τῶν εἰδικῶν μαθημάτων τῆς σχολῆς αὐτῶν ἐν τῷ νομίμῳ τῆς ἀκαδημαϊκῆς θητείας χρόνῳ χωρὶς νὰ κουράζωνται.

β. "Οσοὶ ἐγγραφῆς φοιτητῶν. Ὑποδιαιροῦνται οἱ φοιτηταὶ τῶν πανεπιστημίων εἰς τακτικούς καὶ ἐκτάκτους.

α'. Τακτικοὶ φοιτηταί. Οὗδεις ἐγγράφεται τακτικῶς φοιτητῆς εἰ μὴ ὑπέστη ἐν τινι δημοσίῳ γυμνασίῳ τὰς ἀπολυτηρίους ἐξετάσεις μὲ ἐπιτυχίαν τοῦλάχιστον πρώτου ἢ δευτέρου βαθμοῦ πρόδου καὶ ἀπέδειξε τοιοῦτοτρόπως τὴν διὰ τὴν πανεπιστημιακὴν φοίτησιν ὠριμότητα αὐτοῦ. Ἡ παραδοχὴ τῶν τακτικῶν φοιτητῶν γίνεται ἐν ἀρχῇ τῆς χειμερινῆς ἢ τῆς θερινῆς ἑξαμηνίας διὰ τῆς εἰς τὸ μητρώον ἐγγραφῆς, δι' ἧς ὁ ἐγγραφόμενος γίνεται πολίτης ἀκαδημαϊκός, συμμετέχων τῶν τοῖς πολίταις τούτοις ἀντηκόντων δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων καὶ δικαιούται μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν λοιπῶν ὄρων νὰ εἰσχωρῇ εἰς διδασκαλικὴς καὶ εἰς ἐκείνας τὰς ἐπὶ ἐπαγγέλματι (δημοσίας ἢ πρακτικῶς λεγομένας) ἐξετάσεις, ὅσαι προϋποθέτουσιν ἀκαδημαϊκὰς σπουδὰς. Ἡ εἰς τὸ μητρώον ἐγγραφὴ εἶναι ὑποχρεωτικὴ εἰς τε τοὺς ἀπολυτήριον ὠριμότητος λαβόντας τελειοφοίτους τῶν γυμνασίων, εἰς τοὺς ἐξ ἐτέρου πανεπιστημίου εἰς ἕτερον μεταβαίνοντας καὶ εἰς τοὺς εἰς τὸ αὐτὸ πανεπιστήμιον μετὰ διακοπὴν μακροτέραν τοῦ ἑξαμήνου πάλιν εἰσερχομένους.

Καὶ ὑπήκοοι ξένων κρατῶν δύνανται νὰ ἐγγραφῶσιν εἰς τὸ μητρώον αὐστριακοῦ πανεπιστημίου, ἐὰν κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ ἐγγρά-

φοντος κοσμήτορος ἔχωσι τὸν βαθμὸν τῆς καθόλου προπαιδείας, οἷος ἀπαιτεῖται καὶ παρ' αὐστριακοῦ φοιτητοῦ κατὰ τὴν ἐγγραφὴν ταύτην, ἢ ἐὰν προσελθόντες ἐξ ἀλλοδαποῦ πανεπιστημίου προσαγάγῃσιν ἐπαρκῆς ἐνδεικτικὸν πανεπιστημιακῆς ἀκροάσεως. Ἀλλ' οὐδεὶς ἐγγράφεται εἰς τὸ μητρώον, δυνάμει ἐπιβεβλημένης ποινῆς ἀποκλεισθεὶς ἐξ ἀπάντων τῶν αὐστριακῶν ἢ τινος ἀλλοδαποῦ πανεπιστημίου· ἐὰν δέ τις, ἐγγραφεὶς ἤδη, φωραθῇ τοιοῦτος, ἀποβάλλεται πάραυτα τοῦ πανεπιστημίου. Ἀφ' ἐτέρου ὁμῶς ἐξήρηται ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ συμβουλίου τῶν καθηγητῶν καὶ τῆς ἐγκρίσεως τῆς ἀκαδημαϊκῆς συγκλήτου ἢ παραδοχῇ φοιτητοῦ ἀποβληθέντος ἐξ ἐτέρου αὐστριακοῦ πανεπιστημίου. Τὴν ἀποβολὴν ἐκ τινος πανεπιστημίου ἐπὶ 1—4 ἑξαμήνων ἢ ἐς αἰεὶ ἐπιβάλλει ἡ ἀκαδημαϊκὴ σύγκλητος, ἀλλ' ὁ ἀποκλεισμός φοιτητῶν ἀπὸ πάντων τῶν αὐστριακῶν πανεπιστημίων δύναται ν' ἀποφασισθῇ μόνον ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς ἐκπαιδεύσεως πᾶσι προτάσει τῆς ἀκαδημαϊκῆς συγκλήτου.

Ἐκαστος φοιτητῆς παρουσιάζεται πρὸς ἐγγραφὴν εἰς τὸ μητρώον εἶτε 3 ἡμέρας πρὸ τῆς ἐνάρξεως εἶτε 14 ἡμέρας μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἑξαμηνίας ἐνώπιον τοῦ κοσμήτορος τῆς οἰκείας σχολῆς, ὑποβάλλει αὐτῷ εἰς διπλοῦν ὡς τεκμήριον τῆς πανεπιστημιακῆς αὐτοῦ ὠριμότητος τὸ ἀπολυτήριον ἢ τὸ ἐνδεικτικὸν φοιτήσεως εἰς ἕτερον πανεπιστήμιον καὶ σημείωσιν παρ' αὐτοῦ γεγραμμένην καὶ ὑπογεγραμμένην περὶ τῆς ἡλικίας, προελεύσεως, θρησκείας, μέχρι τοῦδε φοιτήσεως εἰς κατώτερα σχολεῖα καὶ γυμνάσια, ὡς καὶ τῆς ἐπιθυμίας αὐτοῦ νὰ σπουδᾷ ἐπιστήμην τινὰ τῆς σχολῆς ταύτης· τὴν αὐτὴν σημείωσιν θέλουσι προσάγει καὶ οἱ κατὰ τὴν προηγουμένην ἑξαμηνίαν εἰς ἕτεραν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου ἐγγραφέντες.

Περὶ τῆς ὠριμότητος τοῦ αἰτοῦντος ἀποφαίνεται τὸ συμβούλιον τῶν καθηγητῶν τῆς σχολῆς, εἶναι δὲ ἡ ἀπόφασις αὕτη ἀνέκλητος. Μετὰ δὲ τὴν ἐγκρίσιν τῆς αἰτήσεως αὐτοῦ, ὁ μὲν κοσμήτωρ κηρύττει δεκτὸν τὸν φοιτητὴν, ἐπιστρέφει αὐτῷ ἐν προσυπογεγραμμένον ἀντίτυπον τῆς ἀνωτέρω βιογραφικῆς σημειώσεως καὶ

ἐγγεγράφει αὐτῷ προσωρινὸν εἰσιτήριο, δυνάμει τοῦ ὁποίου ὁ φοιτητῆς δικαιούται νὰ ἀποτίσῃ εἰς τὸ ταμίον τοῦ πανεπιστημίου τὸ δικαίωμα τῆς εἰς τὸ μητρῶον ἐγγραφῆς μετὰ τοῦ χαρτοσήμου· λαβὼν δὲ παρὰ τοῦ ταμίου τὴν σχετικὴν διπλότυπον ἀπόδειξιν παρουσιάζεται εἰς τὴν πρυτανεῖαν πρὸς ἐγγραφὴν εἰς τὸ μητρῶον. Μετὰ τινὰς δὲ ἡμέρας, καλούμενοι οἱ ἐγγραφέντες, παρέχουσι διὰ χειραφίας εἰς τὸν πρύτανιν τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι θέλουσι βιώσαι καθὼς ἀρμόζει πολίτῃ ἀκαδημαϊκῷ κατὰ τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς νόμους καὶ προσφέρει ὑπακοὴν καὶ σεβασμὸν εἰς τὰς ἀκαδημαϊκὰς ἀρχάς, μεθ' ὧν δίδονται αὐτοῖς τὸ ὀριστικὸν εἰσιτήριο. Συγχρόνως δὲ ἐφοδιάζεται ἕκαστος φοιτητῆς δι' ἑνὸς βιβλίου φοιτήσεως (δεδεμένου), ὅπερ θέλει χρησιμεύσει αὐτῷ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν πανεπιστημιακῶν αὐτοῦ σπουδῶν, καὶ ὅταν ἐξ ἑνὸς εἰς ἕτερον πανεπιστήμιον μεταβῇ, εἰς τε τὴν παρὰ τῶν καθηγητῶν ιδιόχειρον ἐγγραφὴν τῶν μαθημάτων, ὧν τινων θέλει νὰ ἀκροασθῇ, εἰς τὴν μετὰ τὸ τέλος ἐκάστης ἑξαμηνίας παρὰ τῶν ιδίων γινομένην βεβαίωσιν τῆς τακτικῆς φοιτήσεως καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ταμίου ἐξόφλησιν τῆς πληρωμῆς τῶν διδάκτρων, τέλος δὲ καὶ εἰς τὴν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ βιβλίου τούτου ἔκδοσιν τοῦ ἐνδεικτικοῦ ἀποφοιτήσεως ἥτοι τοῦ ἀποφοιτητηρίου.

Ἡ δὲ ἐγγραφὴ τῶν φοιτητῶν εἰς τὸν κατάλογον τῶν παραδόσεων τῶν διαφόρων καθηγητῶν, ὡς καὶ ἡ ιδιόχειρος σημείωσις τῶν καθηγητῶν εἰς τὸ ἀνωτέρω βιβλίον, γίνεται καθ' ἑξαμηνίαν ἐντὸς τοῦ πρὸς ἐγγραφὴν εἰς τὸ μητρῶον ὀριζομένου χρόνου. Μετὰ παρέλευσιν δὲ αὐτοῦ ὁ ταμίης μόνον ἐπὶ προσαγωγῇ εἰδικῆς ἀδείας τοῦ πρυτάνεως, ὅτι ἐπιτρέπει τῷ σχετικῷ καθηγητῇ νὰ ἐγγράψῃ μετὰ τῶν ἀκροατῶν τοῦ τὸν καθυστέρησαντα, δύναται νὰ εἰσπράξῃ παρ' αὐτοῦ τὰ δίδακτρα. Καὶ αἱ περὶ τῶν τοιούτων καθυστερησάντων ἀποφάσεις τῆς ἀκαδημαϊκῆς συγκλήτου εἰσὶν ἀνέκλητοι.

6'. *Ἐκτακτοὶ ἀκροαταί.* Οὗτοι δὲν ἐγγράφονται εἰς τὸ μητρῶον· ἀλλ' οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἀκροασθῶσι μαθήματός τινος, χωρὶς νὰ κέκτῃνται τὴν ὡς ἀνωτέρω πανεπιστημιακὴν ὠριμότητα, ὁφεί-

λουσι νὰ παρουσιασθῶσιν αὐτοπροσώπως εἰς τὸν κοσμήτορα τῆς οἰκείας σχολῆς καὶ νὰ ὑποβάλωσιν αὐτῷ βιογραφικὴν σημείωσιν μετ' αἰτήσεως δηλούσης τὰ μαθήματα, εἰς ἃ ζητοῦσι νὰ φοιτήσωσιν. Οἱ τοιοῦτοι φοιτηταὶ δύνανται νὰ ἐγγραφῶσιν εἰς ἰδιαίτερον βιβλίον, ἐὰν ᾧσι τοῦλάχιστον δεκαεξαετείς καὶ κέκτῃνται βαθμὸν διανοητικῆς μορφώσεως καθιστῶντα τὴν φοίτησιν τῶν παραδόσεων εὐκτέαν καὶ λυσιτελεῖ εἰς αὐτούς· ἀμφιβολία δὲ περὶ τούτου δικάζονται ἀνεκλήτως ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῶν καθηγητῶν. Οἱ ἑκτακτοὶ ἀκροαταὶ λαμβάνουσιν ἀπόδειξιν ἐγγραφῆς, διαφέρουσαν τῶν εἰσιτηρίων τῶν τακτικῶν φοιτητῶν, ἐφοδιάζονται δὲ καὶ δι' ὁμοίου βιβλίου ἀκροάσεως, ἰσχύοντος ἐπὶ δύο μόνον ἑξαμηνίας.

Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐκτάκτων ἀκροατῶν ἀνήκουσι·

α'. *ἱερατικοί*· ἕκ τινος ἱερατικοῦ διδασκαλείου ἢ τάγματος μοναχικοῦ, μὴ ὑποστάντες τὴν γυμνασιακὴν ἀπολυτήριον ἐξέτασιν, προχειρισθέντες εἰς τινὰ ἱερατικὸν βαθμὸν καὶ ἀκολουθοῦντες νῦν τὰ μαθήματα τῆς θεολογικῆς σχολῆς.

ββ'. *οἱ φαρμακοποιοί.*

γγ'. *οἱ μαθηταὶ τῶν γυμνασίων καὶ βιοτεχνικῶν γυμνασίων,* οἵτινες κατὰ τὰς ἀπολυτηρίους ἐξετάσεις δὲν ἐπέτυχον τὴν απαιτουμένην τῆς πανεπιστημιακῆς αὐτῶν ὠριμότητος διακήρυξιν καὶ οἵτινες οὐχ ἥττον ἐπιθυμοῦσι νὰ φοιτήσωσιν εἰς τινὰ μαθήματα τοῦ πανεπιστημίου. Οἱ τοιοῦτοι δύνανται μὲν νὰ ἐγγραφῶσιν εἰς τινὰς παραδόσεις τῆς φιλοσοφικῆς, τῆς νομικῆς ἢ τῆς ἱατρικῆς σχολῆς, δὲν δύναται ὁμως νὰ ἔχῃ σημασίαν ἡ ἐγγραφὴ αὕτη πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἀκαδημαϊκῆς θητείας· δὲν ἐπιτρέπεται αὐτοῖς νὰ ἐγγραφῶσιν εἰς δύο ἢ πλείότερα ἐκ τῶν μαθημάτων ἐκείνων, ὧν ἡ ἀκρόασις δύναται νὰ ἐνισχύσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ἐλπίδα, ὅτι μόνον κατὰ τύπους ἐξωτερικοὺς δὲν ἀνήκουσιν εἰς τοὺς τακτικοὺς φοιτητάς τῆς σχολῆς καὶ ὅτι θέλουσι κατορθώσαι κατόπιν νὰ ὑπολογισθῇ ὑπὲρ αὐτῶν ἡ σχετικὴ ἑξαμηνία, ἀφοῦ ὑποστῶσι νέας ἀπολυτηρίους ἐξετάσεις καὶ ἐπιτύχωσιν. Ὁ παραβαίνων τὴν διάταξιν ταύτην εἴτε ἀποκλείεται ἐκ τῆς φοιτήσεως τοῦ μαθήματος εἴτε καὶ ἀποβάλλεται τοῦ πανεπιστημίου.

γ'. Ἀπλοὶ δὲ ἀκροαταὶ δύνανται ἐν παντὶ χρόνῳ νὰ προσέλθωσιν εἰς τὰς παραδόσεις τῇ ἀδείᾳ τῶν σχετικῶν καθηγητῶν.

δ. Καταβολὴ δικαιοματίων.

α'. Δικαίωμα ἐγγραφῆς. Καταβάλλονται φιορ. 2,10 (δρ. 5,25) ἐκτὸς τοῦ χαρτοσήμου διὰ πᾶσαν εἰς τὸ μητρώον ἐγγραφὴν. Κατὰ πᾶσαν δὲ μετάβασιν φοιτητοῦ τινος εἰς ἑτέραν σχολὴν τοῦ αὐτοῦ πανεπιστημίου ἢ ἐξαμηνίαν ἀνανέωσιν πληρόνεται μόνον τὸ τέλος τοῦ χαρτοσήμου.

β'. Ἀποδείξεις ἀκροάσεων. Αἱ διαβεβαιώσεις ἥτοι ἀποδείξεις ἀκροάσεως, ἃς οἱ καθηγηταὶ ἐγγράφουσιν εἰς τὸ βιβλίον φοιτήσεως τοῦ φοιτητοῦ, ὑπόκεινται καθ' ἐξαμηνίαν εἰς χαρτόσημον προσκολλώμενον εἰς τὴν θέσιν ἐκάστης υπογραφῆς τοῦ καθηγητοῦ.

γ'. Διδάκτρα. Τὰ μαθήματα ἐν πανεπιστημίοις παρέχονται εἴτε ἀντὶ διδάκτρων εἴτε δωρεάν (δημόσια).

Ἐκαστος τακτικὸς καθηγητὴς ὑποχρεοῦται νὰ παραδίδῃ καθ' ἐκάστην τρίτην ἐξαμηνίαν δωρεάν ἐν τι μάθημα μόνόωρον ἢ δίωρον καθ' ἑβδομάδα περὶ μέρους τοῦ μαθήματος αὐτοῦ ἢ ἑτέρου τοιούτου, τοῦ ὁποίου τὴν παράδοσιν, ἐὰν δὲν ᾔηναι ὑποχρεωμένος ἐκ τοῦ διορισμοῦ, ἔλαβεν ὅμως τὴν ἀδείαν νὰ ἐκτελέσῃ. Ἐκτὸς τῶν μαθημάτων τούτων εἰς οὐδέναι τῶν τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων καθηγητῶν καὶ ὑφηγητῶν ἐπιτρέπεται ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ ὑπουργείου τῆς ἐκπαιδεύσεως νὰ διδάσκωσι μᾶθημά τι δωρεάν.

Τὰ δὲ ἀντὶ διδάκτρων διδασκόμενα μαθήματα ὑπάγονται εἰς τὰς περὶ τούτου διατάξεις τοῦ νόμου, ὅστις ὥρισε τὸν ἐλάχιστον ὅρον τῶν παρὰ τοῦ καθηγητοῦ εἰσπρακτέων διδάκτρων ἐκάστου μαθήματος, χωρὶς ὅμως νὰ περιορίσῃ καὶ τὴν αὔξησιν αὐτῶν, περὶ ἧς ἀποφασίζει ὁ κοσμήτωρ. Ὁ ἐλάχιστος ὅρος διδάκτρων ἐξαμηνίως διὰ μᾶθημά τι ἀνέρχεται εἰς τοσάκισ φιορ. 1,05 (δρ. 2,55) ὥρας καθ' ἑβδομάδα διδάσκεται τὸ μάθημα. Ἐκαστος μισθοδοτούμενος καθηγητὴς ὑποχρεοῦται νὰ διδάξῃ ὁρισμένον ἀριθμὸν ὥρων (ὁριζόμενον συνήθως ἐν τῷ διορισμῷ αὐτοῦ), ἀντὶ τοῦ ἐλαχίστου ὅρου τῶν διδάκτρων· δι' ἄλλα δὲ μαθήματα παρ' αὐτοῦ διδασκόμενα δύνανται νὰ ζητήσῃ καὶ μείζονα διδάκτρα. Εἰς τὸν πε-

ριορισμὸν δὲ τούτον ὑπάγονται καὶ οἱ ἑκτάκτοι καθηγηταί, ὅταν μισθοδοτοῦνται· οἱ δὲ ἄμισθοι ἑκτάκτοι καθηγηταὶ ὥς καὶ οἱ ὑφηγηταὶ δύνανται νὰ διδάσκωσιν ἀντὶ οἰουδήποτε διδάκτρου.

Ἐκαστος φοιτητὴς, τακτικὸς, ἑκτάκτος ἢ ἀκροατὴς, ὑποχρεοῦται εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν διδάκτρων, εἰ μὴ ἀπηλλάγη νομίμως αὐτῶν.

Ἀπαλλάττονται δὲ τῶν διδάκτρων μόνον οἱ πράγματι ἐνδεεῖς, περὶ ὧν ὑπάρχει γνωστὸν, ὅτι οὔτε αὐτοί, οὔτε οἱ γονεῖς αὐτῶν κατέχουσιν ἐπαρκῆ τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως· οἱ τοιοῦτοι δὲ ὀφείλουσι προσέτι ν' ἀποδείξωσιν ὅτι καθ' ὅλην τὴν εἰς τὰ γυμνάσια φοίτησιν ἀπέδειξαν ἀρίστην διαγωγὴν καὶ ἡξιόθεσαν ἀπολυτηρίου τοῦ πρώτου βαθμοῦ προσόδου· γίνεται δὲ τότε ἡ ἀπαλλαγὴ εἴτε τοῦ ἡμίσεος εἴτε τοῦ ὅλου τῶν διδάκτρων. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀποφασισθῇ ἡ ἀπαλλαγὴ αὐτῶν, ὀφείλουσιν οὐχ ἥττον ν' ἀποτίσωσι διδάκτρα διὰ τὰ μαθήματα τῆς πρώτης ἐξαμηνίας, ἀπαλλάσσονται δὲ μόνον τῶν τῆς δευτέρας καὶ ἐφεξῆς· ἡ ἀπὸ τῶν διδάκτρων ἀπαλλαγὴ αἰρεται ἢ δὲν χορηγεῖται ἔταν ἐκ τοῦ βίου τοῦ φοιτητοῦ ἢ τῶν γονέων αὐτοῦ τεκμαίρεται ὅτι ποιοῦσιν ἔξοδα περιττά. Ἰδίς ὑποτρόφους δὲ γίνεται τότε μόνον συγκατάθεσις, ἐὰν ἀποδείξωσιν ὅτι δὲν ἐπάρκει αὐτοῖς ἡ ὑποτροφία πρὸς συντήρησιν αὐτῶν.

Καὶ εἰς ἄλλοδαπούς χορηγεῖται τοιοῦτο προνόμιον ὑπὸ τοῦς αὐτοῦς ὅρους, ἐὰν ἄλλως καὶ εἰς τὰ πανεπιστήμια τῆς πατρίδος αὐτῶν γίνωνται δέκτοί ἐνδεεῖς αὐστριακοὶ φοιτηταὶ ἄνευ διδάκτρων.

Ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν διδάκτρων δὲν ἰσχύει, μεταβαίνοντος τοῦ φοιτητοῦ εἰς ἕτερον πανεπιστήμιον ἢ ἀκροωμένου μαθημάτων ἑτέρας σχολῆς· προσέτι δὲ δὲν δύναται νὰ διαρκέσῃ ἡ ἀπαλλαγὴ πλέον τῶν τεσσάρων ἐξαμηνιῶν καὶ μόνον διὰ τὰ μαθήματα τῶν μισθοδοτούμενων καθηγητῶν, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ἀπαιτεῖται συναίνεσις τῶν ἐκτάκτων καθηγητῶν καὶ τῶν ὑφηγητῶν πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν ὀφειλομένων αὐτοῖς διδάκτρων. Διὰ δὲ τοῦς φοιτητάς τῆς νομικῆς καὶ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν ἐπικρατεῖ μείζων ἐπιείκεια ὥς πρὸς τὰ διδάκτρα, διότι ἀπαλλάσσονται τοῦ ἡμίσεος αὐτῶν οἱ ἐνδεεῖς καὶ μέχρι τοῦδε ἐπιμελῶς εἰς τὰ μαθήματα τῆς σχολῆς αὐτῶν φοι-

τήσαντες, καὶ χωρὶς νὰ φέρωσιν ἀπολυτήρια τοῦ πρώτου βαθμοῦ· ἔτι δὲ ἰσχύει ἡ ἀπαλλαγὴ αὕτη καὶ διὰ τὰ μαθήματα ἐτέρας σχολῆς, ὧν ἀκροῶνται. Ἐκαστος φοιτητῆς ἐξαίτεται παρὰ τοῦ συμβούλιου τῶν καθηγητῶν κατὰ τὴν πρώτην δεκαπενθημερίαν ἐξαμηνίας τινὸς τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν διδασκτρων, ἀποφασίζει δὲ ἡ σχολὴ ἀνεκκλήτως.

Τὰ δίδασκτρα δὲν πληρῶνονται τῷ καθηγητῇ ἢ διδάσκοντι ἀπ' εὐθείας, ἀλλὰ καταβάλλονται εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ πανεπιστημίου· καὶ οἱ μὲν ἔκτακτοι φοιτηταὶ προκαταβάλλουσιν αὐτὰ ἀμέσως κατὰ τὴν ἐγγραφὴν δι' ὁλόκληρον τὴν ἐξαμηνίαν, οἱ δὲ τακτικοὶ δύνανται εἴτε διὰ προκαταβολῆς νὰ πληρώσωσι τὸ ὅλον εἴτε μέρος μόνον αὐτοῦ, τὸ δὲ ἐπίλοιπον εἰς δόσεις κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐξαμηνίας, πάντως ὅμως ὀφείλουσιν νὰ ἔχωσι πληρωθῇ τὰ δίδασκτρα τρεῖς ἡμέρας πρὸ τῆς λήξεως αὐτῆς.

Οὐδεὶς δὲ καθηγητῆς ἢ ὑφηγητῆς δύναται νὰ ἐγγράψῃ εἰς τὸ βιβλίον φοιτήσεως ἢ ἀκροάσεως ὅτι φοιτητῆς τις ἐφοίτησε τακτικῶς εἰς τὴν παράδοσίν του, εἰ μὴ ἀποδείξῃ οὗτος, ὅτι κατέβαλε τὰ οἰκεῖα δίδασκτρα δι' ὅλα τὰ σημειωθέντα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ μαθήματα. Ἐὰν δέ τις φοιτητῆς ἐντὸς τῆς ἀνωτέρω προθεσμίας δὲν πληρώσῃ τὰ ἑαυτοῦ δίδασκτρα, θέλει ἐγγράφεσθαι κατὰ τὴν ἐπομένην ἐξαμηνίαν τότε μόνον, ἐὰν μετὰ τὴν πληρωμὴν τῶν ὀφειλεμένων διδασκτρων ἐγγραφῇ ἐκ νέου εἰς τὸ μάθημα τοῦτο καὶ προκαταβάλλῃ τὸ σχετικὸν δίδασκτρον. Ἐπιστρέφονται τὰ δίδασκτρα τῶν προκηρυχθέντων μὲν, μὴ διδασκθέντων δὲ μαθημάτων, ἐπίσης δὲ ὅταν, κωλυομένου ἢ ἀσθενοῦντος ἢ τὴν μὴ ἐξακολουθήσιν ἀποφασίσαντος τοῦ διδάσκοντος, ἐπέλθῃ διακοπὴ τῶν μαθημάτων μεῖζων τῶν ὀκτῶ ἐβδομάδων.

Πληρόνεται δικαίωμα δι' ἕκαστον ἐνδεικτικὸν ἐξαμηνίας ἢ ἀποφοιτητήριον ἐκ φιοριν. 1,00 (δρ. 2,60) ἐκτὸς τοῦ χαρτοσήμου.

7. *Ἐνδεικτικά*. Διαρκούσης τῆς πανεπιστημιακῆς θητείας θέλει ἐπικυροῦσθαι μόνον ἡ ἀκρόασις τῶν παραδόσεων· ἀντὶ δὲ ἐνδεικτικοῦ ἀκροάσεως ἐγγράφεται κατὰ τὸ διάστημα τῶν τριῶν τελευταίων ἐβδομάδων τῆς ἐξαμηνίας ἰδιοχείρως ὑπὸ τοῦ σχετικοῦ

διδάσκοντος, ἐπικυροῦντος τοῦ κοσμήτορος τὰς ὑπογραφάς, ὃν ὁ φοιτητῆς ἐφοίτησεν εἰς τὸ μάθημα αὐτοῦ ἢ οὐ. Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ὁ κοσμήτωρ ἐγγράφει εἰς ἰδιαιτέραν στήλην τοῦ ῥηθέντος βιβλίου καὶ τὰς τυχόν ἐπιβληθείσας τῷ φοιτητῇ κατὰ τὴν λήγουσαν ἐξαμηνίαν πειθαρχικὰς ποινάς. Ἐὰν δὲ φοιτητῆς τις παραμείλῃ νὰ παρουσιασθῇ αὐτοπροσώπως μετὰ τοῦ βιβλίου φοιτήσεως πρὸς ἐγγραφὴν τοῦ ἐλέγχου τῆς ἀκροάσεως, θεωρεῖται ὅτι ἀπεχώρησεν ἐκ τοῦ πανεπιστημίου κατὰ τὴν ἐξαμηνίαν ταύτην, ἥτις ἀπόλλυται ὡς πρὸς τὸν καταλογισμόν τοῦ χρόνου τῆς φοιτήσεως αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ εἰς ἡ πλείονες καθηγηταὶ ἀρνηθῶσι τῷ φοιτητῇ τὴν περὶ ἀκροάσεως πιστοποίησιν, δύναται οὗτος νὰ ἀνενεχθῇ πρὸς τὸ συμβούλιον τῶν καθηγητῶν, ὅπερ ἀνεκκλήτως ἀποφασίζει. Ἐὰν δὲ ἐνδεικτικὸν ζητούμενον παρὰ τοῦ φοιτητοῦ, ἵνα εἴτε ἀποδείξῃ τὴν ἐπιστημονικὴν του πρόοδον, πρὶν ἢ ἀποπερατώσῃ τὰς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ σπουδὰς, εἴτε ὅπως ἐπὶ τῇ βῆσει αὐτοῦ ἀποκτήσῃ ὑποτροφίαν τινα κτλ., ἀφίεται εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ἐκτίμησιν τοῦ διδάσκοντος, δὲν ἔχει ὅμως ἐπίσημον χαρακτῆρα.

Οἱ τακτικοὶ φοιτηταὶ ὀφείλουσιν ὁσάκις ἀποχωροῦσι τοῦ πανεπιστημίου εἴτε διότι ἔληξαν αἱ ἐν αὐτῷ σπουδαὶ αὐτῶν, εἴτε διότι προτίθενται νὰ μεταβῶσιν εἰς ἕτερον πανεπιστήμιον, νὰ ἐφοδιάζωνται διὰ πανεπιστημιακοῦ ἐνδεικτικοῦ ἥτοι ἀποφοιτητηρίου, ὅπερ δὲν δύναται νὰ ἀρνηθῇ τινι τὸ συμβούλιον τῶν καθηγητῶν· οἱ δὲ ἀποπερατώσαντες τὴν τετραετὴ αὐτῶν θητείαν τῆς νομικῆς δύνανται νὰ ζητήσωσι καὶ λάβωσι τὸ νομικὸν λεγόμενον ἀπολυτήριον.

Τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος ἀρχεταί τὴν 1-10 Ὀκτωβρίου καὶ λήγει τέλος Ἰουλίου, αἱ δὲ μετὰ τῆς χειμερινῆς καὶ θερινῆς ἐξαμηνίας διακοπαὶ διαρκοῦσι δύο ἐβδομάδας, ἀρχομένης ἀπὸ τῆς Πέμπτης πρὸ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου.

ΒΡΑΧΕΙΑ ΤΙΝΑ

ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ.

(Συνέχ. ὅρα εἰς προηγ. συνέχουσαι)

Γ.

Ἡς ἑλὼν τῶν εἰρημένων ἀριθλήως καταφαίνεται, ὅτι ἡ ἐπιστήμη καίτοι τὴν πίστιν ἀποκρούουσα καὶ ἐν πολλοῖς αὐτὴν καταπολεμοῦσα, οὐδόλως ταύτης καὶ τῶν ἐπὶ ἀπιθανωτέρων ὑποθέσεων, ὡς ἀπεδείξαμεν, δύναται ν' ἀποσπασθῇ, τούναντίον μάλιστα ἐν ταῖς σπουδαιοτάταις ἀρχαῖς καὶ βάσεσιν ἀκουσίως ἀπρίξ ἔχεται τῆς πίστεως καὶ τῶν ὑποθέσεων, ὥστε ἡ ἐπιστήμη εἶνε ὅλως ταύτης ἀχώριστος. Τοῦτο δὲ ἐπὶ σαφέστερον ἐξάγεται ἐκ τῶν αἰωνίων τοῦ πνεύματος ἡμῶν νόμων. Ομιλοῦντες δὲ περὶ τῶν νόμων τοῦ πνεύματος, οἵτινες τὴν πίστιν προάγουσιν, ἐννοοῦμεν τοιούτους νόμους, ἀπέναντι τῶν ὁποίων χωρεῖ ἐλευθέρως κρίσις, ἥτις τὴν πίστιν γεννᾷ ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου καταναγκασμοῦ.

Ἐάν δὲ ἡ ἡμετέρα διάνοια, τοῖς νόμοις τῆς αἰτιότητος ἐπομένη καὶ τὰς τῶν φαινομένων αἰτίας ἀνιχνεύουσα, οὐδόλως ἀφικνεῖται εἰς τὸ ποθοῦμενον ἀποτέλεσμα καὶ ἐάν πάσας τὰς ἐν τοῖς φαινομένοις ὑπαρχούσας αἰτίας καταμάθῃ, τότε ἀναρύεται τὸ σπουδαιότερον καὶ κυριώτερον ζήτημα «πόθεν τὰ αἰτία πάντα, τὰ ἀμοιβαίως προκαλούμενα, ποῖα δὲ ἡ ἀρχικὴ βάση πάντων τούτων τῶν αἰτίων; Ἡ ἀρχικὴ αὕτη αἰτία οὐ ζητητέα ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ πεπερασμένου, ἄλλως τὸ αὐτὸ ζήτημα ἤθελε πάντοτε ἐγείρεσθαι. Καὶ ἐνταῦθα ἀκριβῶς εἶνε τὸ σημεῖον, ἐνθα ἡ ἡμετέρα διάνοια ἵσταται ἐπὶ τῶν ὁρίων τοῦ πεπερασμένου καὶ ἀπείρου. Μεταξὺ δὲ τούτων οὐδὲν ὑπάρχει τρίτον, ἐνῶ ἀμρότερα συνέρχονται ἢ συνταυτίζονται. Ἀλλὰ πρέπει ὡς ἐκ τούτου νὰ διακόψωμεν ἐνταῦθα

τὸ νῆμα τοῦ συλλογισμοῦ ἡμῶν καὶ ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ἐναλλασσόντων καὶ μεταβάλλομένων τοῦ κόσμου φαινομένων νὰ μείνωμεν ὅλως ἐνεοί; βεβαίως οὐδόλως βιαζόμεθα νὰ προχωρήσωμεν περαιτέρω, ἀλλὰ καὶ πάλιν οὐδόλως ἐσμὲν ἠναγκασμένοι ἐν τῇ στασιμότητι ταύτῃ ἀρκούμενοι νὰ μὴ ικανοποιήσωμεν τὸ ἐταστικὸν ἡμῶν πνεῦμα.

Ὁ νόμος τῆς αἰτιότητος ἀπαιτεῖ μείζονας ἐπεξηγήσεις καὶ διασαφήσεις, ὑπάρχει δ' ἐν ἡμῖν ἑμφυτος ῥοπή ὠθοῦσα ἡμᾶς εἰς σφαίραν ὑψηλοτέραν καὶ διανοίγουσα τοὺς ὀρθολογισμούς ἡμῶν. Ἐνῶ δὲ πρὸς τοῦτο ὠθούμεθα ὁρμεμφύτως καὶ βαίνομεν ἐκ τοῦ πεπερασμένου εἰς τὸ ἀπείρον, ἀναγκάζομεθα ὑπὸ τοῦ λογικοῦ νὰ προσεργώμεν καὶ ἄνευ μαθηματικῶν ἀποδείξεων εἰς τὴν πίστιν, ἥτις ἐνταῦθα ἔχει τὴν κατάλληλον αὐτῆς θέσιν, ὡς ἐλευθέρως καὶ ὡς ἐπὶ ἐσωτερικῶν λόγων ἐρειδομένη παραδοχὴ καὶ πεποιθήσις πρὸς τὸ ἀπείρον· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπιστήμη ὡς εἶδομεν, ἐπὶ πιθανότητων δηλ. ἐπὶ ὑποθέσεων ἐρείδεται αἰτινες πίστεως χρῆζουσιν, οὐδεμίαν ὡς ἐκ τούτου ἀδιάλλακτον καὶ ἀπότομον ἀντίθεσιν ἀπαντῶμεν μεταξὺ ἀμφοτέρων πίστεως καὶ ἐπιστήμης. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ὅταν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μαρτυρίας τῆς συνειδήσεως ἔλθωμεν εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ ἀπείρου· βεβαίως ἡ ἐπίγνωσις αὕτη μάλιστα δὲν ἐπέρχεται ἡμῖν μετὰ μαθηματικῆς ἀκριθείας, διότι οὐδὲν ὑπεράνω τοῦ χώρου καὶ χρόνου, ὑπεράνω τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων προσεπικαταῖ ἐν τῷ πνεύματι ἡμῶν μετὰ μαθηματικῆς ἀκριθείας, οὔτε θυνάμεθα μετὰ μακρὰν σκέψιν ἀμέσως νὰ παραδεχθῶμεν. Καίτοι δὲ μετὰ τῆς συνειδήσεως ἀναποσπάτως συνδεδεμένοι, ἔχομεν ὅμως πλήρη τὴν ἐλευθερίαν τοῦτο ὡς ἀπείρον ἢ μὴ νὰ παραδεχθῶμεν. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ πίστις ἐπὶ τῆς ἀντιλήψεως ἐκείνης τῆς μαρτυρίας τῆς συνειδήσεως ἐρείδεται, διὰ τοῦτο αὕτη οὐδεμίαν ἀπότομον ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἀποτελεῖ. Πρὸς τούτοις ἡ πίστις δὲν ἐμπεριέχει γνώσεις τινὰς μόνον ὡς βάσεις καὶ ὡς θεμέλια τοῦ οἰκοδομήματος αὐτῆς, ὅπως ἐν τῇ ἐπιστήμῃ συμβαίνει, ἀλλ' εἶναι ἔργον τῆς ὑψίστης ἡμῶν διανοίας, καὶ ἀπαύγασμα τοῦ ἡμετέρου πνεύματος· ἡ πίστις ἐν ἄλλοις λόγοις εἶναι βεβαιότης, ἥτις

καίτοι μὴ προκύπτουσα ἐξ ἀπλῆς λογικῆς σκέψεως, δὲν μορφοῦνται ὁμῶς τυφλῶς, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει ἀνεγνωρισμένων ἐσωτερικῶν λόγων, οἵτινες τὴν τε βούλησιν καὶ διάνοιαν προδιαθέτουσι καὶ προετοιμάζουσι πρὸς κατανόησιν τῶν ὑπερφυσικῶν καὶ δὴ τοῦ ἀπείρου· ὅ,τι λοιπὸν εἶπομεν περὶ πίστεως ὑπὸ γενικὴν ἔποψιν ἐν τῇ κατωτάτῃ αὐτῆς βαθμίδι τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ ἐν τῇ ὑψίστῃ δηλ. περὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Αὕτη ἔχει τὴν αὐτὴν τῆς ψυχῆς πηγὴν, διαφέρει δὲ μόνον, καθ' ὅσον ἐπὶ τῆς θείας Ἀποκαλύψεως ἐρείδεται, ἥτις καὶ ἐπὶ τῆς πίστεως ἔχει ἀξίωσιν ἐφ' ὅσον ὡς τοιαύτη ἀναπτυσσομένη καὶ μορφουμένη νομιμοποιεῖται ἐν τῇ ἀμέσῃ μαρτυρίᾳ τῆς ἡμετέρας συνειδήσεως· ὡς ἐκ τούτου δὲ ἡ χριστιανικὴ πίστις εἶναι τὸ μόνον γνωστικὸν μέσον, τὸ ἄγον ἡμᾶς εἰς τὴν βεβαιότητα τῆς πεποιθήσεως περὶ τῶν ὑπερφυσικῶν πραγμάτων. Πρὸς ταύτην δὲ οὐδόλως τὸ λογικὸν ἀντιστρατεύεται, διότι τὸ ὑγιὲς λογικὸν ἄγει ἡμᾶς εἰς τὴν πίστιν, τελειοποιεῖται δὲ καὶ καθαγιάζεται ἐν τῇ πίστει ἐν ἣ ὡς ἐν πυρὶ καθαρίζεται.

Ἡ ἱστορία ἐλάλησεν ἤδη περὶ τούτου, πᾶσα δ' ἐκ τῆς πίστεως ἔκπτωσις καὶ χειραφέτησις σκληρῶς ἐτιμωρήθη· διότι ὅταν τὸ λογικὸν ἀποδιοπομπεύῃ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ τὴν πίστιν, ἐνῷ παραδέχεται αὐτὴν ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις τότε σοφιστεύει, ἡ δὲ σοφιστεία εἶναι ἡ ἐξουδένωσις καὶ ἡ δολοφονία οὕτως εἶπεῖν, τοῦ πνεύματος. Μόνον ὁ ὑπερφύλακος ἐγωϊσμὸς τοῦ πεπερασμένου λογικοῦ, ὅτι πᾶ πάντα κατανοεῖ ἐνῷ πολλὰ αὐτῷ ὑπολείπονται πρὸς κατανόησιν καὶ ὅτι τὰ πάντα δύναται νὰ καταμετρήσῃ, καὶ τὰ μυστήρια τῆς τε φύσεως καὶ τοῦ Θεοῦ νὰ ἐξιχνιάσῃ, ἀντιστρατεύεται κατὰ τῆς πίστεως καὶ φέρει ἡμᾶς εἰς τὸ τέλμα τοῦ παχυλοῦ ὕλισμοῦ. Τοῦτο δὲ εἶναι αὐτόχρημα μωρία· διότι σύμπας ὁ τε ἡθικὸς καὶ ὁρησκευτικὸς βίος τῶν ἐθνῶν, τρέφεται ἐκ τῶν ναμάτων τῆς πίστεως καὶ τῆς Ἀποκαλύψεως. Πᾶν δ' ὅτι ὁ ἄνθρωπος εὗρεν ὡς ἀληθὲς ἐν τε τῇ φύσει καὶ τῇ ἱστορίᾳ ἐν ταῖς ιδέαις τοῦ πνεύματος καὶ ἐν τοῖς νόμοις τοῦ κόσμου, τοῦτο οὐδόλως εἶναι ξένον τῆς ὁρησκευτικῆς ἀληθείας, ἣν πᾶσα ἡ ἐπιστήμη δέον νὰ ὑπηρετῇ, ὅπως φηλόσῃ εἰς τὴν καθ' αὐτὸ ἀλήθειαν, τὴν ἀπόλυτον ἐπιστή-

μην, ἥτις ἀποκαλύπτεται ἐν τῷ χριστιανισμῷ διὰ τοῦ θεανθρώπου Σωτῆρος. Δὲν πρέπει δὲ τὸ παράπαν νὰ πτοώμεθα, ὅτι πρὸς τὴν τοῦ Σωτῆρος ἀποκάλυψιν θεόμεθα καθαρὰς καρδίας καὶ πίστεως· μήπως καὶ αὐτὸς ὁ φυσιοδίφης δὲν εὕρισκεται εἰς τὴν ἀνάγκην, ὅπως ἀνωτέρω ἀπεδείξαμεν, πρὸς κατανόησιν πολλῶν φαινομένων, νὰ δώτῃ πίστιν εἰς γενικοὺς τινὰς νόμους τῆς φύσεως καὶ εἰς γενικὰς τινὰς ἀρχὰς ὅλως ὑποθετικάς, ἃς ἐφευρίσκει πρὸς ἀπόδειξιν τῶν δισχυρισμῶν του, ἐνῷ ἀκόμη δὲν δύναται κατὰ βάθος νὰ κατανοήσῃ, τί ἐστὶ νόμος τῆς φύσεως καὶ τίς ἔθηκεν αὐτούς; Ἰδοὺ δὲ τί λέγει ὁ μέγας καὶ πολὺς Βίρχοφ «Τὰ φυσικὰ φαινόμενα ἐπαναφέρονται εἰς γενικὰς τινὰς ἀρχὰς, ὧν ἐλάχιστον μόνον μέρος δύναται θετικῶς νὰ ἐξακριβωθῇ καὶ ἀποδειχθῇ, ἐνῷ τὸ πλεῖστον αὐτῶν ἐρείδεται ἐπὶ τοιούτων ὑποθέσεων, ὧν ἡ διάρκεια εἰς τὸ μέλλον λίαν ἀμφίβολος εἶναι.» Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ τε Βίρχοφ καὶ ὁ μέγας τοῦ κόσμου γημικὸς Λαίβιτς, πρὸς δὲ ὁ Du Bois Reymond καὶ πλείστοι ἕτεροι τῶν τῆς Εὐρώπης φυσιοδιδασκῶν οὐ μόνον καταρρίπτουσι τὰς ὑπερφύλακους τῶν ὕλιστῶν ὑποθέσεις καὶ τοὺς ἄλλους αὐτῶν δισχυρισμοὺς, ἀλλ' εὐσυνειδήτως ὁμολογοῦσι τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν τε ὑποθέσεων καὶ τὸ αἰνιγματῶδες καὶ ἀνεξήγητον τῶν οὐσιωδεστέρων φυσικῶν φαινομένων, πῶς δυνάμεθα ἡμεῖς οἱ μὴ φυσιοδίφαι νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὰ ὅλως ἀντίθετα καὶ πολλάκις ἀντιφατικὰ πρὸς ἀλλήλα παντοῖα αὐτῶν συστήματα, ἅτινα πόρρω ἀπέχοντα τοῦ νὰ λύσωσι τὸ αἰνίγμα τῆς ζωῆς καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας, ἔτι μᾶλλον ἐπισκοτίζουσιν αὐτά; Ἐν τηλικούτῳ δὲ κυκεῶνι συστημάτων ἀντιμαχομένων τίς εὖ φρονῶν δὲν ἤθελε ὁμολογήσῃ μετὰ τοῦ De Bois Reymond καὶ Βίρχοφίου τὴν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἀδυναμίαν τοῦ ἐξηγήσαι ἑαυτοῦ τὰ ὑπερφυσικά αὐτὰ ζητήματα, τίς λογικὸς ἄνθρωπος δὲν ἤθελεν ἀποδιοπομπεύσει τὰς τοιαύτας τῶν ὕλιστῶν ἐρεσχελίας καὶ παραδεχθῇ εὐσυνειδήτως, ὅτι ἄνευ ἀνωτέρας καὶ ὑπερφυσικῆς δυνάμεως τῆς τὸ σύμπαν δημιουργήσασθαι, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐννοήσῃ τις τὰ μυστήρια τῆς φύσεως; Ποῦ λοιπὸν ἔγκειται ἡ ἀπότομος ἀντίφασις μετὰ πρὸς πίστιν καὶ ἐπιστήμην;

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων, ἄριθήλως νομίζω ἀπεδείχθαι, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀντίφασις καὶ μάλιστα ἀπότομος μεταξὺ πίστεως καὶ ἐπιστήμης, διότι ἀμφοτέραι ἢ τε πίστις καὶ ἐπιστήμη περὶ τὴν εὕρεσιν τῆς ἀληθείας ἀσχολούμεναι ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἐπιδιώκουσι σκοπὸν, τὴν διὰ τῆς ἀληθείας ἐλευθέρωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος καὶ τὴν διὰ ταύτης ἀπαλλαγὴν ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς ὕλης, οὕτω δὲ ὁ ἄνθρωπος τῶν ἀτασθαλιῶν καὶ παθῶν αὐτοῦ ἀπαλλασσόμενος, τῶν ἐπισκοτιζόντων τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, καθίσταται ἄξιός τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοῦ προορισμοῦ, διότι ἀμφοτέρων τὸ κυριωδέστερον θέμα εἶναι νὰ ἀφαιρέσωσι τὴν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐπικαθημένην παχέαν ἀγλύν, διανοιῶσι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ καὶ τὸν ἐπαναγάγωσιν ἐκ τοῦ σκότους εἰς τὸ φῶς. Καίτοι δὲ κοινὸς ὁ τε σκοπὸς καὶ τὸ θέμα ἀμφοτέρων, διάφορος ὁμῶς εἶναι ἢ τε ἀφετηρία, ἐξ ἧς ὁρμῶνται καὶ τὰ μέσα, δι' ὧν πειρῶνται νὰ ἐπιτύχωσι τοῦ σκοποῦ. Ἡ μὲν πίστις λαμβάνει τὴν ἀφετηρίαν αὐτῆς ἐκ τῶν ἄνω, ἢ δὲ ἐπιστήμη ἐκ τῶν κάτω, καὶ τὰ μὲν μέσα ἐκείνης ἐρεῖδονται ἐπὶ τοῦ Θεοῦ, τὰ δὲ ταύτης ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου λόγου. Καὶ ἐνόσω μὲν οἱ τῆς ἐπιστήμης μύσται ἐν τῇ συνειδήσει τῶν στενῶν αὐτῆς ὁρίων δὲν ἀποπειρῶνται δι' ὅλως ἀθυριέτων καὶ προληπτικῶν ὑποθέσεων νὰ ὑπερβῶσι τὰ διαγεγραμμένα αὐτοῖς ὅρια, οὐ μόνον ἡδυνήθησαν ἐκ τῶν κάτω νὰ φθάσωσι πρὸς τὰ ἄνω, ἀλλὰ καὶ νὰ συνδυάσωσι τὴν πίστιν καὶ ἐπιστήμην καὶ νὰ τύχωσι τοῦ ὑψηλοῦ ἀμφοτέρων σκοποῦ· τούναντίον δὲ ὅσοι ἐκ τούτων εἴτε ἐκ προκαταλήψεως εἴτε ἐξ ἀμειλίκτης πρὸς τὸν χριστιανισμόν πάθους εἴτε ἐκ συγχύσεως τοῦ καθαροῦ καὶ ἁγνοῦ χριστιανισμοῦ πρὸς τὸν παπισμόν καὶ τὰς καταχρήσεις αὐτοῦ, ἠθέλησαν οὐ μόνον νὰ καταπολεμήσωσιν αὐτὸν ἀρνητικῶς, ἀλλὰ καὶ ὑπερπηδῶντες τὰ στενὰ τῆς ἐπιστήμης αὐτῶν ὅρια θετικῶς νὰ ἰδρύσωσιν ὡς ἄλλοι Μωάμεθ καὶ Κονφούκιοι νέαν θρησκείαν, οὗτοι περιέπεσον εἰς ἀδιέξοδον λαβύρινθον, εἰς παμμέγιστον βόθρον καὶ εἰς τὰς γελοιωδεστάτας τῶν ἀντιφάσεων, ὡς ὁ Strauss καὶ ὁ Haekel καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ὧν τὸ ἀνυπόστατον καὶ τερατώδες τῶν δογμάτων ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ἐδείξαμεν.

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ὁ ἐπιστήμων ἀδυνατεῖ διὰ τῆς πειραματικῆς ὁδοῦ ν' ἀνακαλύψῃ ἔρεισμα τι, ἐφ' οὗ ἀσφαλῶς νὰ βαδίσῃ ὅσον ἀφορᾷ τὰ ὑπερφυσικά, ἐφ' ὅσον δὲν δύναται νὰ εἴπῃ «Ἰδοὺ εὗρον ἔδαφος καὶ δύναμαι διὰ τῆς ἀκριβοῦς τῶν φυσιοδικῶν μεθόδου ἅπαντα νὰ ἐξηγήσω τὰ φαινόμενα» καὶ ἐφ' ὅσον ἀδυνατεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὰ φαινόμενα τῆς συνειδήσεως, δικαιοῦται, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὑποχρεοῦται νὰ μὴ ἀποσκορακίσῃ καὶ μάλιστα ἄνευ λόγου ἐκ τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ τὴν θρησκείαν, ἥτις εἶναι τὸ σημεῖον καθ' ὃ αἱ ἐπιστήμαι δύνανται νὰ συμβιβασθῶσι μετὰ τοῦ χριστιανισμοῦ, καθὼς λέγει καὶ ὁ μέγας Βέργκελ.⁽¹⁾

«Οὐδεμίαν κεκτήμεθα ἐρεύνης μέθοδον», ἔλεγεν οὗτος ἐν τινι φυσιοδικῶν συνελεύσει ἐν Stettin, δι' ἧς τί ἐν τῇ συνειδήσει συμβαίνει νὰ μάθωμεν· μὴ εὕρισκόμενοι δὲ τὸ παράπαν εἰς θέσιν τὰ φαινόμενα ταύτης νὰ ἀναλύσωμεν, πρέπει ἀνευθριάστως νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ἐρεῦρωμεν λέξιν καὶ ἔννοιαν, δι' ἧς ἐπὶ τῇ βάσει φυσικῶν πειραμάτων ἐκφράζεται, τί ἐστὶ συνειδήσις, πῶς αὕτη συμβαίνει καὶ ποίαν ἀρχὴν ἔχει. Τούτου ἕνεκεν πάντοτε διισχυρίζομαι ὅτι εἶναι ὅλως ἄδικον καὶ ἀπρεπές, νὰ μὴ ἀναγνωρίζωμεν ἰδιαζόντως τὰς τῆς συνειδήσεως ἐνεργείας, τὰς τὸν ὑψηλὸν βίον ἡμῶν διαπούσας καὶ χωρὶς νὰ θέλωμεν νὰ ὁμολογήσωμεν τὴν προσωπικὴν ἐκάστου ἀνάγκην τοῦ νὰ συνδέσωμεν τὰ τῆς συνειδήσεως μετ' αὐτοῦπαρκτοῦ καὶ ἀνεξαρτήτου δυνάμεως, δηλ. τῆς ψυχῆς, νὰ μὴ ἐπιτρέπωμεν εἰς ἑαυτοὺς ἄνευ λόγου ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ τὸν θρησκευτικὸν ἡμῶν βίον νὰ μορφώσωμεν συνωδᾶ πρὸς τὴν συνείδησιν καὶ τὸ κῆσθημα ἡμῶν. Καὶ τοῦτο πιστεύω εἶναι τὸ σημεῖον καθ' ὃ αἱ φυσικαὶ ἐπιστήμαι μετὰ τῆς ἐπικρατούσης χριστιανικῆς ἐκκλησίας συμβιβάζονται, ἀναγνωρίζουσαι, ὅτι ἐνταῦθα ὑπάρχει ἔδαφος, ὅπερ καίτοι εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐκάστου κρίσιν ἀφιέμενον, εἶναι ὁμῶς ἅγιον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ καὶ οὐδόλως εἰς τὴν φυσικὴν ἐρευναν ἐκάστου ἐναπόκειται, ἐφ' ὅσον

(1) Bericht der Stettiner Versammlung p. 41.

δὲν εὐρεθῇ εἰσέτι ἢ τῶν πειραμάτων ὁδός, ἐφ' ὧν ἀσφαλῶς νὰ βαδίζῃ τις δύνῃται καὶ ἐφ' ὅσον οὐδέλως δικαιούται νὰ εἴπῃ «ιδεὺς εὐρὸν ἔδαφος καὶ ἔρρισμα καὶ δύνανται διὰ τῆς ἀκριβοῦς τῶν φυσιοδιδῶν μεθόδου ἅπαντα νὰ ἐξηγήσω τὰ φαινόμενα. Ταῦτα ὡς φυσιοδίτης δοξάζω καὶ ὁμολογῶ, νομίζω δὲ ὅτι εἶναι δίκαιον καὶ πρέπον ἕκαστος ἐπιστήμων νὰ μὴ ἀσπάζεταιται ἄνευ τοιαύτης βασιάνου τὸν ὕλισμόν. Αὕτη εἶναι ἡ ὁμολογία τῆς πίστεώς μου, ὡς ἐπιστήμονος, ἥτις ἐκ πραγματικῶν γεγονότων ἀπορρέουσα, φέρει πρακτικὸν καὶ ἀληθῆ χαρακτήρα ὑπὸ τὴν στενὴν τῆς λέξεως σημασίαν, ὡς οὐδέποτε ἀποπειρωμένου νὰ ὑπερπηδῇ εἰς ἔδαφος ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν χωρεῖν.»

Παραρτήματα ἐν τῇ ἡνιω πραγματείᾳ.

Σελ.	152	στίχ.	21	ἀντὶ εὐσυνειδήτους	γράφ.	εὐσυνειδήτως
»	154	»	31	» Ἀλεξανδρείας	»	Ἀλεξανδρεὺς
»	156	»	27	» ἐπιμένετε	»	ἐπιμένετε
»	159	»	28	» ἐπιπολέων	»	ἐπιπολαίων
»	231	»	14	» ὑπάρξωσιν	»	συνυπάρξωσιν
»	237	»	29	» ἀτομικῆς	»	ἀτομολογίας
»	245	»	7	» ἦν	»	ἦς
»	245	ἐν Σημ.	»	ἐν τῇ γλώσσῃ	»	γλώσσῃ

Δύο διδάσκαλοι τῆς Μεγάλῃς τοῦ Γένους
(Ἱστοριογ.) Σχολῆς.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ καὶ ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ.

1.

Ἀντώνιος Βυζάντιος.

Ὁ Ἀντώνιος ἦν Βυζάντιος τὴν πατρίδα, ἐγεννήθη δὲ περὶ τὰ τέλη τῆς δεκάτης ἐβδόμης ἐκατονταετηρίδας, ἠκροάσατο τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει διδασκάλους, ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους σχολῇ, διδάσκοντας Ἰακώβου τοῦ Ἀργείου, τὴν δὲ Λατινίδα παρὰ Νικολάῳ τῷ Μαυροκορδάτῳ, ὡς ἐν ἰδιοχείρῳ αὐτοῦ ἀποσημειώσῃ μνημονεύει ἔχουσιν οὕτω·

«Ἰδιόχειρε ἀποσημειώσεις τοῦ αὐτοῦ [Ἀντωνίου]

αψγ'. ἔτει φευρουαρίου ιζ'. ἡρξάμεθα τῆς ῥητορικῆς τέχνης, ἐπὶ Ἰακώβου διδ(ασκάλου).

καὶ αψδ'. ἔτει φευρουαρίου ιη'. Θεοῦ συναιρουμένου πέρας ἐπιθέμεθα. Ἰστέον μέντοι, ὅτι ἀπὸ Ἰουλίου 1ης μέχρι κ'ης τοῦ δεκεμβρίου ἐκεχειρίας εἶχομεν καὶ παῦλαν τοῦ ἀναγινώσκειν διὰ τὴν τότε τοῦ δήμου πρὸς τὸν κρατοῦντα ἀνταρσίαν» εἰς τὸ τέλος τοῦ περὶ ψυχῆς τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπομνήματος τοῦ Κορυδαλλ(έως)

» Τῇ παναθαιουργῷ Τριάδι δόξα ἔστω

» κράτος ἅμα τε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

» δῶρον προνοίας, καὶ πόνος Ἀντωνίου.

Ἐν ἔτει αψε'. Πυανεψιῶνος τὴν πρώτην δεκάδα παραλλάξαντες.

» Ἐν τῇ ἀπαριθμήσει τῶν ὧν ἀνέγνω ὁ αὐτὸς λατινικῶν βιβλίων.

† αψθ' ἔτει φευρουαρίου ιγ'. ἄρχισα τὴν λατινικὴν παρὰ τῷ ἐνδοξωτάτῳ, καὶ σοφοτάτῳ μεγάλῳ ἐρμηνεῖ τῆς κραταιᾶς βασιλείας, κυριῷ Νικολάῳ Μαυροκορδάτῳ, καὶ μεγάλῳ λογοθέτῃ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Ἀντώνιος.»

(TOM. 2')

Ἐκ τῶν ἄνω ιδιοχειρίων ἀποσημειώσεων αὐτοῦ δὲν φαίνεται μοι ἀκριβῆς ἡ χρονολογία ὅτι ἀπὸ τοῦ 1703 ἦν διδάσκαλος τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς ὁ Ἀντώνιος, ὅτε προσεφώνησε τὸν πατριάρχην Γαβριήλ γ'. τὸν ἀπὸ Χαλκηδόνος, διότι καὶ ἐν τῷ δημοσιευμένῳ τευχίῳ τῆς προφωνήσεως αὐτῆς ἐν ᾧ λέγει «..... κοινὸν ἡμῖν προὔθηκε πρυτανεῖον τῶν λόγων καθηγητὰς ἡμῖν τοὺς μηδὲνα πόνον ἀποσειομένους, ὅπως τι ὄφελος προπαιδείας γένοιτο, ἐπιστήσασα»⁽¹⁾ δὲν φαίνεται διδάσκαλος ἀλλὰ μαθητής. Φαίνεται δ' ὅτι ὁ Ἀντώνιος προσεφώνησε τὸν πατριάρχην ἐκ μέρους τῆς σχολῆς ἧς ὀψιαιτέρον ἐγένετο διδάσκαλος κατὰ τῷ 1709 ὃν χρόνον τίθησι καὶ ὁ Κωνστάντιος α'. ὁ ἀπὸ Σιναίου, ὡς διδάσκαλος⁽²⁾ ὅμως τῶν γραμματικῶν προΐσταμένου Ἰακώβου Μάνα τοῦ Ἀργείου καὶ οὐχὶ ὡς διάδοχος τούτου ὅτε φαίνεται ὅτι καὶ λογοθέτης γενικοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας προεχειρίσθη, διότι κατὰ τὸ ἔτος 1710 εὕρισκον τοῦ Ἀντωνίου ἐπιγράμματα τρία προτασσόμενα τῆς «Δογματικῆς πανοπλίας» Ἐυθυμίου τοῦ Ζυγαδηνοῦ τῆς ἐν Τεργοβίστῳ τῷ 1710 ἐκδοθείσης εἰς ἃ ὑπογράφεται «λογοθέτης γενικοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ διδάσκαλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολῆς»⁽³⁾ Φαίνεται δ' ὅτι ἐδίδαξε μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ συμβάλλοντα κατὰ τῷ 1720, διότι ἐν τέλει τοῦ παρατιθεμένου καταλόγου τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀντωνίου ἐξ ἀνεκδότου χειρογράφου σημειοῦται ὅτι ἡ Χρηστοθή-

(1) Μανουὴλ Γεδεών χρονικά τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1883. σελ. 115.

(2) Κωνσταντίνου α'. τοῦ ἀπὸ Σιναίου συγγραφαὶ αἱ ἐλάσσονες (περὶ τῆς βυζαντινῆς πατριαρχ. σχολῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ διαπρεψ. καθηγητῶν) Κωνσταντινουπόλεως 1870. σελ. 354. Μνείαν ποιεῖται τοῦ Ἀντωνίου ὁ Κωνστάντιος καὶ ἐν τῇ Κωνσταντινῇ παλαιᾷ τε καὶ νεωτέρῃ ἐκδόσει Βενετίας 1820. σελ. 112—3 σημ. α'. καὶ ἐκδοσις Κωνσταντινουπόλεως 1844 σ. 147. καὶ περιοδικὸν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου κλ. τομ. 6'. σελ. 290.

(3) Μ. Γ. Γεδεών χρονικά τῆς Πατριαρχ. Ἀκαδ. σελ. 145.

θαια αὐτοῦ ἐσχεδιάσθη τὸν νοέμεριον αἰφν' καθ' ὃ ἔτος φαίνεται καὶ ἐτελεύτησεν. Ἀπορον δὲ πῶς ὁ Δημήτριος Προκοπίου ὁ γράψας τὴν ἐπιτετμημένην ἀπαρίθμησιν τῶν λογίων Ἑλλήνων τὸν ἰούνιον τοῦ 1720 μνημονεύει τοῦτον ὡς τετελευτηκότα.

Ὡστε τὸ τοῦ Παρανίκα ὅτι ἠγήσατο τῆς σχολῆς μετὰ Ἰάκωβον τὸν Ἀργεῖον τῷ 1721 δὲν φαίνεται ἀκριβές,⁽¹⁾ διότι προΐσταμένου Ἰακώβου τοῦ Ἀργείου ὁ Ἀντώνιος ἐδίδασκεν ἀναμφιβόλως τὰ γραμματικά, διότι ὡς διδάσκαλος τῶν γραμματικῶν μνημονεύεται ἐν τῇ ἐκδοθείσῃ συγγραφῇ αὐτοῦ,⁽²⁾ μέχρι τοῦ 1720 καθ' ὃ ἔτος φαίνεται θανών. Καισάριος δ' ὁ Δαπόντες ταυτίζει τὸν Ἀντώνιον μὲ Σπανδωνὴν τὸν Βυζάντιον μαθητὴν τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων.⁽³⁾

Δημήτριος δ' ὁ Προκοπίου λέγει τάδε περὶ αὐτοῦ, «Ἀντώνιος Βυζάντιος, διδάσκαλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολῆς, ἀνὴρ ἐλλόγιμος, φιλόπονος, φιλομαθής, δαήμων τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, πεπαιδευμένος τὴν τε θύραθεν φιλοσοφίαν, καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ἱερὰν θεολογίαν· πολλῆς ἂν εἴη ὠφελείας πρόξενος τοῖς φιλολόγοις τῶν νέων τῇ προόδῳ τοῦ χρόνου εἰ μή γε κομιδῇ νέος ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο»⁽⁴⁾ καὶ ὁ Iken ἐν τῇ Leucothea καὶ ὁ Βενδότης εἰς τὴν προσθήκην εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοῦ Μελετίου Ἀθηνῶν παραφράζουσιν τὴν ἀνωτέρω περικοπὴν Δημητρίου τοῦ Προκοπίου.⁽⁵⁾ Τῶν μαθητῶν τις τοῦ Ἀντωνίου ἀπήγ-

(1) Παρανίκα Σχεδιάσμα περὶ τῆς ἐν τῷ Ἑλλ. ἔθνει καταστ. τῶν γραμμ. Κωνσταντινουπόλεως 1867. σ. 27.

(2) Ζαβήρα Νέα Ἑλλάς ἢ Ἑλληνικὸν Θέατρον σ. 178.

(3) Καισαρίου Δαπόντε Ἱστορικὸς Κατάλογος Κ. Σάββα Μεσαιων. βιβλιοθήκη τομ. γ'. σ. 190.

(4) Fabricii. Bibliotheca Graeca vol. XI. p. 545. 4° 786. Κ. Σάββα Μεσαιωνικὴ βιβλιοθ. τομ. γ'. σελ. 491.

(5) Βενδότης. Προσθήκη εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν Μελετίου Ἀθηνῶν τομ. 4. σελ. 67 καὶ 222. Κ. Iken Leucothea vol. II. p. 161.

γείλε λόγον εἰς τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ, ὃν ἀνάξιον λόγου ὄντα πα-
ραλείπω· ἐπιγράφεται δὲ «λόγος ἐκφωνηθεὶς εἰς μνημόσυνον τοῦ
αὐτοῦ, (Ἀντωνίου)» ἐν αὐτῇ δὲ ἀποκαλεῖ αὐτὸν «μυροθήκην τῶν
χαρίτων» «ἐμφυγον ἄγαλμα ἀρετῆς» «παράδεισον στολισμένον»
«περικαλλῆ νυκόν»·—οὐδεμίαν δὲ μαρτυρίαν περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ
παρατίθουσιν.

Ἐγράψε δ' ὁ Ἀντώνιος πολλὰ, ὧν ἀπαρίθμησις ὑπάρχει ἐν τινι
παρ' ἐμοὶ ἀποκειμένῳ χειρογράφῳ ἐξ ὧν ἐδημοσιεύθη μόνον ἡ Χρη-
στοθήεια αὐτοῦ περὶ ἧς τὸ μνημονευθὲν χειρόγραφον λέγει πᾶσι :

« Χρηστοθήεια συντεθείσα παρὰ τοῦ τιμιωτάτου, καὶ λογιωτά-
του, ἀρίστου τε ἐν τε γραμματικῇ, καὶ φιλοσοφίᾳ, καὶ πάσῃ ἄλλῃ
παιδείᾳ διδασκάλου τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς Ἀντωνίου τοῦ Βυ-
ζαντίου· μετὰ δὲ τὸν ἄνω τίτλον ἔπεται ἐν τῷ χειρογράφῳ τὸ ἐπί-
γραμμα τόδε :

Τοῦτο λοιπὸν τὸ σύγγραμμά, ἐποῦτο τὸ βιβλίον,
λέγεται Χρηστοθήεια, καλῶν ἡθῶν σχολαῖον,
ὅτι χρηστότητα ἡθῶν αὐτὴ μᾶς ἐρμηνεύει
ὅλους μεγάλους καὶ μικροὺς ἄριστα συμβουλεύει.

8. Αὐτὸ ἀπ' τὴν λατινικὴν διάλεκτον καὶ στάσιν
ἔνας τὸ ἐμετάφρασεν εἰς τὴν ἀπλὴν μᾶς φράσιν,
Ἐπειτα ὁ Ἀντώνιος σχολῆς τῶν ἐγκυκλίων
τῆς Κωνσταντινουπόλεως διδασκαλὸς καλλίων,
ἄλλα αὐτὸς προσθέτωντας, ἄλλα δὲ ἀφαιρῶντας.

10. Ἀκόσμητον καὶ ἀτελὲς τὸ πρῶτον ἀπλοῦν ὄντας
τὸ ἔκαμιν ἐλληνικὸν, καὶ ὑπερεπαινεῖται,
ὅθεν καὶ παραδίδεται μάθημα καὶ ἐξηγεῖται.

« Ἡ νῦν πρῶτον τύποις ἐξεδόθη παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ, Ἐνε-
τίῃσι αψπ'· » ἡ ἐκδοσις αὕτη μνημονεύεται καὶ εἰς τὴν ἐν τῷ τέλει
τοῦ προμνημονευθέντος χειρογράφου ἀπαρίθμησιν τῶν συγγραμ-
μάτων τοῦ Ἀντωνίου, προσθέτει δὲ ὅτι συνετάχθη τῷ 1720, καὶ
τύποις ἐξεδόθη Ἐνετίῃσι τῷ 1780. Τὴν ἐκδοσιν ταύτην μνημονεύει

καὶ ὁ Ζαβίρας ὡς ἰδίᾳ τυπωθεῖσαν⁽¹⁾ καὶ πρὸς τούτοις συμπερὶλη-
φθεῖσαν ἐν τῇ 6'. ἐκδόσει τῆς φιλολογικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας τοῦ
Ἰωάννου Πατούσα τυπωθείσης τῷ 1780.⁽²⁾ Ἀμαρτάνει δ' ὁ Κού-
μας λέγων ὅτι ὁ Ἀντώνιος ἀρμηνεύσεν ἐκ τοῦ λατινικοῦ τὴν εἰς
ὅλους μας γνωστὴν Χρηστοθήειαν⁽³⁾ ὅπερ καὶ ἐν τῇ Χρυσάλλιδι
Ἀθηνῶν ἐπαναλαμβάνεται⁽⁴⁾. Ἡ Χρηστοθήεια μεθερμηνευθεῖσα εἰς
στίχους ἀπλοῦς ὑπὸ τοῦ Kaisarion Daponte,⁽⁵⁾ ἐδημοσιεύθη Ἐνε-
τίῃσι τῷ 1770 παρὰ Δημητρίῳ Θεοδοσίῳ,⁽⁶⁾ τὴν μεθερμηνεύσιν
ὅμως ταύτης ὁ Δαπόντες ἐποίησατο ἐκ χειρογράφου ὡς δημοσιευ-
θεῖσαν πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς Χρηστοθήειας. Δανιήλ δ' ὁ Κεραμεὺς
μετωχτεύσατο αὐτὴν εἰς στίχους ἰάμβους. Μεθερμηνεύθη δ' ἡ
Χρηστοθήεια καὶ σλαβωνιστὶ ἐκδοθεῖσα ἐν Βούδα τῷ 1801.⁽⁷⁾ Μνείαν
ποιοῦσι τῆς Χρηστοθήειας καὶ ὁ Βενδότης καὶ ὁ Iken.⁽⁸⁾

Ἡ Χρηστοθήεια πρὸς διακόσμησιν ἡθῶν τῶν νέων πάνυ λυσι-
τελής, ἐκ τῆς λατινίδος μὲν ποτε εἰς ἀπλὴν μετενεχθεῖσα φρά-
σιν, κοσμηθεῖσα δὲ τῷ κάλλει τοῦ ἐλληνικοῦ χαρακτῆρος καὶ ἐν
τινι προσαυξηθεῖσα χάριν τῶν σπουδαίων ὑπὸ τοῦ ἐλλογιμωτάτου
καὶ ἐν σπουδαίοις ἀρίστου κυρίου Ἀντωνίου, τοῦ Βυζαντίου. Ἡδὲ
ἀκριβῶς διορθωθεῖσαν τὸ πρῶτον τύποις ἐξέδοτο· αψπη. Ἐνετίῃσιν

(1) Ζαβίρας Νέα Ἑλλάς, ἡ ἐλληνικὸν θέατρον σελ. 178.

(2) Ζαβίρας Νέα Ἑλλάς ἡ ἐλληνικὸν θέατρον σελ. 329.

(3) Κούμας ἱστορίαι τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων τομ. 16'. σελ. 574.

(4) Χρυσάλλιδι Ἀθηνῶν τομ. 8'. σ. 575.

(5) Kaisarion Daponte Ἱστορικὸς Κατάλογος Κ. Σ20α Μεσαιων.
βιβλ. τομ. γ'. σελ. 190. Ζαβίρας Νέα Ἑλλάς σελ. 392.

(6) William Martin Leake Recherche in Greece. London
1814 p. 89. Ζαβίρας. Νέα Ἑλλάς ἡ ἐλληνικὸν θέατρον σ. 392. Βρε-
τοῦ. Κατάλογος Νεοελληνικῆς φιλολογίας μέρ. α'. σ. 90 ἀριθ. 253.

(7) Ἐρμῆς ὁ λόγιος Βιέννης ἔτος 1811. σ. 79. Δημητράκοπούλου.
Προσθήκων καὶ διορθώσεως εἰς τὴν νεοελ. φιλ. Κ. Σ20α σ. 97. Ἐκ τῆς
πρώτης ἐκδόσεως τοῦ 1780 ἀναμφιβόλως.

(8) Βενδότης. Προσθήκη εἰς τὴν Ἑλληνιστικὴν ἱστορίαν Μελετίου
τομ. 4. σ. 67 καὶ 322.—Κ. Iken Leucothea τομ. 6'. p. 161.

1788 παρὰ Νικολάω Γλυκεῖ. 8^{ον} σ. 52.⁽¹⁾ Αὕτη δ' εἰ καὶ σημειοῦται ἐν τῷ τίτλῳ ὡς πρώτη ἐκδόσις, φαίνεται ἔμως ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι εἶναι ἡ δευτέρα ἐκδόσις. Τὸ πρῶτον ἐξεδόθη τῷ 1792 παρὰ Νικολάω Γλυκεῖ Ἐνετίησι, σημειοῦται δ' ἐν αὐτῇ «ὅη ἀκριβῶς διορθωθείσα τὸ πρῶτον τύποις ἐξεδόθη»,⁽²⁾ προσθέτει δ' ὁ Λάμπρος ἐν τῷ β'. αὐτοῦ καταλόγῳ τῶν σπανίων βιβλίων ὅτι μετετυπώθη τὸ δεύτερον τῷ 1800,⁽³⁾ ἔστι δ' αὕτη ἡ τετάρτη ἐκδόσις. Τὸ πέμπτον ἀνετυπώθη Ἐνετίησι παρὰ τῷ ἰδίῳ τυπογράφῳ τῷ 1802 ἐν τῇ φιλολογικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ τοῦ Ἀθηναίου Ἰωάννου Πατούσα, προσθέντος ὅτι ἡ ἐγκυκλοπαιδεία «ἠρξήθη ἐν τισὶν εἴπερ τὸ πρῶτον, ἅτε ὁῦν προσετέθη τὸ ἄχρι νῦν ἀνέκδοτον φιλοπύργημα τοῦ κυρίου Ἀντωνίου Βυζαντίου καλούμενον Χρηστοθήθεια πρὸς παραίνεσιν ἡθῶν τῶν νέων». ⁽⁴⁾ Τὸ ἕκτον ἀνετυπώθη τῷ 1803 ἐνετίησι παρὰ Πάνω Θεοδοσίῳ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων, τὸ ἑβδόμον δὲ τῷ 1804 ἐν τῇ ἀνατυπώσει τῆς φιλολογικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας τοῦ ἰδίου Ἰωάννου Πατούσα παρὰ Νικολάω τῷ Γλυκεῖ Ἐνετίησι. τὸ ὄγδοον παρὰ τῷ ἰδίῳ τυπογράφῳ τῷ 1805⁽⁵⁾ τὸ ἕννατον τῷ 1810 παρὰ τῷ ἰδίῳ τυπογράφῳ Ἐνετίησι. καὶ δέκατον τῷ 1815 Ἐνετίησι παρὰ τοῦ λογιωτάτου διδασκάλου Δαμασκηνοῦ ἱερομονάχου Παπαῖ Παναγιωτοπούλου.⁽⁶⁾

Ὁ Ζαβίρς μνημονεύει ὅτι ἡ Χρηστοθήθεια τοῦ Βυζαντίου συμ-

(1) Π. Λάμπρου. Κατάλογος β'. σπανίων βιβλίων σ. 31. ἀρ. 89.

(2) Ἀπόκειται ἀντίτυπον τῆς ἐκδόσεως ταύτης ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ.

(3) Π. Λάμπρου Κατάλογος β'. σπανίων βιβλίων σελ. 31. ἀρ. 89. σημ.

(4) Βρετοῦ Κατάλογος νεοελληνικῆς μέρ. β'. σελ. 136—7. ἀρ. 385.

(5) Λάμπρου. Κατάλογος σπανίων βιβλίων β'. σελ. 31. ἀρ. 89. σημ. καὶ σ. 52. ἀρ. 164. Βρετοῦ Κατάλογος νεοελλ. φιλολογ. μέρ. β'. σελ. 137, ἀρ. 385, σημ.

(6) Ἀντων. Βυζαντίου χρηστοθήθεια ἐκδ. Καλογερᾶ, Ἀθήναι 1881. 105. (ἐν Γνώμας Μονοστιχοῖς Ἐμμανουὴλ Χρυσολοῦ κατὰ ἐν Βενετίᾳ 1815. ἡ Χρηστοθήθεια εὑρηται ἐν σελ. 101—158).

περιελήφθη ἐν τοῖς Μύθοις τοῦ Αἰσώπου ὅπερ καὶ ὁ Πικὴ ἀναφέρει, ⁽¹⁾ εὑρηται δ' αὕτη ἐν νεωτέροις ἐκδόσεσι τῶν Αἰσωπείων Μύθων. Τὰς πρὸ τῆς μεγάλης ἡμῶν ἐπαναστάσεως καὶ μετ' αὐτὴν ἐκδόσεις, ἐν αἷς ἡ Χρηστοθήθεια συμπεριλαμβάνεται, διὰ τὸ δύσκολον δὲν ἀπαριθμῶ. Ἰδίᾳ δὲ ἡ ἐν τῇ φιλολογικῇ ἐγκυκλοπαιδείᾳ τοῦ Ἰωάννου Πατούσα ἀγνοῶ, ἐὰν ἀνεδημοσιεύθη.

Τῆς Χρηστοθήειας Ἀντωνίου τοῦ Βυζαντίου ἀπέκειται χειρόγραφον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Σμύρῃ Εὐαγγελικῆς σχολῆς, ἐκ τοῦ τίτλου δ' αὐτοῦ φαίνεται ἀντιγραφείσα ἐκ τῆς πρώτης ἐκδόσεως τοῦ αψπ'. ὑπὸ τινος ἱεροδιακόνου Παχωμίου.⁽²⁾

Ἀπορον δὲ τί παθὼν ὁ νῦν ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν Νικηφόρος Καλογερᾶς ἀνεδημοσίευσεν τὴν Χρηστοθήθειαν τοῦ Βυζαντίου, τὴν τοσάκις ἐνετίησιν ἐκδοθεῖσαν, ἀνάγων τὸν συγγραφέα εἰς τὴν δωδεκάτην ἑκατονταετηρίδα ἢ θετικώτερον ἀκμάσαντα κατὰ τῷ 1000—1100 ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον τὸν δε α' Ἀντωνίου τοῦ Βυζαντίου συγγραφέως τῆς 16'. ἑκατονταετηρίδος Χρηστοθήθεια, ἥτοι τρόπος τοῦ ἐλληνοπρεπῶς φέρεσθαι ἐκδιδομένη χάριν τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας μετὰ καὶ εἰς τὴν καθομιλημένην παραφράσεως ὑπὸ Ν. Καλογερᾶ ἐν Ἀθήναις ἐκ τῶν καταστημάτων Ἀνδρέου Κορομηλοῦ 1881. 16ον α'—15'. 1—108. Τὰ δὲ ἐν σελίδι β'. λεγόμενα περὶ αὐτοῦ ὅτι καὶ ἕτερον σύγγραμμα Μέλισσα καλούμενον συνεγράψατο ὁ Ἀντώνιος καὶ λοιπὰ εἰς σύγγυσις ὀνομάτων.

Τὴν Χρηστοθήθειαν ὁ Ἀντώνιος ἐκ τῆς ἀπλῆς μετωχτεύσατο ἃ μὲν προσθεῖς ἃ δὲ ἀφελόμενος, καταγλαίσας δ' ἐκεῖνος τῷ κάλλει τοῦ Ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος, καὶ μὲν καὶ κοσμήσας ποικίλῃ τῇ προσθήκῃ τῶν νοημάτων εἰς φῶς ἤγαγε ὥς τι οἱ ἐντυχόντες τὸν ἄνδρα θαυμάζέτων· τῷ δὲ ὕψει τῆς φράσεως καὶ τῇ τοῦ λόγου ἰδέᾳ, καὶ δι' εὐφρήμου γλώττης ὅτι μάλιστα ἀγέτων.

(1) Ζαβίρς. Νέα Ἑλλάς ἢ Ἑλληνικὸν Θέατρον σελ. 178. Κ. Πικὴ Leucothea B. II. p. 141.

(2) Παπαδοπούλου Κεραμέως, Κατάλογος χειρογράφων τῆς ἐν Σμύρῃ Εὐαγγελικῆς Σχολῆς. Σμύρνη 1876, σελ. 31. χειρ. B. 5. 46—2.

Συνεγράφατο δ' ὁ Ἀντώνιος κατὰ τινα ἐν τέλει χειρογράφου τινος σημείωσιν καὶ τάδε·

«Συγγράμμα τοῦ αὐτοῦ Γυμνασιάρχου Ἀντωνίου.

Τὸ παρὸν πόνημα ἐπιγραφόμενον Χρηστοθήθεια, σχεδιασθὲν ἐν ἔτει αψή', μηνὶ νοεμβρίῳ, ὃ καὶ πρῶτον τύποις ἐξεδόθη Ἐνετίῃσιν 1680 παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ.

Περὶ φιλίας· οὗ ἡ ἐπιγραφή. Πῶς χρηστέον τοῖς φίλοις, καὶ τοῦτο τυπωθὲν μετὰ τῆς Χρηστοθήθειας καὶ περιεχόμενον ἐν τῷ ἐσχάτῳ κεφαλαίῳ αὐτῆς.⁽¹⁾

Ἀνθεῶν ὕλης ἠθικῆς εἰς διαφόρους ἠθικὰς ὑποθέσεις συμβαλλούσας ἐσοδίους μονωδίας, παννυχίῳ πόνῳ σχεδιασθεῖς.

Ἀνθολογικόν· οὗ μνείαν ποιεῖται εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἀνεγνωρισμένων αὐτῷ Ἑλληνικῶν βιβλίων, ἀριθμῷ 18.

Σημειώματα πρὸς τοὺς ἱεροκλήρυκας χρήσιμα.

Φιλοχρηματιστής, ἡ φιλορρήμων, ἥτοι σύνοψις περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν κατὰ τὰ ῥήματα χρόνων, εἰς ἀπλὴν διάλεκτον ἐκτεθεῖσα κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν, ἐκδοθεῖσα ἐν ἔτει αψή' κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον.

Περὶ ἐγκλητικῶν, ἐγκληνομένων τε, καὶ συγκλητικῶν πρὸς τὸν αἰτήσαντα, ἔτει αψα' ἐν μεταχειτνιδῶνι.⁽²⁾

Περὶ μέτρων, ἔτει αψθ'.

Κατάλογος τῶν ὧν ἀνέγνω ὁ αὐτὸς Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν βιβλίων μετ' ἐπικρίσεως ἐκάστου συγγραφέως.

Ἐγκώμια εἰς Πατριάρχας.⁽³⁾

(1) Ὡς ἀνέκδοτον νομίζω ἐξέδωκεν ὁ ἀρχιμανδρίτης Κύριλλος Ἀθασιάδης τὴν διατριβὴν ταύτην τοῦ Ἀντωνίου ἐν τῷ «Νικηφόρου Καλλιστου Ξανθοπούλου Ἑρμηνεία εἰς τοὺς ἀναβαθμοὺς τῆς Ὀκταήχου κτλ. ἐν Ἱεροσολύμοις 1863. σ. να'—νε'. (Γεδεῶν Χρονικὰ τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας σ. 147.).

(2) Τῆς διατριβῆς ταύτης ἀπόκειται ἀντίγραφον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, γραφὲν ὁμοίως τῷ 1708 (Γεδεῶν Χρονικὰ τῆς Πατριαρχ. ἀκαδημίας, σελ. 147. σημ.).

(3) Ἐκ τῶν ἐγκωμίων τούτων ἐν ὕπαι κατὰ Γεδεῶν ἐστὶ προσφώνη-

Ἐπιστολάς.»

Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Βυζαντίου τρεῖς περιλαμβάνονται ἐν τῷ προμνημονευθέντι ἀνεκδότῳ χειρογράφῳ ἡ μὲν πρὸς Κωνσταντῖνον Πρωταποστολάριον, ἡ δὲ πρὸς Κωνσταντῖνον Σουτζον καὶ ἡ τρίτη ἀνωνύμως· ἑτέρα δ' ἐπιστελλομένη πρὸς Χρύσανθον τὸν Νοτράν (Ἀντώνιος γραμματικὸς) τὸν Μάρτιον τοῦ 1707 ἀπόκειται ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει μετοχίῳ τοῦ Παναγίου Τάρου.⁽¹⁾

Πρὸς τοῦτοις τοῦ Βυζαντίου ἀπόκεινται καὶ τὰ ἐξῆς δύο χειρόγραφα συγγράμματα ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Παλαιᾷ Φωκαίᾳ σχολῆς.

Θέματα εἰς τὴν γραμματικὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων συντεθέντα παρὰ τοῦ ἐντιμωτάτου, λογιωτάτου, ἀρίστου τε ἐν τε γραμματικῇ καὶ φιλοσοφίᾳ καὶ πάσῃ ἄλλῃ παιδείᾳ διδασκάλου τῆς Πατριαρχικῆς σχολῆς κυρίου Ἀντωνίου τοῦ Βυζαντίου.

Ἐπιστολιμαία γραμματικὴ διατριβὴ πρὸς τινα αὐτοῦ φίλον,⁽²⁾ τὰ δύο ταῦτα καὶ ὁ Γεδεῶν μνημονεύει ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς Πατριαρχ. ἀκαδημίας.⁽³⁾

2.

Χρύσανθος ὁ Αἰτωλός.

Χρύσανθος ἱερομόναχος ὁ Αἰτωλὸς ἦν ἀδελφὸς Κόσμᾳ τοῦ Νεομάρτυρος, κατήγετο δ' ἐκ χωρίου Ταξιάρχης, τοῦ Ἀποκούρου τῆς ἐπαρχίας Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης, ἐπωνομάζετο δὲ Ἐσωχωρίτης, ἐκ σημειώματός τινος τοῦ μητροπολίτου Παροναξίας Νεοφύτου Λα-

σις, εἶναι γινώσκον τῷ Γαβριήλ γ'. τῷ ἀπὸ Χαλκηδόνος ὅπερ προσεφώνησε τῷ 1705 καὶ οὗτος τεμάχιον ἐδημοσίευσεν ὑποσχόμενος τὴν δημοσίευσιν αὐτοῦ ὁλοκλήρου (χρονικὰ τῆς Πατριαρχ. ἀκαδημίας σελ. 115—6, καὶ σημ. 6'. σελ. 115).

(1) Σχόλ. Μεσαιων. βιβλιοθ. τομ. γ'. σελ. 521.

(2) Παπαδόπουλου Κεραμέως, ἐκθεσις Ἑλλ. χειρογρ. βιβλιοθ. Παλ. Φωκαίας σελ. 3. χειρ. 1. δ'. καὶ ζ'. καὶ σελ. 6. χειρ. 16. 6'.

(3) Χρονικὰ τῆς Πατριαρχ. ἀκαδημίας σελ. 147 σημ.

χοδάρη μαρθάνομεν ὅτι κ. ὁ Χρυσάνθος ἐμαθήτευσε καὶ πρό-
τερον εἰς Ἰωάννιναν παρὰ τῷ διδασκάλῳ Μπαλάνῳ· ὕστερον ἀπῆλ-
θεν εἰς τὴν βασιλεύουσαν καὶ ἐμαθήτευσεν εἰς τὸν Θωρόθεον τὸν
ἐκ Μιτυλήνης, καὶ τέλος τῇ ἀδείᾳ τοῦ αὐτοῦ διδασκάλου Δωρο-
θέου ἀπῆλθεν εἰς Κέρκυραν χάριν τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων
παρὰ τῷ σοφωτάτῳ Νικηφόρῳ τῷ Θεοτόκῃ. Τέλος ἐπιστρέψας εἰς
βασιλεύουσαν πρῶτον μὲν ἔγεινε διδάσκαλος τοῦ μακαρίτου μέγα
διερμηνέως τῆς κραταιᾶς βασιλείας Νικολάου Σούτζου, καὶ ἐδί-
δαξε τὸν υἱὸν τοῦ αὐτοῦ Νικολάου Γεώργιον. Ἐπὶ δὲ τῆς πρώτης
Πατριαρχείας τοῦ αἰοδίου κὺρ Σαμουήλ ἔγεινε διδάσκαλος τῶν
ἐλληνικῶν μαθημάτων τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει κοινῆς σχολῆς
ἐν ἔτει αἴφῳ. [ὁ Γεδεών λέγει ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Μελετίου τοῦ
ἀπὸ Λαρίσσης διωρίσθη σχολάρχης καὶ διδάσκαλος τῶν φιλοσοφι-
κῶν διὰ συνοδικοῦ γράμματος τῷ 1769 τὴν 1^{ην} Μαρτίου].⁽¹⁾ Διὰ
τῆς κυρικῆς ἀταξίας καὶ φόβους τῶν τότε πολέμων λάθρα φυγὼν
ἀπὸ βασιλεύουσας ἦλθεν εἰς Ναξίαν καὶ ἄρχισε πρῶτον νὰ διδά-
σκη τὴν Γραμματικὴν τέχνην, ὕστερον δὲ τῇ προτροπῇ τοῦ διερ-
μηνέως τῆς ἄσπρης θαλάσσης, ἔπειτα δ' αὐθέντου τῆς Οὐγγρο-
βλαχίας κυρίου Νικολάου Πέτρου Μαυρογένους, τοῦ ἐκ τῆς νήσου
Πάρου, ἐσύστησεν ἐλληνικὸν σχολεῖον εἰς τὴν Ναξίαν, σπουδῇ
μὲν Νικολάου Μαυρομμάτου, δαπάνη δὲ τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν,
τῇ προτροπῇ δὲ τοῦ μακαρίου αὐθέντου οὗς Κύριος κατατάξοι ἐν
χώρῃ τῶν δικαίων.» Ἐκ ταύτης τῆς συντόμου, προστίθουσιν ὁ
αἰοδὶμος Σοφοκλῆς Κ. ὁ ἐξ Οἰκονόμου, ἀλλὰ πολλῶν περιεκτικῆς
σημειώσεως τοῦ μακαρίτου Νεοφύτου μαρθάνομεν ἄλλα τε καὶ ἔτι
ὁ Αἰτωλὸς Χρυσάνθος, ἐδίδαξεν ἐν τῇ κοινῇ τῆς Κωνσταντινουπό-
λεως σχολῇ τῷ 1773, καὶ οὐχὶ τῷ 1770, ὡς ἔγραψεν ὁ αἰοδὶμος
Πατριάρχης Κωνσταντίνος ὁ α'.⁽²⁾ καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς συστάσεως

(1) Χρονικὰ τῆς Πατριαρχικῆς ἀκαδημίας σελ. 176.

(2) Συγγραφεὶ αἱ ἐλάσσονες. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1866. σελ. 360.
καὶ σ. 144. Πατριάρχης Σχεδίασμα, κλ. σελ. 29. Τίθησι δὲ Κωνσταντίνος
ὁ ἀπὸ Συναίου τὸν Χρυσάνθον μετὰ τῶν διδασκάλων τῆς 1^{ης} ἐκατον-

ἐλληνικῆς Σχολῆς ἐν Νάξῳ, καὶ τῆς ἐν αὐτῇ διδασκαλίας τοῦ
Χρυσάνθου, περὶ ἧς ὁ λόγος Πατριάρχης⁽¹⁾ οὐδένα λόγον ἐποιή-
σατο.»⁽²⁾

Λαμπρὰν ποιεῖται μνείαν τοῦ ἀνδρὸς Σέργιος ὁ Μαιφαῖος ἐν τῇ
ἐκκλησιαστικῇ αὐτοῦ ιστορίᾳ «Χρυσάνθος ἱερομόναχος Αἰτωλὸς,
ἀδελφὸς τοῦ αἰοδίου Κοσμᾶ, ἐπιστήμων πολυμαθὴς· πάντα δὲ
ἀποδοὺς ὑπὲρ τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης τῶν ἀδελφῶν· καὶ ἑαυτὸν
ἀπέδωκε τῇ χρείᾳ τῶν ἀδελφῶν· καὶ δὴ σχολεῖον κοινὸν ἐν Νάξῳ
συστήσας ἀμισθὶ ἐδίδασκε λογικά, ἐπιστημονικά, τὸν εὐαγγελι-
κὸν λόγον προθέμενος, δι' οὗ κατεκόσμη τὰ ἥθη, συνίστη τὰ ὀρθὰ
δόγματα, ὑπερεκδικῶν τῆς ἀληθείας καὶ ἐκτίλλων τὰ πικρὰ ζι-
ζάνια διὰ πάσης ὁμιλίας.»⁽³⁾ Καισάριος δ' ὁ Δαπόντες ἐν τῷ ιστο-
ρικῷ αὐτοῦ καταλόγῳ ἡμαρτημένως λέγει περὶ αὐτοῦ «Χρυσάνθος
ἱερομόναχος, ἀδελφὸς αὐτοῦ τοῦ νεοφανοῦς ἀγίου (Κοσμᾶ), ἐπι-
στήμων, ζῇ καὶ κρατεῖ τὸ σχολεῖον τῆς Πάρου.»⁽⁴⁾ Διετέλει εἰς
ἀλληλογραφίαν μετὰ Σεργίου τοῦ Μακραιοῦ οὗ τεμάχιον ἐπιστο-
λῆς ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Μεσαιωνικῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Κ. Σάθα⁽⁵⁾.
Ἀπόκεινται δὲ καὶ ἄλλαι τοῦ Μακραιοῦ ἐπιστολαὶ ἐν τῷ ἐν Κων-
σταντινουπόλει Μετοχίῳ τοῦ Παναγίου Τάφου χρονολογούμεναι,

ταετηρίδος μετὰ Ἰωακείμ τὸν Ἀντιπάριον. (Κωνσταντίνος Παλαῖα τε
καὶ νεωτέρα κλ. Βενετία 1820 σελ. 112—3 σημ. α'. καὶ ἐκδόσις Κων-
σταντινουπόλεως 1844 σελ. 147. σημ. Διατριβὴ περὶ τῆς Μεγάλης τοῦ
γένους Σχολῆς ἐν τῷ Περιοδικῷ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλήν. Φιλολ.
Συλλόγου. Κωνσταντινουπόλις 1864. τομ. 6'. σελ. 360.

(1) Πατριάρχης Σχεδίασμα κλ. σελ. 173.

(2) Ν. Α. Μαυροκορδάτου Λόγος Νικοτιανῆς καὶ ἐπιστολὴ πρὸς Μη-
τροφάνην τὸν διάκονον. Ἐκδ. Σ. Κ. τοῦ ἐξ Οἰκονόμων. Ἐν Βενετίᾳ
1876. σελ. 31—2.

(3) Σεργίου Μακραιοῦ Ἑκκλησιαστικὴ ἱστορία. Σάθα Μεσαιωνικὴ βι-
βλιοθήκη τομ. γ'. σελ. 277—8.

(4) Κ. Δαπόντες, ἱστορικὸς Κατάλογος Μεσαιωνικῆ βιβλιοθ. Κ. Σάθα·
τομ. γ'. σ. 124.

(5) Νικολ. Μαυροκ. Λόγος Νικοτιανῆς· σελ. 31.

1773, 1779, 1780, 1783 καὶ εἰς Νάξον ἐπιστελλόμενοι.⁽¹⁾ Καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Κοσμάς ἐπέστειλεν αὐτῷ. Μία δὲ τούτου ἐπιστολή τῷ ἀφθ'. εἰς Νάξον ἐπιστελλομένη ἐδημοσιεύθη.⁽²⁾

Προέστη δὲ τῆς ἐν Νάξῳ Σχολῆς μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ σύμ-
βάντα τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1875, ἀφῆσας τὴν μικρὰν αὐτοῦ πε-
ριουσίαν εἰς τὴν μητρόπολιν Νάξου συνισταμένην ἐκ τριακοσίων
γροσίων, ὅπως ἐκ τοῦ τόκου αὐτῶν ἐκπαιδεύονται δύο κατ' ἔτος
παιδες, δὲν ἐκτελεῖται ὁμῶς ἢ τοῦ ἀοιδίου διδασκάλου θέλησις.
Τὴν δὲ βιβλιοθήκην αὐτοῦ ἐκληροδότησεν εἰς τὴν ἐν Νάξῳ σχο-
λὴν⁽³⁾, ἧς ὁ κατάλογος ἐστὶ κατὰγεγραμμένος ἐν τῷ κώδικι τῆς
Μητροπόλεως· ἐτάφη δὲ κατὰ τὴν ἐαυτοῦ ἔρεσιν ἐν τῷ περιβόλῳ
τοῦ ναοῦ τοῦ μονιδρίου τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ τῆς σχολῆς καὶ
ὁ τάφος τοῦ ἀοιδίου διδασκάλου εὕρηται νῦν παρημελημένος ἀνα-
σκαφεῖς, χρησιμεύων ἤδη εἰς κατοικίαν κονίλων, τῶν ὁστέων
αὐτοῦ παραριθθέντων.—Συγγραφή οὐδεμία ἡμῶν ἐστὶ γνωστὴ τοῦ
Χρυσάνθου εἰμὴ λόγων τινῶν ἐξηγήσεις καὶ κανόνων ἐκκλησια-
στικῶν, καὶ θεματογραφίαι. Τὰ ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ μνημονευό-
μενα δὲν εὕρισκονται διότι μετὰ τῶν βιβλίων αὐτοῦ, τὰ πλεῖστα
δηρπύγησαν.

(Ἐγγράφον Χρυσάνθου τοῦ Λιτωλοῦ δι' οὗ κληροδοτεῖ τὴν πε-
ριουσίαν αὐτοῦ πρὸς τὴν Μητρόπολιν Νάξου).

Ἰσον.

Διὰ τῆς παρούσης ὁμολογίας γίνεται δῆλον, ὅτι οἱ ἐπίτροποι
τῆς κυρίως μητροπόλεως οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι, ἔλαβον ἤδη
ὀκνευκῶς διὰ χρεῖαν καὶ ἀνάγκην τῆς αὐτῆς μητροπόλεως, δη-
λαδὴ τὴν οἰκοδομὴν παρὰ τοῦ σοφολογιωτάτου ἁγίου διδασκάλου
τῆς ἐν Νάξῳ σχολῆς κυρίου κυρ Χρυσάνθου, γρόσια τὸν ἀριθμὸν
τριακόσια λέγω νοῦμ. 300 ἐπὶ συμφωνίᾳ τοιαύτῃ νὰ δίδουν τὸν
καθ' ἑκάστον χρόνον τῶν αὐτῶν τριακοσίων γροσίων, γρόσια εἴκοσι

τέσσαρα λέγω νοῦμ. 24 πρὸς ὁκτὼ τὰ ἑκατὸν καθὼς καὶ ἐσυμ-
φώνησαν, τὸ ὅποιον αὐτὸ διάφορον λέγω τὰ 24 γρόσια ὑπόσχον-
ται οἱ ἐπίτροποι τῆς κυρίως μητροπόλεως τόσον οἱ νῦν ἐπιτρο-
πεύοντες ὅσον καὶ οἱ κατὰ καιρὸν γινόμενοι, νὰ τὰ δίδουν εἰς τοὺς
ἐπιτρόπους τῆς σχολῆς διὰ νὰ πληρόνονται δύο πτωχοὶ μαθηταὶ
διὰ ψυχικὴν σωτηρίαν τοῦ διδασκάλου κυρ Χρυσάνθου, καὶ διὰ
τὸ βέβαιον δαίδουν τὸ ἐμβατικὸν τῆς κυρίας τριποδιτίσας,⁽¹⁾ καὶ
τοῦ ἁγίου Θαλαλλαίου,⁽²⁾ ὅτι οἱ ἐπίτροποι τῆς μητροπόλεως λαμ-
βάνοντες αὐτὰ τὰ ἐμβατήκια νὰ δίδουν τὸ διάφορον εἰς τοὺς ἐπι-
τρόπους τῆς σχολῆς· ὅθεν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἐνυπόγραφον, τῇ
ὑπογραφῇ καὶ βεβαιώσει τοῦ Πανιερωτέτου μητροπολίτου Παρο-
ναξίας κυρ νεοφύτου, καὶ μαρτυρίᾳ τῶν εὐγενευτάτων ἐπιτρόπων
καὶ ἐδόθη εἰς χεῖρας τοὺς.

ἄψπε'. Σεπτεμβρίου θ'.

Παροναξίας νεόφυτος ὑποβεβαιοὶ καὶ ὑπόσχεται, καὶ μαρτυρεῖ
γράφας τὸ παρὸν.

Ἀνδρόνικος πραδοῦνας βεβαιόνω ὡς ἐπίτροπος τῆς μητροπό-
λεως, ὑπόσχομαι.

Σπυρίδων κορφιάτης ἐπίτροπος τῆς μητροπόλεως, βεβαιόνω.

Μιχαὴλ νταμιράλης ἐπίτροπος τῆς μητροπόλεως, βεβαιόνω.

Παροναξίας νεόφυτος βεβαιόνω ὅτι ἴσον ἐστὶ.

Ἰερόθεος ἱεροδιάκονος τοῦ ἁγίου παροναξίας ἀντέγραψα τὰ πα-
ρόντα ἐκ τοῦ καθολικοῦ ἀσφαλῶς.⁽³⁾

[Διαθήκη Χρυσάνθου τοῦ Λιτωλοῦ].

Ἰσον.

Εἰς δόξαν πατρὸς, καὶ υἱοῦ, καὶ ἁγίου πνεύματος, τοῦ ἐνὸς καὶ

(1) Ἡ ἐν τῷ χωρίῳ Τρίποδες ἐκκλησία τῆς Παναξίας Τριποδίτισσας, τὸ κτῆμα ὁμῶς τοῦτο δὲν ἀνήκει νῦν εἰς τὴν μητρόπολιν Νάξου.

(2) Ἡ ἐν τῷ χωρίῳ Θαλένης ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Θαλαλλαίου.

(3) Ἀρχαῖος κώδιξ μητροπόλεως Παροναξίας· τὰ ἐν τῷ ἐγγράφῳ αὐτῷ ἀπαντώμενα ἁμαρτήματα εἰσὶ βεβαίως τοῦ ἐν τῷ κώδικι τῆς μη-
τροπόλεως ἀντιγράψαντος αὐτό.

(1) Κ. Σάθα Μεσαιων. βιβλιοθ. τομ. γ'. σ. 98'.

(2) Κ. Σάθα Μεσαιων. βιβλιοθ. τομ. γ'. σελ. 540, 541, 542.

(3) Κ. Σάθα Νεοελληνικὴ Φιλολογία· σελ. 492.

μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ, τοῦ ποιητοῦ καὶ πλάστου, καὶ δεσπότου τῶν ἀπάντων

† Ὅσα εἰς τὴν ὁρθόδοξον πίστιν ἀναφέρεται, καὶ δογματίζεται τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας τῆς ἀνατολικῆς, καὶ μητρὸς πάντων τῶν ὁρθοδόξων χριστιανῶν βεβαίως εἰμι, καὶ ἐλπίζω εἰς αὐτὸν τὸν ἐν Τριάδι δοξαζόμενον Θεόν, ὅτι ἄνωθεν καὶ ἐξ αρχῆς καὶ ἐξ ἀπαλῆς μου τῆς ἡλικίας στερεός εἰμι, καὶ ἀμετακίνητος. Εἰς ὅσα φρονεῖ καὶ δοξάζει βεβαιούμενος, α'. μὲν παρὰ τῶν θείων καὶ θεοπνεύστων γραφῶν, τῶν τε ἀγίων προφητῶν, καὶ τῶν Ἀποστόλων· β'. δὲ παρὰ τῶν ἀγίων οἰκουμενικῶν ἐπτὰ συνόδων, καὶ γ'. παρὰ τῶν θεοσόφων ἐξηγήσεων καὶ ἐρμηνειῶν αὐτῶν τῶν θείων γραφῶν, τῶν ἀπὸ τῶν ἀποστολικῶν θρόνων καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ ὁσίων, καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν διαλαμπάντων· τούτοις, ὡς εἰς τὴν ἀρχὴν ἔφην, ὅσον εἰς τὴν ὁρθοδόξιν ἀναφέρεται, ἀκλιπῶς τε καὶ ἀμετατρέπτως διέμεινα, καὶ λόγῳ καὶ διανοίᾳ, καὶ ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως τῆς ἀγίας καὶ καθολικῆς ἡμῶν ἐκκλησίας διακαίμαι μέχρι καὶ ἐσχάτης μου ἀναπνοῆς, καὶ οὔτε εἰς λατινικὸν δόγμα, οὔτε εἰς λουτερανικόν, καὶ καλβινικὸν διεφθαρμένον τε καὶ ἐναντίον τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐξέκλινα πώποτε· τὰ δὲ κατὰ τὸν βίον, καὶ τὴν διαγωγὴν, Θεὸς οἶδεν, ὁ τὰ πάντα εἰδὼς, καὶ οἱ πνευματικῶς μοι προσομιλήσαντες, καὶ διορθωσάμενοι, εἰμὴ τι τῶν εἰς μνήμην μὴ ἐλθόντων διέλαθεν, ἢ ἐξ ἄλλης τινος περιστάσεως· νῦν δὲ παρακαλῶ πάντας τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ὁμοπίστους χριστιανούς συγγνώμην δοῦναι μοι, ἣν καὶ αὐτὸς πᾶσιν, ἐξ ὅλης μου τῆς ψυχῆς, καὶ καρδίας δίδωμι, παρακαλῶν εὐχεσθαι πάντας ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ ἐξιλεοῦσθαι τὸ θεῖον ὑπὲρ τῶν πολλῶν καὶ ἀναριθμήτων μου ἁμαρτιῶν ἀληθῶς γὰρ καὶ βεβαίως ὁμολογῶ, ὅτι οὐδὲν ἀγαθὸν ἐνώπιον αὐτοῦ πεποίηκα, μηδὲ ἔργον μοναχικῆς πολιτείας· μοναχὸς λογιζόμενος τί ἐτέλεσα ὁ ταλαίπωρος· ὅσον δ' εἰς συνομιλίαν ἀδελφῶν καὶ ἐσκανδαλίσθην ὑπ' αὐτῶν, διὰ περιστάσεις τινάς, ἃς τινὰς ὁ Θεὸς μόνον οἶδεν νῦν δὲ καὶ τούτους ἀρήμι ἐξ ὅλης μου τῆς ψυχῆς καὶ καρδίας, εἴ τι κατ' ἐμοῦ ἐπλη-

μέλησαν, καὶ οὗτοι ὡσαύτως ἀφιέτωσάν μοι εἰς τι κατ' αὐτῶν ἐπλημέλησα, καὶ πληρωθῆτω ὁ τοῦ Χριστοῦ λόγος ὀριζομένου, καὶ λέγοντος, ἄφετε, καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν· ταῦτα, ὡς ἐδυνήθην κατὰ τὸ παρὸν ἔγραψα, ἐρρωμένως τῷ νῷ, καὶ τῇ διανοίᾳ, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἀγγέλων, καὶ πάντων τῶν ἀγίων· περὶ δὲ τῶν ὅσα δεῖ μετὰ θάνατόν μου γενέσθαι, ἀκολουθίας δηλ. τὰς νομιζόμενας, καὶ λειτουργίας, καὶ ὅσα τοῖς ἐπερχομένοις βοηθεῖν δύναται, καὶ γὰρ ἔγραψα ἐν ἄλλῳ χάρτῃ· καὶ διὰ ζωσῆς φωνῆς παρὰ δώσω, καὶ οἱ χριστιανοὶ ἀφ' ἐαυτῶν οἶδασιν· προσέτι εὐρίσκονται μοι καὶ ἐξηγήσεις διαφόρων λόγων, καὶ κανόνων ἐκκλησιαστικῶν, καὶ θεματογραφίαι καὶ ἐννεμήκοντα βιβλία, ὧν τὸν κατάλογον ἐγχειρίζω τοῖς ἐπιτρόποις τοῦ σχολείου τοῦ ἐν τῇ Ναξίᾳ, τὰ ὅποια νὰ ᾦναι ἀναφαίρετα, καὶ νὰ ᾦναι εἰς χρῆσιν τοῦ αἰεὶ εὐρισκομένου διδασκάλου τοῦ αὐτοῦ σχολείου, καὶ τῶν μαθητῶν· συγγενεῖς μου ὅποιοι ζῶσι, δὲν ἡξέω, πλήν ὡς πτωχὸς δὲν ἔχω νὰ τοῖς ἀφήσω τίποτε, καὶ ἃς μὲ συγχωρήσουν· ἀφίνω εἰς τὸν ἅγιον Γεώργιον, ὅπου εἶναι τὸ σχολεῖον, εἰς τὸ ὅποιον θέλω καὶ νὰ μὲ θάψωσι, διὰ νὰ μνημονεύωμεν πάντοτε, πεντήκοντα γρόσια· ὅσα ἱμάτια μοι εὐρεθῶσι μετὰ θάνατόν μου, νὰ τὰ δίδουν οἱ ἐπίτροποι τοῦ σχολείου εἰς τοὺς πτωχοὺς μαθητάς· ἀψπδ'. Φεβρουαρίου δ'. ὁ ἐν ιερομονάχοις ἐλάχιστος, διδάσκαλος τῆς Ναξίας, Χρύσανθος ἐσωχωρίτης, ἐκ τῆς ἐπαρχίας Ναυπάκτου, καὶ Ἀρτης, τοῦ καλουμένου Ἀποκούρου ἐκ χωρίου Ταξιάρχου.

Ὁ Παροναξίας Νεόφυτος βεβαιῶν ὅτι ἴσον ἐστὶ τοῦ πρωτοτύπου.⁽¹⁾ Ἐπεταὶ ὁ κατάλογος τῶν βιβλίων τοῦ αἰοιδίμου διδασκάλου ἐπιβεβαιούμενος ὑπὸ τοῦ ιδίου καὶ τοῦ μητροπολίτου Παροναξίας Νεοφύτου ὃν παραλείπω.

Ἐγγραφον ἐν Σύρῳ κατὰ Μάρτιον 1885.

ΠΕΡΙΚΛΗΣ Γ. ΖΕΡΑΛΕΝΤΗΣ.

(1) Ἀρχιεπὶς καὶ διὰ μητροπόλεως Παροναξίας.

ΕΝΑΙΣΙΜΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΕΛΕΥΘ. ΤΡΙΑΝΤ. ΚΟΥΣΗ

ΠΕΡΙ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΙΑΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ

(Συνέχεια ἰδὲ προηγ. φυλλάδιον).

Παρ' ἡμῖν δ' ἀπαντῶσι μόνοι οἱ παρατεθέντες τύποι, οἱ δ' ἐλλείποντες ἀναπληροῦνται ἐκ τοῦ κᾶν ποιος, ὅπερ ὁμοίως ἐκ τοῦ κᾶν καὶ ὅποιος συντεθειμένον ταυτόσημόν ἐστι τῷ κάτς = τις. Ὅμοίως τῷ κάτς συντέθεται καὶ τὸ κᾶμποσος = ποσός, καὶ τὸ κᾶνεις (κᾶν — εἰς) = οὐδείς μὲν, μετ' ἀρνήσεως· «κᾶνεις κ' ἔρθεν» = οὐδείς ἦλθε, τις δὲ, ἐν καταφάσει μετ' ἐρωτήσεως «ἐν' κᾶνεις;» = ἔστι τις; Περὶ τοῦ κᾶν, κᾶνεις, κᾶμποσος κτλ. ἰδὲ τὰ τῷ Κόντῳ γεγραμμένα ἐν Σωκράτει τ. Α. τεύχ. θ. σ. 479—483 καὶ Μαυροφρ. «Δοκίμ. ιστορ. Ἑλλ. γλ. σ. 623 καὶ Mullach Gr. d. gr. Vls. σ. 218. Ἐλλειπέστατον καὶ τὸ ἵντσαν (ὅστις), οὐ μόνοι οἱ παρατεθέντες τύποι εὑρηγται. Ὅπως δὲ παρ' ἀρχαίοις τὰ ἀναφορικὰ προσελάμβανε τὸ ἀοριστῶδες ἐπίρρημα ἄν πρὸς ἐπίτασιν τῆς ἀοριστίας, οὕτω καὶ παρ' ἡμῖν τὰ μὴ ἐκ τοῦ κᾶν σύνθετα προσλαμβάνει τὸ καὶ κᾶν ἢ κᾶν ἄν· ὅποιος κᾶν ἄν, ὅσος κᾶν ἄν, ἵντσαν κᾶν ἄν, ὅτι κᾶν ἄν ἐπιθι τὰ περὶ τοῦ εἶντα ἢ ἦντα, ὃ δοκεῖ μοι συγγενές πως εἶναι τὸ ἡμέτερον ἵντσαν ἢ ἦντσαν, (ἦντις-ἄν, ἦντσαν· οὐδ. ἦντι-ἄν, ἦντιαν) εἰρημένα τῷ Κοραῇ ἐν Ἀτ. τ. 2. σ. 149. Ὁ τύπος ὅτιναν (ἀντὶ ὅτινα) Ὀμηρικός ἐστιν (Ἰλ. Χ. 430. Ὀδ. Θ. 204), οὐ μέντοι πάντῃ ἀλώδης· τὸ δὲ ὅτινος Δωρικόν. Τέρας ἀποφώλιον τό, ὃ γίτινον, ὃ μάντεως δεῖται.

6. Ἑρωτηματικά.

Ταί (ἢ αὐτὴ καὶ παρὰ τοῖς νῦν Λάκωσι. Mullach Gr. d. gr. Vls. σ. 98), πρὸ φωνήεντος τσ', ἐν τοῖς χωρίοις ταίς· γεν. τί-νος, αἰτ. τίναν· πλ. ταί, γεν. τίνων· οὐδέτ. ντό, ὃ καὶ ὡς ἀναφορικῶς χρῶνται· ἔστι δὲ τὸ ἀρθρον τὸ παρεμφερμένον, ὃ ἐν

Ἑρωτηκρίτῳ πλειστάκις ὡς ἀναφορικὴ ἀντωνυμία εὑρηγται (σ. 109. στ. 20) «τὰ σοῦχα γρυικημένα» (στ. 16) «τὸ θέν' ἀποφασίσῃ.» ἰδὲ καὶ Mullach gr. d. gr. Vls. σ. 191.—Ποῖος, ποῖον· πόσος, πόσον.

Σημ. Τὸ τσι ἐγένετο ἐκ τοῦ τίς· ἐν δὲ ταῖς χωρίοις προσήρτηται ἐν τέλει καὶ τός, τσίς.

7. Ἀρταποδιδόμεναι.

Ἑρωτηματικά.	Ἀόριστοι.	Δεικτικά.	Ἀναφορικά.
ταί.	κάτς.	ἀγῶτος, ἐκαίνος, ἀτός.	ἵντσαν.
πόσος.	κᾶμποσος.	ἀτόσος.	ὅσος.
ποῖος.	κᾶποιος.	ἀίκος.	ὅποιος.

Σημ. Ἐν τῷ ἀτόσος καὶ ἀίκος τὸ α πρὸςκειται ὡς εὐφωνικόν· ἰδ. α'. 4. Ἡ λέξις τόσος ἐν τῇ φράσει «τόσα καὶ τόσα» δηλοῖ ἀοριστίαν, ὥσπερ καὶ παρ' ἀρχαίοις «τόσα καὶ τόσα, τοῖα καὶ τοῖα, ὅθεν οἱ μὲν τοιοῖδε, οἱ δὲ τοιοῖδε γίνονται» (Πλάτ. Φαῖδρ. σ. 271. D.). «χρήμασι τόσοις καὶ τόσοις» (Πλάτ. νόμ. 4. σ. 721 B.). «ζημιούσθω· τόσῳ καὶ τόσῳ» (Πλάτ. Ἀξ. 370. B.). Ὑπάρχει παρ' ἡμῖν καὶ ὑποκοριστικὸς τις τύπος τοσοῦτζικος (ἢ δημῶδης, τοσοῦτζικος)· τοῦτο οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον τοσσίχος = τοσοῦτον μικρὸς (Ἠσύχ. Lob path σ. 233)· ἕτερα τοιαῦτα εἰς ἵχος ὑποκοριστικά καὶ τάδε σύριχος (Θεοκ. IV. 29, ἐνθα ὁ σχολιαστὴς «ἔστιν ὑποκοριστικὸν Αἰολικῶς») ὃ δὲ Γρηγ. Κορίνθ. «Πύρριχος, ὃ πυρρὸς λέγεται παρ' αὐτοῖς (τοῖς Δωριεῦσι)»· τοῦτο εἶποι ἂν ἡ δημῶδης ξανθοῦτζικος· ὁψίχα ἀντὶ ὁψέ παρὰ Βυζαντίοις (Lob. Phryn. σ. 5. 1)· ὁσσίχον ἀντὶ ὅσσον «ὁσσίχον ἐστὶ τὸ κύμμα καὶ ἀλίκαν ἄνδρα δαμάσδει;» (Θεόκρ. 4, 53. Lob. path. σ. 336)· τοῦτο ἐν τῇ δημῶδει εἶποι τις ἂν τοσοῦτζικον, ἐν δὲ τῇ λατινικῇ quantulum· Ὁ τύπος οὗτος ἀπαντᾷ καὶ ἐν τοῖσδε τοῖς κυρίοις ὀνόμασι· Σίμιχος, θηλ. Σιμίχη· καὶ Σίμμιχος, Σιμμίχη· Ἀμύντιχος, Θυώνιχος, Πύρριχος, καὶ θηλυκὸν ἢ Πύρριχος, πόλεως ὄνομα· Λεόντιχος καὶ Λεοντίσχος· Βοσπόριχος, Κόννιχος, Λάμπιχος, Μοίρι-

χος, Λάριχος, Πέλιχος, Στρέμειχος, Τύννιχος, Στράτιχος, Σωτήριχος, Ύλλιχος, Όλύμπιχος καὶ Όλυμπίσκος, Πάτριχος καὶ Πατρίσκος, Φρύνιχος καὶ Φρυνίσκος, Μούνιχος καὶ Μούνυχος, Μήτιχος, θηλ. Μητίχη Θεοδώριχος καὶ Θεωδέριχος, Καβίριχος, Όμολώιχος, Όνάτιχος, Σάμιχος, Τυνδάριχος κτλ. (ιδε Γρηγ. Κορ. d. dial σ. 290). Καταλέγομεν νυν καὶ ἕτερα παραδείγματα τῆς δημώδους εἰς οὐτζικὸς καὶ ὀλίγα ἡμέτερα εἰς οὐτζικὸς μικροῦτζικος, παρ' ἡμῖν μικροῦτζικος, = μικύλλος (Μόσχ. 1.13), paululus, καλούτζικος (ἀγαθός), ποσοῦτζικος, παρ' ἡμῖν ποσοῦτζικον, (ὁσάχος), χονδρούτζικος, παρ' ἡμῖν χοντροῦτζικος (ὑπόπχυς), στρογγυλούτζικος, παρ' ἡμῖν στρογγυλοῦτζικος (ὑποστρόγγυλος), μεγαλούτζικος (ὑπό τι μέγας), τρυφερούτσικος (ὑπομάλαχος καὶ ὑφάπαλος. Διολ. ὑπάπαλος «καλάμω ὑπαπάλω» (Θεοκρ. 28,4), ἐνθα ὁ μὲν Fritzsche γράφει «ὑπ' ἀπάλω» ὁ δὲ Hermann εἰκάζει «ὑπ' ἀμ.πάλω» = (ὑπ' ἀμφιάλου)· νοστιμούτζικος (ἡδύλος (α) κτλ. ταῦτα δ' ὁ Mullach οὐκ ἀπιθάνως (gr. d. gr. Vls. σ. 172) ἐκ τῶν εἰς uccio Ἰταλικῶν παράγει· εὐρήται δὲ τὰ τοιαῦτα παρὰ πρῶτον τῷ Πτωχοπροδρόμῳ (Κοτ. Ἀτ. τ. 1. σ. 188).

λδ.) Ῥήματα.

Τούτων ἐξήλειπται ὁ εἰς μι τύπος, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ ἀμεταποίητα οὐ διαμένει, τινῶν μὲν τῶν εἰς αω μεταποιηθέντων εἰς εω καὶ τανάπαλιν, τῶν δὲ εἰς ζω ἐν τοῖς παθητικοῖς εἰς σκουμαι μεταβληθέντων ἢ ουμαι, τῶν εἰς οω εἰς ονω, ὧν τὰ παθητικὰ διεφύλαξε παρ' ἡμῖν τὸν γνήσιον τύπον ουμαι — ουμαι· προσεγένοντο δὲ καὶ ταῖς καταλήξεσιν ἀλλοιώσεις, ἀλλὰ μὴν καὶ χρόνοι μὲν τινες ἄρδην ἀπώλοντο, ἕτεροι δὲ διὰ περιφράσεως ἐξηνέχθησαν. Καὶ ταῦτα μὲν γενικώτερον περὶ ῥήματος ἀρχόμεθα δ' ἤδη καὶ τῆς τῶν καθ' ἕκαστα ἐρεῦνης.

α) Χρόνοι. Ὁ ἐνεστώς τῶν παθητικῶν συχνότατα σχηματίζεται παρ' ἡμῖν διὰ τῆς καταλήξεως σκουμαι, ἢ ἐξαιρέσει τοῦ σ κουμαι,

(α) Εὐνούτζικος (ὑποῖζων), ὁμορφούτζικος (καλός τις), ὀλιγούτζικος, παρ' ἡμῖν ὀλιγούτζικον, paululus, ὑπολίζων (Ἰλ. 8,519).

ἢ καὶ τῆς τοῦ κ ουμαι (χτίσκουμαι—χτίζω—κτίζομαι, λέγκουμαι—λέγω—λέγομαι, καθαρίσκουμαι—καθαρίζω—καθαρίζομαι). Ἐν τῇ παραφθορᾷ ἡ γλῶττα κατεχρήσατο τῷ τύπῳ σκουμαι, ὥσπερ ἐν τοῖς ὀνόμασι τῷ ὑποκοριστικῷ ι ο ν. Ἐξηλείφθησαν δὲ τῶν χρόνων ὁ ἐνεργητικὸς καὶ παθητικὸς παρακείμενος (οὗτος ἐν μόνῃ τῇ μετοχῇ ἐτηρήθη), ὁ ὑπερσυντέλικος, ὁ μέσος μέλλων καὶ ἀόριστος (11). Περιφράζονται δ' ὁ μὲν παρακείμενος καὶ ὑπερσυντέλικος ὁ ἐνεργητικὸς ἐν τῇ δημῳδαί, παρ' ἡμῖν ἄρδην ἀπολωλότες, διὰ τοῦ ἔχω καὶ εἶχον μετὰ τινος τύπου, ὃν οἱ μὲν δι' εἰ γράφουσιν (ἔχω εἶπει καὶ ἔχω εἶπει=εἶρηκα, εἶχον ἰδεῖ καὶ εἶχον ἰδεῖ=ὠπώπειν, ἔχω φάγει, γράφει, κάμει, κόφει, λούσει) οἱ δὲ δι' ἡ (ἔχω γράψῃ, εἶπῃ, πρῶτους ἀορίστους ὑπολαμβάνοντες κατ' Αἰολικὴν τροπὴν τοῦ αἰ εἰς ἡ (γράφῃ=γράψαι)· ἕτεροι δὲ πορρωτέρω ἐλαύνοντες τὸ γράψῃ μετοχὴν Αἰολικὴν εἰς αἰς ἐκλαμβάνουσι (γράφαις) κατ' ἀποβολὴν τοῦ ς καὶ τροπὴν τοῦ αἰ εἰς ἡ (ἦτοι γραψας, γράψαις, γράψαι, γράψῃ· ὁ Ζεὺ τῆς λεπτότητος τῶν φρενῶν) τεκμηρίοις χρώμενοι τοῖς τε ἀρχαίοις (ἔχω ποιήσας κτλ. καὶ ταῖς νεωτέραις γλώσσαις, ἐνθα ὁ παρακείμενος μετὰ τοῦ ἔχω καὶ τῆς μετοχῆς περιφράζεται, οὐδέποτε δὲ τῆς ἀπαρεμφάτου· ich habe geschrieben, j'ai écrit. Παρατιθέμεθα δὲ μόνον ἐνταῦθα παραδείγματα τινὰ μελλόντων περιφραζομένων μετὰ τοῦ θέλω. Ἐν παραδείγματι δ' εἰληπται ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Βησσαρίωνος παρὰ Φραντζῆ ἀκμάσαντι κατὰ τὸ 1468 (χρον. βιβλ. δ'. κεφ. κ'). «θέλουσιν ἀπομένειν,» «θέλουσιν εἰσθαι,» «θέλω το κατὰξιν (γράφει κυτὰξιν),» «θέλω τοὺς καταστήσειν,» «θέλετε ἰδεῖν,» «θέλετε ἀποκαταστήσειν,» «θέλει εἰσθαι,» «θέλουσιν ἔχειν,» «θέλομέν το σκέψασθαι,» «θέλομεν ποιήσειν,» «θέλουν τα καταφρονήσειν,» «οὐδὲ στραφεῖν (γρ. στραφῇ) θέλουν,» «θέλουν τιμήσειν,» «θέλουν τοὺς ἀποστρέφασθαι,» «θέλουν βοηθηθεῖν (γρ. βοηθηθῇ),» «θέλω δυνηθεῖν» (γρ. δυνηθῇ),» «θέλουσί τοὺς ἀποστραφεῖν (γρ. ἀποστραφῇ),» «θέλησάς το δώσειν.» (α) Περὶ τῶν

(α) Καὶ ἐν Βερβολ. τοῦ Ἐδessaῖου λέγω Ἀγαθῇ Πατρολογία,

διὰ περιφράσεως τῆς δημώδους γλώσσης μελλόντων τε καὶ παρ-
κειμένων ἰδὲ καὶ Κορ. Ἀπ. τ. 1. σ. 101 καὶ 138.—Οἱ παθητι-
κοὶ παρκαίμενοι καὶ ὑπερσυντέλεικοι ἐν τῇ δημώδει περιφράζον-
ται διὰ τοῦ αὐτοῦ ἔχω, εἶχον· παρ' ἡμῶν δὲ περιφράζεται ὁ πα-
ρκ. καὶ ὑπερσ. τῶν παθητ. διὰ τοῦ εἶμαι, ἔμουν καὶ τῆς μετο-
χῆς τοῦ παρκαίμενου· τοῦτο δὲ καὶ ἡ δημώδης ποιεῖ (εἶμαι γραμ-
μένος, ὁ δὲ τῶν ἐνεργητ. διὰ τοῦ ἔχω καὶ τῆς μετοχῆς τοῦ πα-
ρκαίμενου τῶν παθητικῶν ἔχω γραμμένον, καθάπερ καὶ ἡ δε-
μώδης· οὗτοι δ' οἱ τύποι ὅμοιοι εἰσι τοῖς τῶν νεωτέρων γλωσ-
σῶν ich habe geschrieben, j'ai écrit, ich bin geschrieben⁽²⁾)
Ὁ μέλλων περιφράζεται ἐν μὲν τῇ δημώδει διὰ τοῦ θέλω (θέλω
πρώγει, θέλω φάγει, τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ διαρκούς, τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ στιγ-
μαίου), εὐρηται δὲ καὶ ἀντεστραμμένα (θέλει λέγω, θέλει εἶπω,
ἐκ τοῦ θέλει νῦν ἵνα) εἶπω καὶ διὰ τοῦ θά (θέλω ἵνα, θέλω νῦν,
θενῶ, θῶ) καὶ ὑποτακτικῆς τοῦ ἐνεστώτος ἢ ἀορίστου (θά πρώγω,
θά φάγω)· παρ' ἡμῶν δὲ διὰ μόνου τοῦ θά καὶ μετὰ μόνου ἐνεστώ-
τος (θά ἔρχομαι, θά πρώγω).—Ὁ τετελεσμένος μέλλων διὰ τοῦ
θέλω ἔχει ἢ θά ἔχω καὶ τῆς μετοχῆς τοῦ παρκαίμενου τῶν πα-
θητικῶν κατ' αἰτιατικὴν θέλω ἔχει γραμμένον, θά ἔχω γραμμέ-
νον· παρ' ἡμῶν μόνος ὁ δεύτερος τύπος. Ὁ μέλλων καὶ ὁ ἀόρι-
στος τῶν μέσων ἐξήλειπται ἐκρερόμενος διὰ τοῦ παθητικοῦ τύ-
που· θά λουσθῶ (παρ' ἡμῶν θά λούσκουμαι=λούσωμαι· ἐλούσθη-
κα, (παρ' ἡμῶν ἐλοῦστα=ἐλούσθην)=ἐλουσάμην.

τύπ. 114. σελ. 1128 «θέλω νηστεῦσαι» καὶ «θέλω νηστεύσει.»

(1) Λαίψανον μέσον ὁ. ἀορ. ἐστὶ τὸ ἐγνόμενον (ἐξομαιώσαι τοῦ ο τῷ
ἡγουμένῳ ἢ ἀντὶ ἐγνόμενον), ὅπερ ἡ δημ. ἔγεινα λέγει· ὁμοίως ἡ μετοχὴ
γενόμενος=ὄριμος (παρὰ Δωριεῦσι γενόμενος ἀντὶ γενόμενος (Ahrens
dial. II. σ. 305)· α'. δὲ ἀορίστου λαίψανον ὁ δεξάμενος (ὁ ἀνάδοχος),
θαλ. ἡ δεξαμένη (ἡ ἀνάδοχος).

(2) Καὶ παρ' ἀρχαίαις «οἷά με βεβουλευκός ἔχει» (Σοφ. Φιλ. 600)
«τὰ ἐπιτήδεια πάντα εἶχον ἀνασκομισμένοι» διάφορά τι τῶν ἡμετέ-
ρων ὅμοια δὲ τὰ Λατινικὰ «comperitum habeo,» «cognitum,
exploratum καὶ, habeo.»

Ἐγκλίσεις. Διεσώθησαν ἡ ὀριστικὴ, κολοβοὶ τινες τύποι τῆς
ὑποτακτικῆς, ἡ μετοχὴ τοῦ παρκαίμενου τῶν παθητικῶν, καὶ
τινων ἐνεστώτων ἐν τῇ δημώδει (λέγοντας, κάμνοντας, πρέχον-
τας, ἀκλίτων τοῖς Ἰταλικοῖς καὶ Γαλατικοῖς παρεμφερῶν, τύποι
τινὲς τῆς προστακτικῆς, παρ' ἡμῶν δὲ καὶ ἀόριστός τις τῶν παθη-
τικῶν ἐν τῇ ἀπαρεμφάτῳ εἰς ἦναι (γραφθῆναι, καθῆναι, ὧν ὁ τύ-
πος καὶ εἰς τοὺς τῶν ἐνεργητικῶν μετενέγκται (εἰπῆναι, γραψῆ-
ναι), προστακτικὴν τοῦ παρωγμένου ἐκφέρων· (εἰπῆναι=ἐγρήν-
σε εἰπεῖν, ἐν τῇ δημ. ὡς ἔλεγε· διάφορος ὅλως ἡ χρῆσις αὕτη
τῆς τῶν ἀρχαίων, παρ' οἷς αἱ ἀπαρεμφάτοι ἀντὶ προστακτικῶν
κεῖνται, ὁ Γρηγόρ. Κορίνθιος d. dial. σ. 423) Ἰώνων ἔθος φησὶν
«αἱ παραλήψεις τῶν ἀπαρεμφάτων ἀντὶ προστακτικῶν Ἰώνων εἰ-
σὶν»· πλείω δὲ περὶ τούτων ἰδὲ ἐν Κῶν. Gr. § 474.—Ἡ εὐ-
κτικὴ περιφράζεται διὰ τοῦ ἤθελα μετ' ἀπαρεμφάτου ἢ τοῦ θά
μετὰ παρτατικοῦ (ἤθελα λέγει, θά ἔλεγα=λέγοιμι) ἢ καὶ διὰ τοῦ
θά ἤθελα καὶ τῆς ἀπαρεμφάτου (θά ἤθελα εἶπει=εἵποιμι· παρ'
ἡμῶν μόνος ὁ τύπος θά ἔλεγα.

Πρὸ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ῥημάτων παρατηρούμεθα ἐνταῦθα
παραδείγματα ἰκανὰ ἐκ πάντων τῶν εἰδῶν.

1.) ζῶ. 1. ἀγοράζω, α ἀγοράσκουμαι· α ἀγκαλιάσκουμαι=ἀγ-
καλίζουμαι· αβ. ματοκυλίσκουμαι (ἀποθ.)=κυλίσουμαι ἐν τῷ αἵματι,
θρηνῶ γοερῶς· 1 κλαινίζω=ποιῶ τινα κλαίειν, κυρίως ἐπὶ τῶν
μικρῶν παιδίων· 1. γλιμιτίζω=χρεμετίζω· 2. φράζω=φράσσω·
β. φράγουμαι· (ἐν τῇ δημ. στρουπόνω, στρουπόνουμαι)· ὁ παθ. ὁ.
ἀορ. ἐφράγεν λέγεται ἐπὶ κραυγῶν τῶν μικρῶν παιδίων=ἐρράγη,
διερράγη.⁽¹⁾—Ἀποφράζω, τὸ ὑναντίον τοῦ φράσσω=ἀνοίγω (παρ'
ἀρχ.=κλείω)· παθ. ἀποφράγουμαι=διαλύουμαι ἐπὶ πλεγμάτων,
καὶ μεταφορικῶς ἐπὶ ἀνθρώπων λάβρον ἢ σκαιὸν ἐκλυόντων στόμα
καὶ ἐπὶ παιδίων κραυγαζόντων. 2. Ἀναλλάζω (ἀλλάττω τὰ ἱμά-
τια, ἐνδύομαι τὰ κάλλιστα)· 1. Ἀλίζω, α'. ἀλίσκουμαι· ἀλυκίζω

(1) Τὸ ἐρράγη παρέφθαρται ἐκ τοῦ συνθέτου ἐπέφραγη (ἀποφράγου-
μαι), ὁ μεταφορ. καὶ ἐπὶ τῶν κραυγῶν τῶν παιδίων λέγεται.

ἡράκλειος εἶμι ἐπὶ τῶν ἐδεσμάτων, ὕδατων κτλ.). 1. Ἀντρίζω (οὐδέτερον γαμοῦμαι καὶ ἐνεργ. = ἐκδίδομαι πρὸς γάμον, ἐκδίδωμι θυγατέρα, ἀδελφὴν). 1. Ἀμνιάζω (ἐν Ὄφει ἐκ τοῦ ἀμνός = τίκτω, ἐπὶ πρόβατον) «ἀμνιάσαν τὰ πρόβατα» = ἔτεκεν. α'. Ἀνθρωπίσκουμαι = ἀνθρωπίζομαι. 2. Ἀρπάζω, β. ἀρπάγουμαι. Ἀπαρπάζω, μεταφορικῶς ἐπὶ τῶν θρασείᾳ καὶ προπετεὶ γλώσσει χρωμένων. 1. Ἀρτύζω (ἐπὶ ἐδεσμάτων, καθ' ἃ καὶ παρ' ἀρχαίοις τὸ ἀρτύω), α. Ἀρτύσκουμαι. 1. Ἀύγατίζω, μεταφορ. ἐπὶ τῶν ἐκ δυστυχίας καὶ ἀφηνείας ἀνυπακούοντων καὶ προαγομένων καὶ οἰονεὶ ἐπιλαμπρόντων ἢ λέξεις πάντως ἐκ τοῦ αὐγάζω, ὁ ἀμετάβητος = λάμπειν εὐρηται ἐν τῇ πρὸς Κορινθ. Β'. τοῦ ἀποστόλ. Παύλου ἐπιστολῇ (4, 4) «εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοὺς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου.» Ἰδὲ Κορ. Ἀπ. τ. 2, σ. 134. 1. Ἀρρίζω. 2. Μαρμαρίζω = λάμπω (ἐπὶ ἡλίου) καὶ παρ' ἀρχαίοις μαρμαρίζω καὶ μαρμαίρω καὶ μαρμαρύσσω καὶ ἀμαρύσσω ἐπὶ ἀσέρον καὶ ἀσραπῆς καὶ χαλκοῦ καὶ χρυσοῦ κτλ. (Πλ. 12, 193, 16, 664, 17, 616. Εὐρ. Ἰων. 888. Ἡσιόδ. Θεογ. 699. Δίσχ. ε. ε. 9, 401. Πινδ. ἀποσπ. 88, 2. Διδ. 3, 12). 1. Βαπτίζω, α β. βαπτίσκουμαι. 2. Βαρσανίζω (βασανίζω, τρυγῶ· πόθεν τὸ ρ παρσισέφρησε; α β. βαρσανίουμαι. 1. Βαρυκωρίζω (οὐδέτ.) = βαρυηκοῶ· ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ «τοῖς ὡς βαρέως ἤκουσαν» (Ματθ. 13, 13)· παρὰ Σομανέρα βαρυκούγω. 1. Ἀνηθάζω (ἀναθιθάζω) α. ἀνηθάσκουμαι. Ἀερίζω (διαερόω, ἀνεμίζω), α ἀερίσκομαι. 1. Περιβαρυάζω = ὄχλον παρέχω· ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ (Βασ. 2, 13, 23) «μὴ καταβαρυνθῶμεν ἐπὶ σέ»· α Βαρυάσκουμαι = συλλαμβάνω· μετοχὴ βαρυασμένον = ἐγκυμῶν καὶ παρ' ἀρχαίοις «βαρυνομένη τὴν γαστέρα» = ἐγκυμονοῦσα· ἐν τῇ δημ. βαρούμενη. 1. Προβατίζω = κυμαίνομαι ἐπὶ θαλάσσης· παρὰ Δουκαγγίω εὐρηται «πρόβατα, τὰ κύματα τῆς θαλάσσης», ὅς παρατίθεται καὶ τὰ τοῦ Εὐσταθίου «ἡ γὰρ γυδαία γλώσσα ἐκ τοῦ «ἄνεμος ποιμαίνων ἄλλα... ὠρμημένη ἐτόλμησεν αὐτὴ ἀσφαλῶς εἰπεῖν πρόβατα ἐν τοῖς ἀγροῖς κύματα» (Κορ. Ἀπ. τ. 3, σ. 314 ἐν λ. πρόβατα)· 1. Διαιθάζω (ἀναγινώσκω) α διαιθάσκουμαι (μέσον διάμεσον, μεταπέμπομαι ἱερέα, ὅπως ἀναγινῶ τι

τῶν ἱερῶν ἐπ' ἐμοῦ πύσχοντος, καὶ χαρτοδιπλόσκουμαι). 2. Βοῖζω (βομβέω· καὶ ἐπὶ τῶν ὄτων, ὥσπερ καὶ παρ' ἀρχαίοις τὸ βομβεῖν «βομβέουσι δ' ἀκοαί μοι» (Σαπφ. 2), ὅπερ ἐν Ἀνθολ. Δορ. Bergk φέρεται «ἐπιρρόμβηιοι δ' ἀκούει»). 1. Βράζω (μεταβάτ. καὶ ἀμετάβητον)· παρ' ἀρχαίοις βράζειν καὶ βράσσειν καὶ ζεῖν· σημειωτέαι αἱ φράσεις «βράζ' τὸ αἷμα ἀπ'» περὶ τῶν σφριγόντων νέων· «Λιζοί, νεανίσκοι, οἱ τῷ αἵματι ζέοντες» (Ἡσίογ.), «βράζ' ἢ γολή» καὶ παρ' ἀρχαίοις «ζέοντα γολή» (Πλάτ. Τιμ. 83, c), «βράζ' ὅς τὰ φτεῖρας» = «σῖτος ζέων φθειρὶ» (Λουκ. ἐπισ. Κρον. 2, 26), «σκωλήκων ζέσας» (Ἀλεξ. 53) καὶ παρ' ἡμῶν «βράζ' ὅς τὰ σκωλήκια»· «βράζ' ἢ θάλασσα» = ζεῖ θάλασσα» (Πρόδ. 7, 188. Ὀππ. Ἀλιευτ. 3, 459) καὶ «βρασσομένη θάλασσα» (Ὀππ. Ἀλιευτ. 2, 637. Ἀνθολ. 10, 1), «βράζ' τὸ κρασὶν» καὶ παρ' ἀρχ. «βράζει ὁ οἶνος.» 1. Ἐγνωρίζω, β ἐγνωρίομαι. 2. Γογγύζω. 1. Γεορτυάζω (ἐορτάζω, ἐσθίω κρέας τὴν πρὸ τῆς νηστείας ἡμέραν, μεθ' ἣν κρέως ἀπέχομαι). 1. Γυναικίζω (οὐδέτ.) = γαμῶ. 1. Γαρύζω (ἐκ τοῦ γηρύειν, γαρύειν) = βραγγῶ, ἐν τῇ δημ. βραγνιάζω. 2. Γλοιάζω τὸ ἐν τῇ δημ. γλιστρῶ (ὀλισθαίνω), ἐκ τοῦ γλοιός, ἐξ οὗ παρ' ἀρχαίοις τὸ γλοιόω καὶ τὸ Σοφόκλειον (ἀποσπ. ἀδ. CV, 74 (863D)) γλοιός ἵππος, ὁ καὶ γλοῖης λεγόμενον ἐρμηνεύεται ὑπὸ Ellendt (intelligam) de equo lapsui obnoxio (Λεξ. Σοφ. ἐν Α. γλοιός· τὸ δὲ παρ' ἀρχαίοις γλοιάζειν ἐρμηνεύεται ἐν Beck anecd. σ. 233, 7 «τὸ τοῖς ὄμμασιν ἐπιμύοντα μυκτηρίζειν καὶ κακοηθεύεσθαι· οἱ δὲ διαγελαῶν»· (ἴσως ἐκ τοῦ γελoiάζειν κατὰ Passow). 1. Διπλάζω = διπλάσιός εἰμι (ἀμεταβ.) καὶ διπλάσιον ποιῶ (μεταβ.)· οὕτω καὶ παρ' ἀρχαίοις «διπλάζ' ἄτον ε' τὰ γρόνια = διπλάσιός εἰμι αὐτοῦ τὴν ἡλικίαν» (Lob. Αἰ. σπ. 268. σ. 162.). 1. Διακλύζω «καθαίρω σκευὴς τι, δι' ὕδατος ἀνακινουμένου πλυθὲν πρόνερν» καὶ παρ' ἀρχαίοις καὶ παρὰ Κυπρίοις (Κύπρ. Σακελλ. σ. 271 ἐν λ. διακλύζω). 2. Κουδίζω = διὰ τοῦ βάρους πλήττω ἢ ἐσθίω· (ἰδὲ κέ.). 2. Σώζω = δύναμαι βαστάζειν, φέρειν· ἐν Κύπρ. ταῦτόν σημαίνει ἡ λέξις σώωνω (γράφω σώωνω (Κύπρ. Σακελλ.), ἐν τῇ δημ. σώωνω = ρθάνω· παρ' ἀρχαίοις σωκαῖν «ἄγειν οὐκέτι

συναὶ λύπης ἀντίρροπον ἄλγος» (Σοφ. Πλ. 118· οὐδὲν ἔχει κοινόν ἢ ἡμετέρα λέξις τῇ ἀρχαίᾳ σώζω, ἢ ἀρλοῦται διὰ τοῦ ἐγλυπτόναι καὶ τοῦ Τουρκικοῦ κουρταρεύω· ἰδὲ Λεξ. Σοφ. Ellendt ἐν λ. σωκεῖν καὶ Όμηρ. Λεξ. Seiler ἐν λ. σῶκος). Ὁ Curtius παύτιζει ἀμφοτέρων τῶν ῥίζας (grundz. σ. 378). 1 Δανείζω· α δανείσκουμαι (μέστον). 1 Δοξάζω, α δοξάσκουμαι. 1 Συνταυλίζω (συνδουλίζω). 1 Εἰκάζω. 1 Ἐλπίζω. 1 Ἐξουσιάζω (ἄρχω) καὶ ἐν τῇ δημῳδαί καὶ παρ' ἀρχαίοις (Διον. Ἀλικ. ἀρχ. 9,44. Καιν. Διαθήκη). 1 Εἰρίζω (ἄπτομαι τινος λόγοις, κερτομῶ, laccio)· α συνερίσκουμαι (συνερίζομαι). 1 Ἠλιάζω θερμαίνω ἐν τῷ ἡλίῳ· καὶ παρ' ἀρχαίοις, α ἡλιχάσκουμαι. 2 Θαυμάζω (θαυμάζω), α θαυμάσκουμαι (θαυμά μ. ἔχει, ἐκπλήττομαι)· οὕτως εὑρηται λεγόμενον τὸ θαυμάζομαι καὶ ἐν ποιηματικῷ ἐπιγραφομένῳ «περὶ τῆς ξενιτειᾶς» (Carm gr. Wagn. σ. 204 στ. 54) «κῆ_ ὅπου θεωροῦν καὶ πέριπετοῦν, θαυμάζονται καὶ λέγουν.» 1 Θερίζω, αβ θερίσκουμαι καὶ θερίουμαι. 2 Ἰσάζω, αβ ισάγουμαι (εὐτρεπίζομαι). 1 Καθαρίζω, αβ καθαρίουμαι. 2 Καπνίζω, αβ καπνίσκουμαι καὶ καπνίουμαι. 1 καλλιτερίζω ἀμετάβ.=ῥαίζω ἐπὶ ἀσθενῶν, βελτιοῦμαι ἐπὶ καιροῦ· παρὰ Σομαυέρα τὸ μὲν καλητερίζω (γράφει καλλιτερίζω) ἐνεργητικόν, τὸ δὲ καλητερεύω (γράφει καλλιτερεύω) ἀμετάβητον, παρ' ἧ καὶ ὁ τύπος καλοτερίζω ἀπαντᾷ (Κορ. Ἀπ. τ. 4. σ. 211). 1 Καλοκαιρίζω (διάγω που τὸ θέρος· συνήθης ἡ λέξις καὶ παρὰ Βυζαντινοῖς· ἰδὲ Λεξ. Passow). 1 Κακκανίζω ἐπὶ τῶν ὀρνίθων τῶν φθιγγομένων πρὸς τὸ τίχτειν. Ἀπτικῶς κακκάζειν, ἕτερος τύπος κακκαθίζειν). 1 Γουργουρίζω (ἐπὶ τοῦ ἤχου τῆς γαστροῦς, βορβορύζειν καὶ κροκορυγεῖν, ἐξ οὗ παρέφθαρται καὶ τὸ ἡμέτερον). 1 Σκεντριάζω, β σκεντριάγουμαι (κεντρίζω). 2 Κράζω. 1 Κρεμίζω ἐκ τοῦ κρημνίζω)=ῥίπτω, αβ κρεμίσκουμαι καὶ κρεμίουμαι. 1 Χτενίζω (χτενίζω), αβ χτενίουμαι.

(ἀκολουθεῖ)

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΔΙΑ ΤΟΥΤΣ ΠΑΙΔΑΣ.

(Συνέχ. ἰδὲ προηγ. φυλλάδιον).

Ἡ εἰσαγωγὴ μου εἰς τὸ σχολεῖον.

Πότε συνέβη τοῦτο ; Χθὲς εἰσῆλθον εἰς τὸ σχολεῖον (σειρὰ ἐννοιῶν).

1. Τί προηγήθη τῆς εἰσαγωγῆς μου ;

Ἠγέρθην ἐγκαίρως. Ἡ μήτηρ μου μὲ ἐνέδυσεν ἐπιμελέστερον τοῦ συνήθους. Ἀφοῦ ἔκαμα τὴν προσευγὴν μου (προσευχήθην) καὶ προσευμάτισα, ἐφέρθην ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου εἰς τὸ σχολεῖον.

2. Τί συνέβη ἐν τῷ σχολείῳ ;

Ἐν αὐτῷ εὗρον πολλοὺς παῖδας. Εὐθὺς μετὰ τὴν κροῦσιν τοῦ κώδωνος εἰσῆλθεν ὁ διδάσκαλος. Μᾶς ἐχαιρέτισεν, ὑπηγόρευσε τὸ πρόγραμμα τῶν μαθητῶν, τὰ ὀνόματα τῶν βιβλίων, τὰ ὅποια ἐχρειαζόμεθα καὶ ἀνέγνωσε τελευταῖον τὸν κανονισμόν. Ἐπειτα ἀπελύθημεν.

3. Τί συνέβη ὕστερον ;

Ὅτε ἔφθασα εἰς τὸν οἶκον, διηγήθην πάντα εἰς τοὺς γονεῖς μου.

Ὁ διδάσκαλος ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ μαθητοῦ μόνον τὰ κυριότατα γράμματα γεγραμμένα νὰ ἀναγνώσῃ· δεύτερος μαθητῆς ἀναγινώσκει ὕστερον τὰ μικροῖς γράμματα καὶ ὁ διδάσκαλος παρατηρεῖ, ὅτι τοῦτο εἶνε ἡ κυρία ἐκθεσις. Ἐπειτα ἀναγινώσκει μόνος τὴν ἐργασίαν βραδέως.

Τί δὲν εἶνε καλὸν ἐν τῷ ἔργῳ ;

Οἱ πλεῖστοι τῶν μαθητῶν θὰ προσκόψωσιν εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην.

Ὁ διδάσκαλος. Ἀνέγνωσαν ἔτι ἀπαξ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν πρότασιν μόνος!—Τί λέγετε εἰς τὴν πρώτην;

Μαθ. «Ὅτι γὰρ εἰσῆλθον εἰς τὸ σχολεῖον.»

Διδ. Τί εἰς τὴν δευτέραν;

Μαθ. «Ὅτι ἀγαίρως ἠγέρθη.»

Διδ. Ἀλλὰ τί συνέβη ἀληθῶς κατὰ πρῶτον, ἡ εἰσόδος ἢ ἡ ἔγερσις;

Μαθ. «Ἡ ἔγερσις.»

Διδ. Τί πρέπει λοιπὸν νὰ κάμωμεν;

Μαθ. «Πρέπει νὰ γράψωμεν κατὰ πρῶτον τὴν δευτέραν πρότασιν.»

Διδ. Ὁρθῶς. Ἀλλ' ὅμως τοῦτο δὲν ἔχει καλῶς, ἐπομένως θὰ προσπαθῇσω ἐγὼ νὰ μεταβάλλω τὰς προτάσεις κατ' ἄλλον τρόπον,— ὁ διδάσκαλος ἐξαλείφει τὴν δευτέραν καὶ τρίτην πρότασιν καὶ ἀντ' αὐτῶν γράφει «Σήμερον ἠγέρθη» πρῶτ' καὶ ὑπὸ τῆς μητρὸς μου ἐπιμελέστερον τοῦ συνήθους ἐνεδύθη. Πρέπει νὰ παραλείψωμεν καὶ τὴν λέξιν «τελευταῖον»;

Μαθ. «Μάλιστα, διότι δὲν ἦτο τὸ τελευταῖον, τὸ ὁποῖον ἔκαμεν ὁ διδάσκαλος, ὅτε ἀνέγνωσαν εἰς ἡμᾶς τὸν κανονισμόν, ἀλλὰ τὸ τελευταῖον ἦτο, ὅτι μᾶς ἀπέλυσεν.»

Τότε ἃς ἀπαλείψωμεν καὶ τὴν λέξιν «τελευταῖον.»

Τὴν ἐκθεσιν πρέπει νὰ ἀντιγράψητε εἰς τὸ καθαρὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ σας. Ἀλλὰ οὐχί, ὅπως τώρα τὴν βλέπετε ἐπὶ τοῦ πίνακος, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον: Ἐν τῇ πρώτῃ σειρᾷ γράφετε τὴν χρονολογίαν, ἡ δευτέρα μένει κενή, ἐν τῇ τρίτῃ γράφετε τὴν ἐπιγραφὴν, ἡ τετάρτη μένει πάλιν κενή, ἐν τῇ πέμπτῃ τίθεται ἡ πρώτη ἐρώτησις.

Α. Πότε ἐγένετο τὸ συμβάν;

Ἐν τῇ ἑκτῇ.

Β. Ἀκολουθία ἐννοιῶν.

Ἐν τῇ ἑβδόμῃ ὀλίγον ὑπίσω:

1. Τί προηγήθη τῆς εἰσόδου μου;

Ἐν τῇ ὀγδόῃ:

2. Τί συνέβη ἐν τῷ σχολείῳ;

Ἐν τῇ ἐννάτῃ:

3. Τί συνέβη ὕστερον;

Ἐν τῇ δεκάτῃ ἀρχίσατε ἔμπροσθεν παρὰ τὸ περιθώριον καὶ γράφετε πᾶν ὅ,τι ἀνήκει εἰς τὴν κυρίαν ἐκθεσιν ἀπὸ τῆς λέξεως «γὰρ» μέχρι τῆς λέξεως «γονεῖς» ἄνευ διακοπῆς.—

2. Βρονταὶ καὶ κεραυνοὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μαθήματος.

Σχέδιον

1. Πότε συνέβησαν βρονταὶ καὶ κεραυνοὶ;

2. Ἡ πρόοδος των

α' Ποῖα φαινόμενα προηγήθησαν τούτων;

β' Ὡς παρήλθεν ὁ κακὸς καιρὸς;

γ' Ποίαν μεταβολὴν ἐπήνεγκεν οὗτος;

Διεξαγωγή.

Σήμερον πρῶτ' διεκόπη τὸ μάθημα δια δυνάτων βροντῶν καὶ ἀστραπῶν. Μέχρι τῆς ὥρας καθ' ἣν ἐπορευόμεθα εἰς τὸ σχολεῖον ἦτο πολλὴ ζέστη. Ἐν τῇ τάξει ὁ διδάσκαλος εἶχε κλείσει τὰ παραθυρόφυλλα καὶ εἶχεν ἀνοίξει τὴν θύραν. Τότε ἐξήφανίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ἐγένετο σκότος. Ἠνεώξαμεν ὀλίγω τὰ παραθυρόφυλλα καὶ ἐβλέπομεν τὰ μαῦρα νέφη ἐν τῷ οὐρανῷ. Ἦδη ἤστραψε καὶ ἐπηκολούθησε δυνατὴ βροντὴ. Ἦρchiσε νὰ βρέχη ῥαγδαίως. Τότε ἔγεινε σκότος, ὥστε δὲν ἠδυνάμεθα πλέον νὰ γράψωμεν. Τέλος ἔπαυσεν ἡ βροχὴ. Ἐγείνε πάλιν αἰθρία. Ὁ κακὸς καιρὸς παρήλθεν. Ἠνεώξαμεν πάλιν τὰ παραθυρόφυλλα καὶ ἠὲ χαριστούμεθα, διότι ἦτο τόσο εὐχάριστος ὁ ὁρὸς.

3. Ἡ πρώτη χιὼν.

Σχέδιον.

1. Ποίᾳς μεταβολαῖς ἔφερεν ὁ χειμὼν;

2. Πότε παρετήρησα τὰς πρώτας νιφάδας;

3. Ὅποιον ὄφιν παρέρχον αἱ ὁδοὶ καὶ
4. Τί ἐπραττον οἱ παῖδες;
5. Ποῖον ἀποτέλεσμα ἔσχε τοῦτο τὸ παιχνίδιον;

Διὰ ξαγωγῆς.

Ὁ χειμὼν ἐφθασεν ἤδη· αἱ ἡμέραι εἶναι σύντομοι, καὶ ὁ οὐρανὸς θολερός. Χθὲς μετὰ μεσημέριον ἰσχύμην εἰς τὸ παρὰ θυρὸν καὶ ἔβλεπον ἔξω. Ἐνταῦθα παρετήρησα μετὰ τῶν σταγόνων τῆς βροχῆς καὶ τι λευκόν. Αἱ νιφάδες, αἱ ὁποῖαι ἐπιπτον ἐπὶ τῆς γῆς, δὲν ἔμενον καὶ τριαῦται, ἀλλὰ μετεβάλλοντο εἰς ὕδωρ. Ὅτε σήμερον τὴν πρωΐαν ἐπορεύθην εἰς τὸ σχολεῖόν, ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς εἶχεν ἐξαπλωθῆ λευκὸν στρώμα ἐκ χιόνος. Καὶ ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἐπαίζομεν, ἦτο ἐσκεπασμένος ὑπὸ χιόνος. Πολλοὶ παῖδες ἔκαμνον σφαίρας ἐκ ταύτης, καὶ ἐγὼ ἐδοκίμασα τὸ αὐτό. Αἱ χεῖρές μου ἔγιναν πολὺ ψυχραὶ καὶ σχεδὸν ἐπάγωσαν, ἀλλ' ἐθερμάνθησαν τώρα.

Ἡ ἐορτὴ τῶν γενεθλίων τοῦ βασιλέως.

1. Πότε γίνεται ἡ τελετὴ αὕτη;
2. Ποῖαι προετοιμασίαι γίνονται;
3. Τὰ καθ' ἑκάστη τῆς ἐορτῆς.

(ἀκολουθεῖ)

E. ΓΑΛΑΝΗΣ.

Ὁ διδάσκαλος τοῦ 14 αἰῶνος ἐν Ἰσπανίᾳ.

Ἡ θέσις τῶν διδασκάλων ἐν Ἰσπανίᾳ κατὰ τὸν 14 αἰῶνα οὐδαμῶς δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν νῦν τοῦ αἰῶνος τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐρρίκος ἐκ Τρανσταμάρης, βασιλεὺς τῆς Καστίλιαις, ἐξέδωκε διάταγμα κατὰ τὸν 14 αἰῶνα, ἕπερ ἀνενεοῦτο ὑπὸ τῶν Ἰσπανῶν βασιλέων μέχρι Καρόλου τοῦ IV (1788—1808) ἔχον οὕτω:

Διατάσσομεν καὶ ποιῶμεν γνωστὸν εἰς τοὺς ἡμετέρους δικαστάς, ὅτι οἱ κύριοι, οἵτινες διδάσκουσι τὰς πρώτας ἀρχὰς τῶν ἐπιστημῶν, δι' οὐδεμίαν αἰτίαν πρέπει νὰ συλλαμβάνωνται, ἢ δικαστικῶς νὰ ἐνοχλῶνται, καὶ οὕτε δημοσίᾳ νὰ φυλακίζητε αὐτοὺς ἄνευ προηγουμένης συγκαταθέσεως ἡμῶν. Μόνον ἐν φόνῳ δύνασθε νὰ φυλακίσητε, ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῶν οἴκῳ, ἀλλὰ τότε ὀφείλετε νὰ παραδώσητε αὐτοὺς εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ἐν οὐδεμίᾳ περιπτώσει πρέπει νὰ καταδικάσητε, ἐπὶ ποινῇ χιλίων διπλῶν χρυσῶν γούλδων. Ὡσαύτως διατάσσομεν καὶ γνωστοποιῶμεν τοῖς ἡμετέροις δικασταῖς ὅτι ἂν οἱ κοινοὶ τῶν γραμμάτων διδάσκαλοι ἔχουσι δίκην τινὰ, νὰ προτιμᾶται ἡ ὑπόθεσίς των, καὶ οἱ δικασταὶ καὶ οἱ γραμματεῖς, χαιρετῶντες τὸν διδάσκαλον ὀφείλουσι νὰ ἐγείρωνται καὶ νὰ προχωρῶσι πρὸς αὐτοὺς τρία βήματα, νὰ δώσιν αὐτοῖς ἀκρόασιν καὶ νὰ ἀπονέμωσι δικαιοσύνην ἐπὶ ποινῇ χιλίων διπλῶν χρυσῶν γούλδων.

Ὡσαύτως διατάσσομεν καὶ οἱ καλούμενοι διδάσκαλοι τῶν πρώτων μαθημάτων νὰ δύνανται νὰ φέρωσιν ὅπλα πρὸς ἀμυναν καὶ προσβολὴν φανερά ἢ κρυφά, πρὸς φύλαξίν των· δύνανται νὰ ἔχωσι τέσσαρας δούλους ἢ εἴλωτας μετὰ ξιφῶν καὶ ἵππους ὡς οἱ εὐγενεῖς (Hidalgo) ἐπὶ ποινῇ χιλίων χρυσῶν γούλδων, ἅτινα ἤθελε πληρώσει ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος ἢ ὁ δικαστὴς ὅστις ἤθελεν ἀντιστῆ ἢ ἐμποδίσῃ τὰ ἀνωτέρω διατεταγμένα. Ὡσαύτως ἂν διδάσκαλοι δὲν εἶναι πλέον εἰς κατάστασιν νὰ διδάξωσι μετὰ διδασκαλίαν χριστιανικὴν 40 ἐτῶν, ἢ θέλησις ἡμῶν εἶνε νὰ ἀπολαμβάνωσι πάντων τῶν ὠφελημάτων καὶ προνομίων ἅτινα ἔχουσιν οἱ δοῦκες, οἱ ἐλεύθεροι, καὶ οἱ κόμητες καὶ νὰ δίδηται αὐτοῖς πρὸς διατροφὴν, οὗτινος ἔχουσιν ἀνάγκην κατ' ἔτος, καὶ νὰ ζητῶσιν ἀπὸ τοῦ θησαυροφύλακος ἡμῶν τὸ ἀπαιτούμενον ποσόν.

(Zeitung für höh. Unterricht).

E. Γ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΙΓΝΙΔΙΩΝ ΔΙΑ ΜΙΚΡΑΣ ΣΦΑΙΡΑΣ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ.

(Συνέχεια ἰδὲ προηγ. φυλλάδιον).

Καὶ αὗται ἀνεπτύχθησαν κατὰ τὴν πρόοδον τῆς παιδείας ὅλως ἀφ' ἑαυτῶν, εὐθὺς ὁκλῶν ὅτι ὡς ὁ μέχρι Σκύρου προτρέχων παίκτης τὴν σφαῖραν, ἀντὶ νὰ ρίπτῃ πλάγιως εἰς τοὺς ἐναντίους, ὁρῶς ἔρριπτε πρὸς τὰ ἄνω, ὅπως αὐτὸς πάλιν θυνηθῇ νὰ τὴν λάβῃ. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἀμφότεραι αἱ μερίδες ὥρμων ἐπ' αὐτὴν ὅπως διαφιλονεικῶσι τὴν σφαῖραν, καὶ αὐτὴν ταύτην συναρπάσωσι· ὅστις τέλος κατῴρθου τοῦτο, ἐγίγνετο ὁ ἐπόμενος *Medietreus*.

Ἄν λάβωμεν ὑπ' ὄψει διὰ τῶν σωζομένων εἰδήσεων τὸν σχεδὸν ὁμοίον χαρακτήρα ἀμφοτέρων τῶν παιδιῶν, δὲν πρέπει πλέον νὰ παραξενευώμεθα, νομίζω, ἂν ὁ Ἀθηναῖος λέγῃ ὅτι τὸ κατὰ τὴν σφαῖραν (ἀρπαστὴ) καλούμενον Ἀρπαστὸν καὶ Φενίνδα καλεῖται, καὶ ὅτι αὐτὸς τοῦτο ἀκριβῶς πρὸ πάντων ἐκτιμᾷ. Πράγματι ἀμφότεραι αἱ παιδιαί, ὡς νομίζω, εἰς ἀπέδειξα, εἶνε οὐσιωδῶς αἱ αὐταί. Περὶ τούτου συμφωνεῖ καὶ ἰδιαζόντως ἢ ἄλλως παράξενος περίστασις ὅτι καὶ ὁ Πολυδεύκης καὶ ὁ Εὐστάθιος κατὰ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν κατ' ἑκάστον ὀνομάτων παραλείπουν τὸ τοῦ Ἀρπαστοῦ, ἐνῷ αὐτὸ ὡς ἐστὶν εἰκάσαι ἐξ ἄλλων χωρίων, ἀναμφιβόλως γινώσκουσιν. Ὁ Ἀρτεμίδωρος καλεῖ τὴν παιδίαν ταύτην ἐν τοῖς ὀνειροκριτικοῖς του, 1,317 ῥητῶς Ἀρπαστὸν, ὁ δὲ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ὡς εἶδομεν, Φενίνδα, καίτοι ἀμφότεροι σχεδὸν ἦσαν σύγχρονοι.

Τέλος ἡ ταυτότης ἀμφοτέρων τῶν παιδιῶν στηρίζεται ἔτι καὶ ἐπὶ τῆς παρὰ Γαλανῷ ἐπνειλημμένως ἀπαντώσης τριπλῆς διαιρέσεως τῶν ἀσκήσεων διὰ τῆς μικρᾶς σφαίρας εἰς *εὐτόνονα*, *ταχέα* *χωρὶς εὐτόνοιας* καὶ *βίαιας* καὶ *σφοδρά* (Γαλ. XI. σ. 139). Εἰς τὴν πρώτην τάξιν, ἣτις χαρακτηρίζεται ὡς

ἥσυχος καὶ ὀλίγον κοπιώδης ἀνήκουσιν εἰς παιδίαν μεταξὺ δύο, ἐκ τοῦ γένους *dadatim* καὶ *expulsim* *ludere*. Εἰς τὴν δευτέραν, κατ' ἣν τὸ τρέχειν, εἶνε τὸ κύριον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ λαμβάνειν τὴν ῥιπτομένην σφαῖραν, ἡ κόπωσις ἐκ τοῦ ρίπτειν ἦτο σχετικῶς μικρά, διότι μόνον εἰς ἐγκαίρως ἡδύνετο νὰ φθάσῃ εἰς τοῦτο, ἀνῆκεν ἡ *Ἐπίσκυρος* καὶ εἰς τὴν τρίτην τέλος ἣτις ἐνεκα τοῦ ἀδιακόπως περιτρέχειν, τῆς συνεχοῦς βολῆς, καὶ τῆς μετὰ τούτου συνδεδεμένης πάλτης προξενεῖ σπουδαῖον μέγαν κόπον, ἀνῆκεν τὸ ὑφ' ἡμῶν χαρακτηρισθὲν *Φενίνδα-Ἀρπαστόν*. Δὲν εἶνε δὲ τυχαῖον ἂν καὶ ἡ διαίρεσις τῶν τριῶν ἡλικιῶν μεταξὺ τῶν εἰρημένων παιδιῶν συνάδει πρὸς ταύτην τὴν τριπλῆν διαίρεσιν. Τὸ ἥσυχον πρῶτον εἶδος τῆς παιδείας, λέγει ὁ Γαληνός, ἀρμόζει κυρίως εἰς παῖδας, καὶ ἀσθενεῖς γέροντας, ἡ *Ἐπίσκυρος* καλεῖται καὶ *Ἐφηβική* ἐπειδὴ ἐπαίζετο ὑπὸ τῶν ἐφήβων, καὶ περὶ τοῦ τρίτου λέγει Κλήμης ὁ Ἀλεξ. ὅτι οἱ ἄνδρες ἐπαίζον τοῦτο.

Κατὰ ταῦτα ἡ ἔρευνα ἡμῶν δύναται νὰ διαταχθῇ ἐν τῷ ἐπομένῳ πίνακι οὕτως:

(ἀκολουθεῖ)

Ε. Γ.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΙΓ'.

Μία Ἑνετικὴ λίτρα (χονδρὴ κοινῶς καλουμένη) μὲ πόσα δράμια ἰσοδυναμεῖ;

Πῶς δύναται τις νὰ τρέπῃ ἑνετικὰς λίτρας εἰς δκάδας καὶ τὰς δκάδας εἰς λίτρας, χωρὶς νὰ μεταχειρίζηται πολλὰς πράξεις; — 500 λίτραι σταφίδος πόσας δκάδας ἀποτελοῦσι; — 375 δκάδες πόσας λίτρας φέρουσι;

ΙΔ'.

Πατήρ τις ζητήσας παρὰ φίλου πληροφορίας περὶ τῆς προόδου τοῦ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐμπορευομένου υἱοῦ του, ἔλαβε τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν. «Αἱ ἐργασίαι βαίνουνσιν ἄριστα· μετὰ τρεῖς Ὀλυμπιά-

δας καὶ τρεῖς ἐνιαυτούς, ὁ Π. ἔσται κήτοχος τοῦ τριπλάσιου των χιλιάδων λιρῶν στερέλων, ὅς κατὰ τὸν παρελθόντα ἐνιαυτὸν ἐκέρδησι.» Τί εἶχεν ἄρχ' γε κερδήσει ὁ υἱός;

Π'.

Λαμβάνων τις τὸ $1/5$ τριῶν χιλιάδων, πέντε ἑκατοντάδων, ἑπτὰ δεκάδων καὶ πέντε μονάδων, προσθέτει αὐτὸ ὅμοῦ, καὶ τὸ εὑρεθὲν ἄθροισμα θεωρεῖ ὡς πολλαπλασιαστέον, τίνα ἀριθμὸν πρέπει γνῆσθαι πολλαπλασιαστήν, ἵνα εὖρη ὅλικόν γινόμενον, συγκείμενον ἐκ φηρίων $εἴς$, ὃν ἕκαστον γ' ἀποτελήται ἐκ πέντε μονάδων;

Σαρ. Τὸ α'. λύσεται διορθώσεται ἀντίτυπον τοῦ «Νέου Περωνασού.»

N. ANASTASIOY.

Λύσις προηγουμένων προβλημάτων.

Τοῦ Π'. προβλήματος). Ὁ ἐρωτηθεὶς ἔφερε λίρας 20. —Τοῦ Θ'.) Τὸ ποσὸν ἦτο δραχ. 27000. —Τοῦ Γ'.) Τὸ γαλόνιον εἶναι μέτρον χωρητικότητος (Ἀγγλικόν), ἰσοδυναμεῖ δὲ μὲ 1070 δράμα καὶ 25 $1/2$ γαλόνια ζυγίζουσαν 68 ὀκάδ. καὶ 85 δράμα. —Τοῦ ΙΑ'.) Τὸ ποῦτιον εἶναι μέτρον βάρους (Γαλλικόν), ζυγίζει 12 ὀκάδ. καὶ 229 δράμα. ὁ ὀκάδ. δὲν ἀποτελεῖται οὔτε ἥμισυ ποῦτιον. —Τοῦ ΙΒ'.) Αἱ κατὰ τόπους ἀρχαὶ αἱ τὴν τιμὴν τοῦ ἄρτου προσδιορίζουσιν, σταθρίζονται ἐπὶ τῆς τιμῆς τοῦ σιτοῦ, ἥτις γνωσθεῖσα τὴν μέσαν τιμὴν τοῦ μέτρου, κατὰ τὸ ὅποιον πωλεῖται ὁ σίτος, λαμβάνουσι τὸ ἥμισυ αὐτῆς, καὶ τὸ εὑρεθὲν ποσὸν προσδιορίζουσιν ὡς τιμὴν τοῦ ἄρτου.

Ἡμερησίων διόρθωσις.

Σελ. 174	στύλ. 13	ἀντὶ α'.	διότι	γραπτ. αα'.	διότι
»	»	ὑποσημ. 2	»	157	» 181
» 177	»	1 στ. 2	»	Δημόκριτος	» Δημόκριτος
» 178	»	»	»	Τοim. II	» Τοim. IV
» 182	»	17	»	Σεπτυρίου, καὶ	» Σεπτυρίου καὶ
»	»	»	22	πρόσθετες γνωστοὶς μετὰ τὸ πρῶν σήμερον	
» 185	ὑποσημ.	»	3	ἀντὶ ἡ διὰ	γραπτ. μὲ διὰ
» 186	»	26	»	ΣΙΟΥ	» ΒΙΟΥ